

**OPRACOWANIE EKOFIZJOGRAFIKZNE PODSTAWOWE
DLA OBSZARU
GMINY STOSZOWICE**

DATA OPRACOWANIA: MAJ 2026 R.

Zespół autorski:

mgr inż. Ewelina Leśniewska

mgr Grzegorz Harasim

Spis treści

1. Wstęp	7
1.1. Podstawa formalno-prawna	7
1.2. Cel i zakres opracowania	7
2. Metodyka zastosowana przy sporządzaniu opracowania	8
3. Lokalizacja terenu opracowania	8
4. Rozpoznanie i charakterystyka środowiska	12
4.1. Geologia i geomorfologia	12
4.1.1. Warunki budowlane.....	15
4.2. Surowce mineralne.....	17
4.3. Użytkowanie gruntów	17
Źródło: EGiB, Starostwo Powiatowe w Ząbkowicach Śląskich	18
4.4. Gleby.....	20
4.5. Warunki hydrologiczne.....	22
4.5.1. Wody powierzchniowe	22
4.5.2. Wody podziemne.....	24
4.6. Klimat.....	25
4.7. Walory krajobrazowe	26
4.8. Zabytki	28
4.9. Różnorodność biologiczna	39
4.9.1. Szata roślinna	39
4.9.2. Fauna.....	42
4.10. Powiązania przyrodnicze analizowanych obszarów z otoczeniem.....	49
4.10.1. Obszary i obiekty przyrodnicze prawnie chronione.....	49
4.10.2. Korytarze ekologiczne	53
4.10.3. Oznaczenie systemu powiązań środowiskowych	55
5. Diagnoza stanu i funkcjonowania środowiska	57
5.1. Ocena odporności środowiska na degradacje oraz zdolność regeneracji.....	57
5.2. Ocena stanu ochrony i użytkowania zasobów przyrodniczych, w tym różnorodności biologicznej oraz walorów krajobrazowych i możliwości ich kształtowania.....	58
5.3. Ocena zgodności dotychczasowego użytkowania i zagospodarowania obszaru z cechami i uwarunkowaniami przyrodniczymi.....	58
5.4. Ocena charakteru i intensywności zmian zachodzących w środowisku.....	59
5.5. Ocena stanu oraz zagrożeń środowiska oraz możliwości ich ograniczania	59
5.5.1. Stan wód powierzchniowych	59

5.5.2. Stan wód podziemnych.....	60
5.5.3. Gospodarka wodno-kanalizacyjna	60
5.5.4. Zagrożenie powodziowe	61
5.5.5. Stan powietrza atmosferycznego i źródła jego zanieczyszczeń	62
5.5.6. Zagrożenie osuwiskowe	63
5.5.7. Hałas.....	65
5.5.8. Gospodarka odpadami.....	65
5.5.9. Bariery antropogeniczne dla powiązań ekologicznych	65
6. Wstępna prognoza dalszych zmian zachodzących w środowisku	66
7. Ekofizjograficzne uwarunkowania dla zagospodarowania przestrzennego	66
7.1. Strefy przyrodnicze	66
7.2. Strefa rolnicza	67
7.3. Warunki lokalizacji zabudowy.....	68
7.4. Strefy turystyczne	69
7.5. Przemysł i usługi.....	70
7.6. Komunikacja.....	70
8. Wnioski i wytyczne do dokumentów planistycznych	71
Załączniki.....	74
Dokumenty i materiały źródłowe	74
Akty prawne uwzględnione w opracowaniu	74
Publikacje i pozostałe materiały źródłowe	75
Spis rycin	77
Spis tabel	78

1. Wstęp

1.1. Podstawa formalno-prawna

Przedmiotem opracowania jest analiza warunków ekofizjograficznych oraz sprecyzowanie przyrodniczych uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego dla potrzeb opracowania planu ogólnego gminy Stoszowice.

Obowiązek sporządzenia opracowania ekofizjograficznego do dokumentów planistycznych wynika z art. 72 ust. 1–6a ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tj. Dz. U. 2025 r. poz. 647 z późn. zm.).

Zgodnie z § 1 rozporządzenia z dnia 9 września 2002 r. w sprawie opracowań ekofizjograficznych sporządza się je biorąc pod uwagę:

- dostosowanie funkcji, struktury i intensywności zagospodarowania przestrzennego do uwarunkowań przyrodniczych,
- zapewnienie trwałości podstawowych procesów przyrodniczych na obszarze objętym opracowaniem,
- zapewnienie warunków odnawialności zasobów środowiska,
- eliminowanie lub ograniczanie zagrożeń i negatywnego oddziaływania na środowisko,
- ustalenie kierunków rekultywacji obszarów zdegradowanych.

1.2. Cel i zakres opracowania

Opracowanie ekofizjograficzne ma na celu określenie funkcji użytkowych i zasad zagospodarowania terenów w myśl zasady zrównoważonego rozwoju. Bazuje ono na kompleksowej analizie środowiska przyrodniczego, diagnozie jego obecnego stanu oraz przewidywanych kierunkach zmian przy zachowaniu dotychczasowego użytkowania.

Zgodnie z rozporządzeniem z dnia 9 września 2002 r., opracowanie składa się z dwóch części: opisowej i kartograficznej. Obejmuje ono:

- identyfikacja i opis stanu oraz procesów zachodzących w środowisku, przedstawione oraz zinterpretowane przestrzennie;
- diagnozę stanu i funkcjonowania środowiska;
- wstępną prognozę dalszych zmian zachodzących w środowisku, polegająca na określeniu kierunków i możliwości intensywności przekształceń i degradacji środowiska, które może powodować dotychczasowe użytkowanie i zagospodarowanie,
- określenie przyrodniczych predyspozycji do kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej, polegające w szczególności na wskazaniu obszarów, które powinny pełnić funkcje przyrodnicze,
- ocenę przydatności środowiska, polegającą na określeniu możliwości rozwoju i ograniczeń dla różnych rodzajów użytkowania i form zagospodarowania obszaru,
- określenie uwarunkowań ekofizjograficznych, formułowanych w postaci wniosków z analiz, prognoz i ocen, stosowane do przedmiotu i skali sporządzanego dokumentu.

2. Metodyka zastosowana przy sporządzaniu opracowania

Opracowanie przygotowano w oparciu o wizję terenową wykonaną w dniu 30 marca 2026 r., analizę danych teledetekcyjnych oraz dostępnych materiałów kartograficznych i planistycznych. Wykorzystano także dokumentację geologiczną, mapy środowiskowe, dokumentację hydrologiczną, informacje dotyczące obszarów chronionych, dane o lasach oraz inne dostępne dane przestrzenne udostępnione przez organy z rejestru publicznego. Szczegółowość i zakres opracowania są zgodne z przyjętą skalą opracowania 1:12 500.

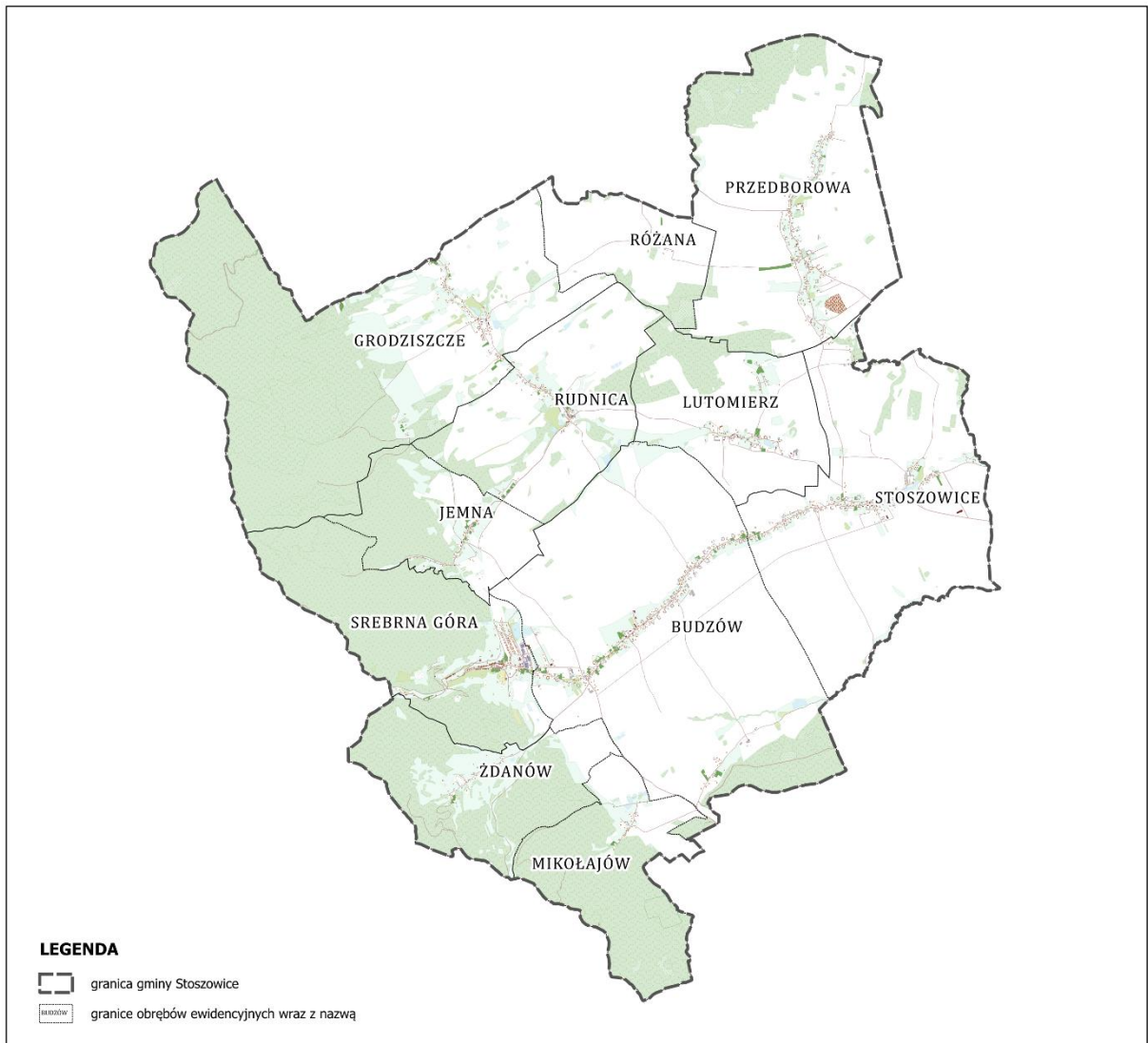
3. Lokalizacja terenu opracowania

Teren opracowania obejmuje cały obszar gminy Stoszowice w jej granicach administracyjnych. Stoszowice są gminą wiejską, położoną w południowej części województwa dolnośląskiego, w powiecie ząbkowickim. Jednostka administracyjna od północy sąsiaduje z gminą wiejską Dzierżoniów oraz gminą Piława Górna, od wschodu z gminą Ząbkowice Śląskie, od południa z gminą wiejską Kłodzko oraz gminą Bardo, a od zachodu z gminą wiejską Nowa Ruda. Gmina Stoszowice zajmuje powierzchnię 100 km², zamieszkuje ją 5 079 osób, a gęstość zaludnienia wynosi ok. 51 osób/km² (stan na 30 czerwca 2025 r.). Na terenie jednostki administracyjnej dominują grunty orne, które zajmują 49% obszaru gminy, podczas gdy lasy zajmują powierzchnię ponad 32%. Połączenia wewnątrz Stoszowic opierają się na drodze wojewódzkiej oraz drogach powiatowych i gminnych. Na terenie gminy nie funkcjonuje transport kolejowy, jednak planowana jest rewitalizacja nieczynnej linii kolejowej nr 318 na odcinku Bielawa - Srebrna Góra. Gmina Stoszowice podzielona jest na 11 obrębów ewidencyjnych, takich jak: Przedborowa, Różana, Grodziszczce, Rudnica, Lutomierz, Stoszowice, Jemna, Srebrna Góra, Budzów, Żdanów, Mikołajów. Rozmieszczenie obrębów ewidencyjnych na terenie gminy Stoszowice przedstawia rycina 2.

Gmina leży w obszarze mezoregionów: Góry Sowie, Góry Bardzkie, Wzgórza Niemczańsko - Strzebińskie. Położenie gminy Stoszowice cechuje się dużą różnorodnością ukształtowania terenu. Zachodnią część gminy wyznaczają pasma Gór Sowich oraz Gór Bardzkich. Północna część gminy na północ od Lutomerza wyróżnia się bardziej pagórkowatym krajobrazem, gdzie wzgórza, które oddzielają liczne obniżenia i przełęczce, nie tworzą wyraźnie jednolitych masywów ani pasm. Sieć wodna na terenie gminy Stoszowice ma charakter typowy dla obszarów górskich i podgórskich. Występują tu liczne ciek wodne, a do najważniejszych rzek należą Budzówka, Jadkowa i Węża.

Ryc. 1. Lokalizacja gminy Stoszowice na tle powiatów (źródło: opracowanie własne)

Ryc. 2. Obszary ewidencyjne w granicach gminy Stoszowice (źródło: opracowanie własne)

Ryc. 3. Panorama wsi Stoszowice (źródło: materiały własne)

Ryc. 4. Centralna część miejscowości Srebrna Góra (źródło: materiały własne)

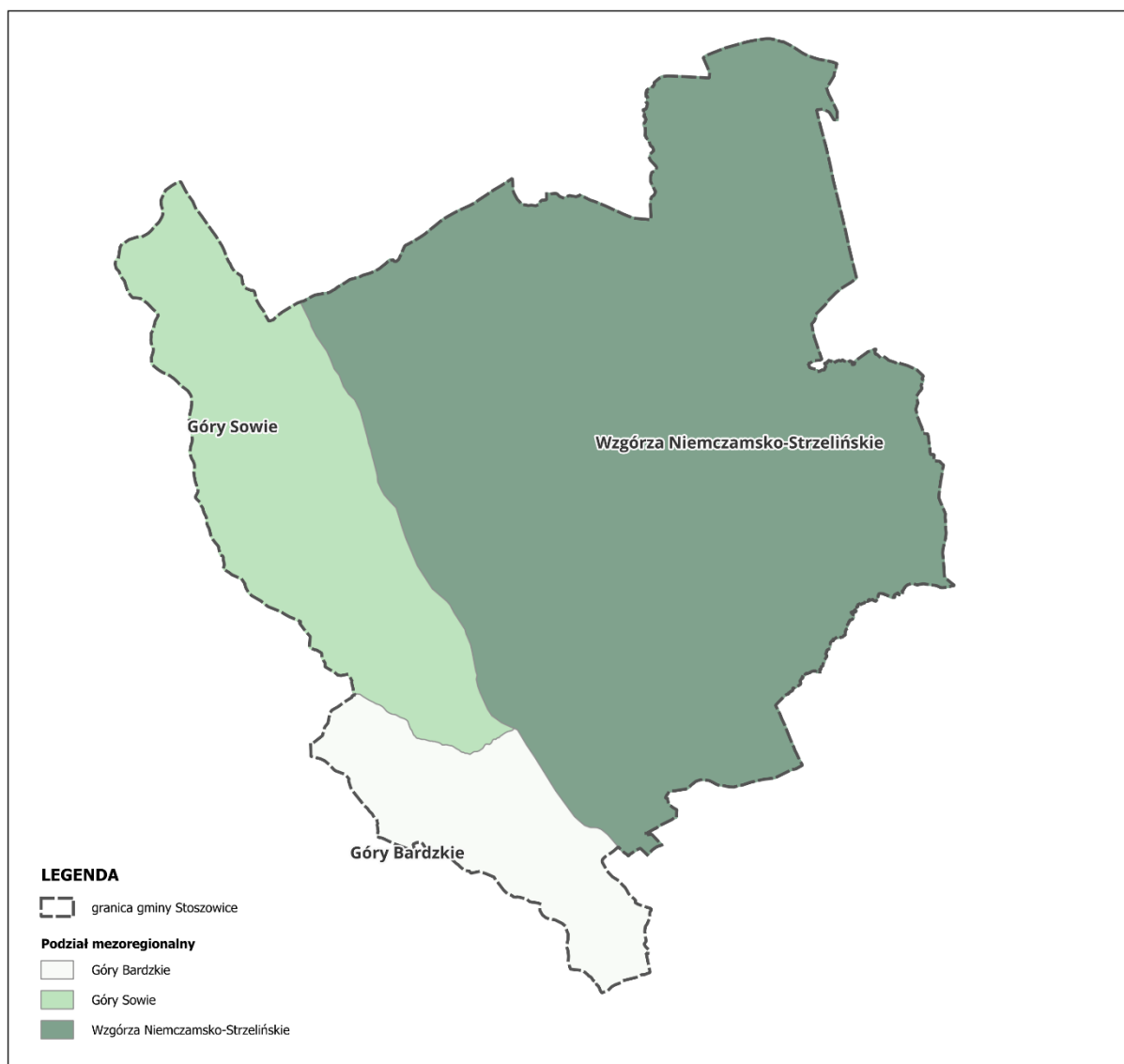

Ryc. 5. Krajobraz miejscowości Rudnica (źródło: materiały własne)

4. Rozpoznanie i charakterystyka środowiska

4.1. Geologia i geomorfologia

Zgodnie z podziałem fizycznogeograficznym (Solon i in. 2018) znaczna część gminy Stoszowice, położona na wschód od Srebrnej Góry i Jemnej zlokalizowana jest w prowincji Masyw Czeski, podprowincji Sudety z Przedgórzem Sudeckim, makroregionie Przedgórze Sudeckie, w mezoregionie Wzgórza Niemczańsko-Strzelińskie (332.14). Natomiast obszary górskie na terenie gminy, położone na północ od miejscowości Zdanów znajdują się w prowincji Masyw Czeski, podprowincji Sudety z Przedgórzem Sudeckim, makroregionie Sudety Środkowe, w mezoregionie Góry Sowie (332.44). Kolejny obszar położony na południu od miejscowości Zdanów zlokalizowany jest w mezoregionie Góry Bardzkie (332.45).

Ryc. 6. Położenie gminy Stoszowice na tle mezoregionów (źródło: opracowanie własne)

Pod względem budowy geologicznej gmina Stoszowice położona jest w obrębie dwóch wielkoblokowych jednostek: bloku sudeckiego oraz bloku przedsudeckiego. Najstarszymi utworami geologicznymi występującymi na terenie gminy są migmatyty i gnejsy warstewkowe, datowane na okres od proterozoiku do dewonu. Migmatyty i gnejsy warstwowo-oczkowe stwierdzono w rejonie Lutomierza oraz na północ od Przedborowej, natomiast w okolicach Rudnicy i Lutomierza występują migmatyty i gnejsy sillimanitowe. Między miejscowościami Grodziszcze i Lutomierz odnotowano ponadto obecność amfibolitów kwarcowych, charakteryzujących się drobnokrystaliczną, laminowaną budową oraz ciemnozieloną barwą.

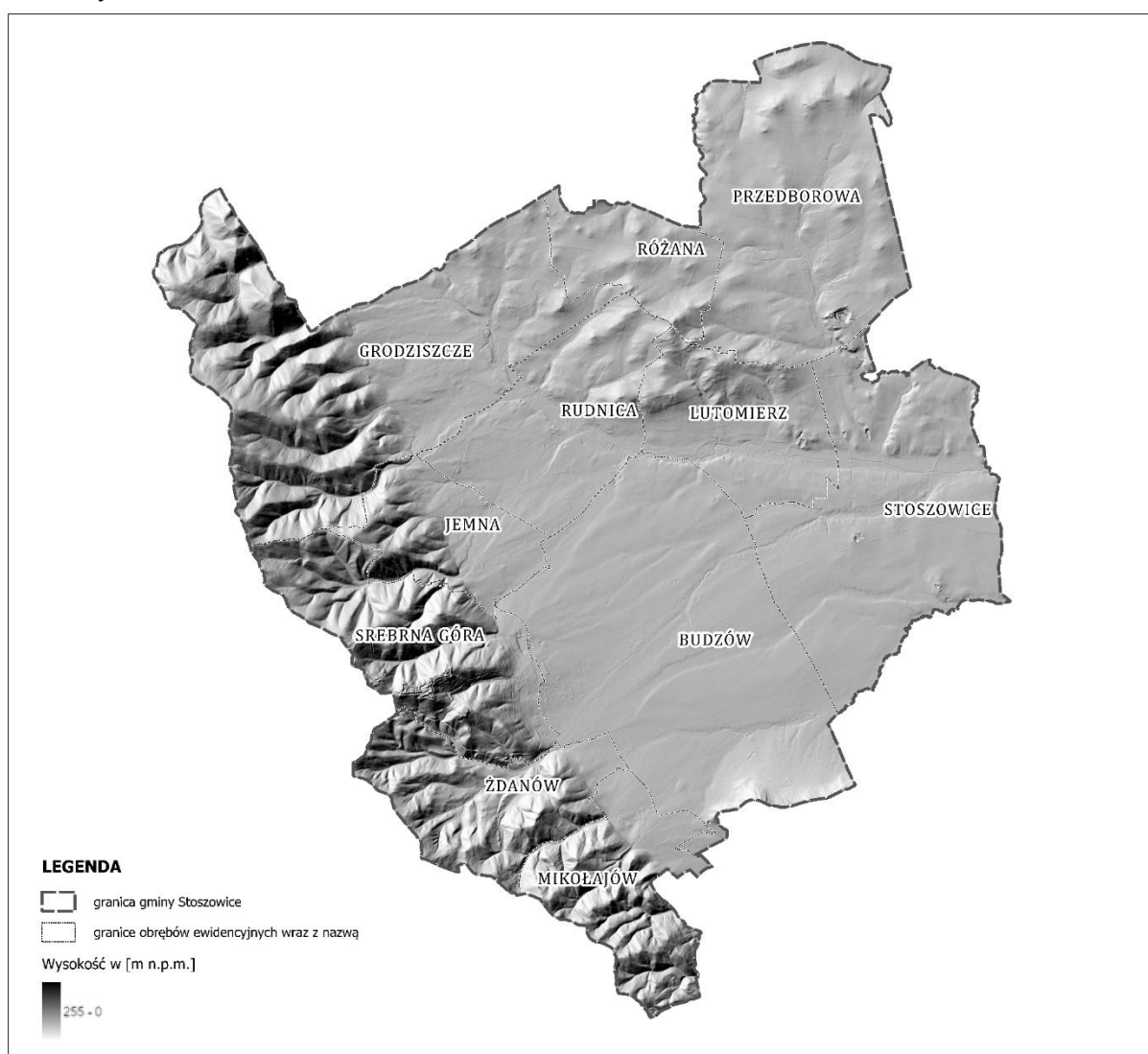
Utwory sylurskie, reprezentowane przez łupki ilaste, łupki krzemionkowe, mułowce i piaskowce, najlepiej odsłaniają się w rejonie miejscowości Zdanów. W tej okolicy stwierdzono również występowanie mułowców, iłowców, łupków krzemionkowych oraz piaskowców szarogłazowych. Gabra dewońska zaobserwowano między Lutomierzem, a Przedborową, to skały grubokrystaliczne, o ciemnoszarej barwie i masywnej teksturze.

Znaczną część gminy, na południe od Lutomierza, pokrywają utwory czwartorzędowe. W trójkątnym obszarze między Rudnicą, Stoszowicami, a Budzowem występują gliny zwałowe związane

ze zlodowaczeniami środkowopolskimi. Cechują się one znacznym udziałem materiału pochodzącego z ponownie osadzonych sudeckich żwirów plioceńskich, a ich miąższość przekracza 2 m. Na tym obszarze występują również piaski i żwiry, miejscami mułki wodnolodowcowe, które ze względu na przykrycie warstwą glin zwałowych o zmiennej miąższości, nie zostały zaklasyfikowane jako tarasy kemowe. Miąższość osadów wodnolodowcowych wynosi od 5 do 15 m. są one beżowoszare i laminowane.

W okolicach Stoszowic oraz na północ od tej miejscowości znajdują się lessy i mułki lessopodobne. Powstały w okresie zlodowacenia północnopolskiego. Charakteryzujące się niewielką miąższością, która nie przekracza 2 m oraz barwą beżową, popielatą lub jasnobrązową.

Najmłodszymi utworami występującymi na omawianym obszarze są osady holocenu, reprezentowane przez piaski i żwiry den dolinnych. Występują one w dnach dolin potoków stałych oraz w górnych odcinkach cieków, m.in. Budzówki i Węży. W korytach potoków górskich dominuje materiał gruzowy pochodzenia zwietrzelinowego. Osady te tworzą najniższy poziom tarasu zalewowego Nysy Kłodzkiej.

Ryc. 7. Rzeźba terenu gminy Stoszowice (źródło: opracowanie własne)

4.1.1. Warunki budowlane

Warunki geologiczno-inżynierskie kształtowane są przez szereg czynników, w tym rodzaj i stan gruntów, ukształtowanie terenu, poziom wód podziemnych oraz występowanie procesów geodynamicznych.

Dogodne warunki budowlane występują tam, gdzie podłoże tworzą grunty zwarte, półzwarte lub twaroplastyczne oraz niespoiste o średnim stopniu zagęszczenia, a teren jest wolny od ruchów masowych. Dodatkowo sprzyjające są nachylenia zboczy nieprzekraczające 20% oraz poziom wód gruntowych położony głębiej niż 2 metry.

Najkorzystniejsze warunki do rozwoju zabudowy w gminie Stoszowice występują przede wszystkim w jej północnej części, w obrębie Różana i Przedborowa oraz w północnej części obrębu Rudnica i Lutomierz. Obszary te charakteryzują się dominacją gruntów skalistych pochodzenia magmowego i metamorficznego, a ich ukształtowanie sprzyja lokalizacji nowych inwestycji.

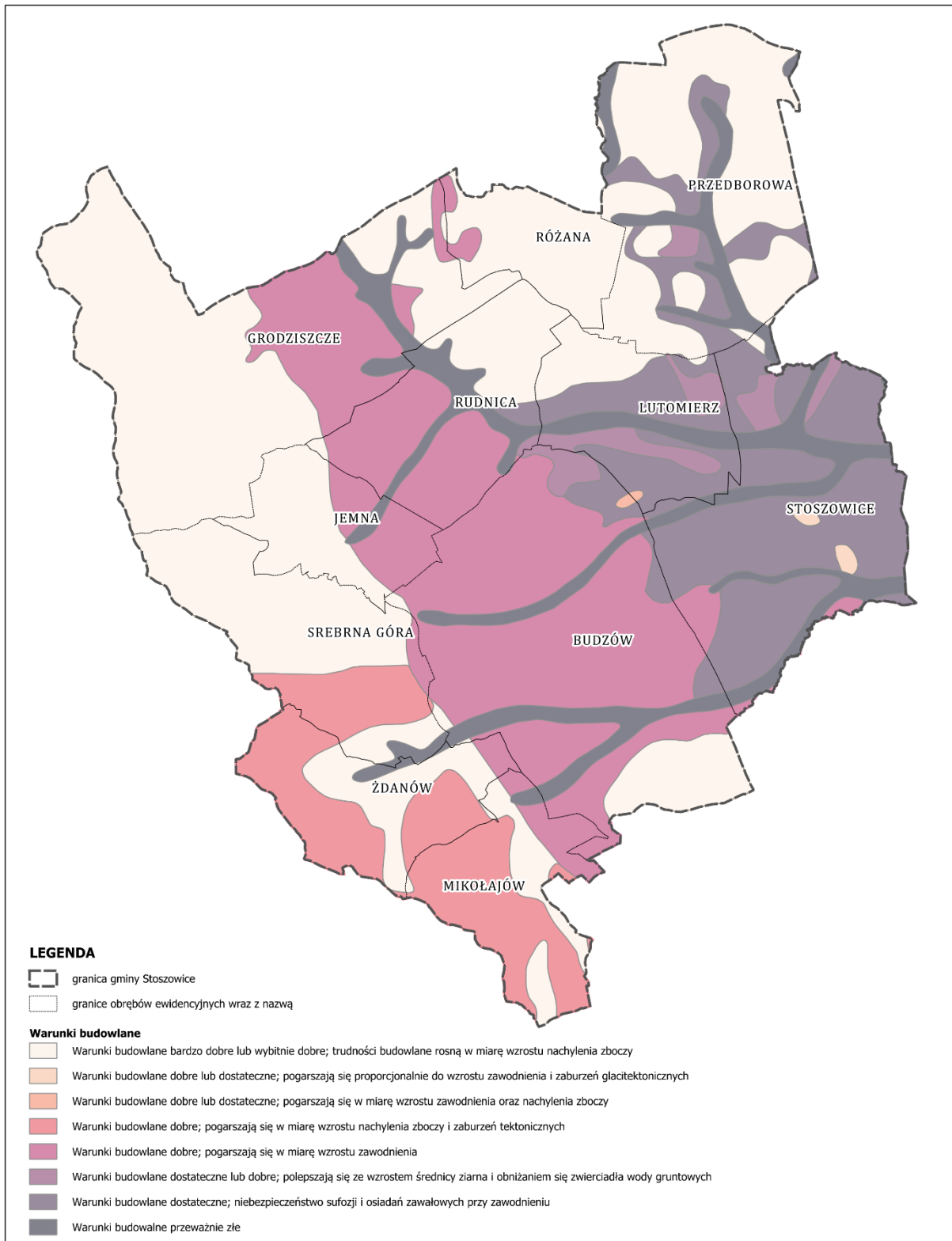
Dogodne warunki budowlane występują, także w Grodziszczu i Jemnej, zwłaszcza w rejonie przebiegu głównej drogi. Niewielkie nachylenia terenu oraz korzystne parametry gruntowe umożliwiają rozwój zabudowy mieszkaniowej i usługowej wzdłuż istniejącego układu komunikacyjnego.

Korzystna sytuacja warunków budowlanych występuje również w obrębie Budzów, gdzie dominują gliny zwałowe. Obszary te obejmują rozległe płaty gruntów o dobrych parametrach budowlanych, a dodatkowym atutem jest istniejąca zabudowa, sprzyjająca naturalnemu dogęszczaniu i kontynuacji rozwoju przestrzennego.

Dobre warunki budowlane spotkać można dodatkowo w obrębie Żdanów i Mikołajów, gdzie dominują grunty skaliste.

Największy zwarty obszar terenów o dostatecznych warunkach budowlanych znajduje się w Stoszowicach, zarówno w centrum miejscowości, jak i w jej najbliższym otoczeniu gdzie dominują utwory makroporowate. Należy uwzględnić, że obszary te są miejscami narażone na zjawiska sufozji oraz osiadania zwałowego przy zawodnieniu, a także na obniżanie się zwierciadła wód gruntowych.

Obszary trudne do zabudowy to tereny, na których występują grunty słabonośne, takie jak organiczne, spoiste w stanie miękkoplastycznym i plastycznym, zwietrzeliny gliniaste na stokach oraz grunty niespoiste luźne. Dodatkowo należą do nich obszary, gdzie poziom zwierciadła wody gruntowej jest położony na głębokości mniejszej niż 2 metry, nachylenie terenu przekracza 20%, a także występują krawędzie, skarpy i wąwozy narażone na niszczącą działalność rzek. Rozmieszczenie warunków budowlanych na terenie gminy Stoszowice przedstawia rycina 8.

Ryc. 8. Ocena warunków budowlanych na terenie gminy Stoszowice (źródło: opracowanie własne)

4.2. Surowce mineralne

Na terenie gminy Stoszowice występują dwa udokumentowane złoża surowców mineralnych. Są to kamienie łamane i bloczne oraz piaski i żwiry. Ich charakterystykę przedstawiono w tabeli nr 1.

Tab. 1. Charakterystyka złóż na terenie gminy Stoszowice

Lp.	Nazwa złoża	Kopalina główna	Stan zagospodarowania kopaliny głównej	Opis położenia	Lata wydobycia kopaliny głównej
1	Przedborowa	KAMIENIE ŁAMANE I BLOCZNE	[T] złożo eksploatowane okresowo	Przedborowa	1992 - 2015
2	Olbrachcice Wielkie KN 19733	PIASKI I ŻWIRY	[R] złożo rozpoznane szczegółowo	Olbrachcice Wielkie dz. nr 248	

Źródło: MIDAS - System Gospodarki i Ochrony Bogactw Mineralnych Polski

Kopalnia w Przedborowej specjalizuje się w eksploatacji sjenitu, czyli twardej skały magmowej wykorzystywanej jako kruszywo i surowiec kamieniarski.

Ryc. 9. Kopalnia sjenitu w Przedborowej (źródło: materiały własne)

4.3. Użytkowanie gruntów

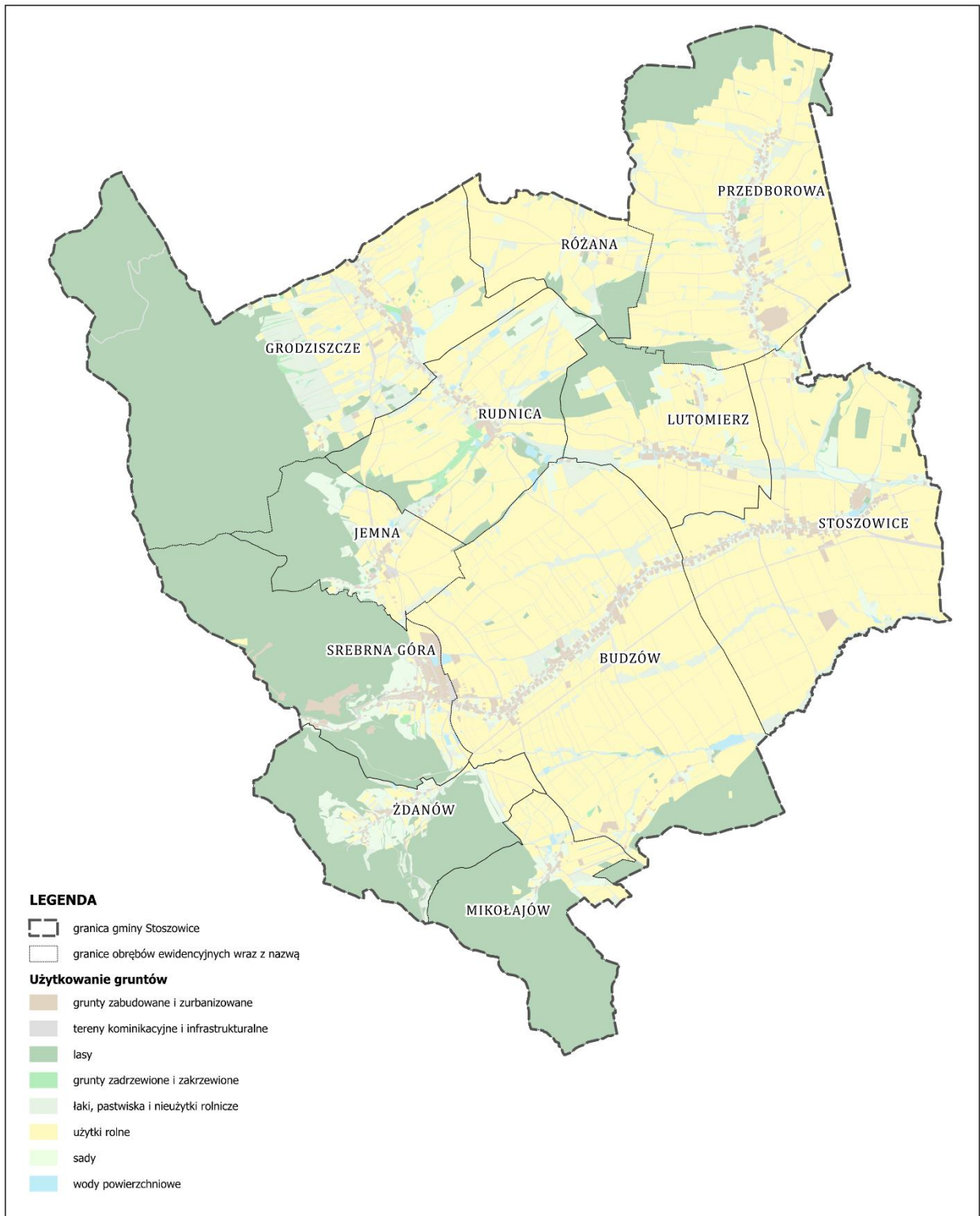
W strukturze użytkowania gruntów gminy Stoszowice dominują grunty orne zajmujące 49,1% powierzchni. 10,2% powierzchni gminy zajmują łąki, pastwiska i nieużytki rolnicze. Znaczną część powierzchni gminy 32,4% stanowią lasy, które znajdują się w obszarach górskich na zachodzie gminy, na północy obrębu Przedborowa, w trójkącie Rudnica – Różana – Lutomierz oraz na południu obrębu

Budzów. Obszary zabudowane i zurbanizowane występują najczęściej w układzie ulicówki, zajmując 2,8% powierzchni gminy. Strukturę użytkowania gruntów przedstawiono w tabeli nr 2.

Tab. 2. Użytkowanie gruntów w gminie Stoszowice

Użytkowanie gruntów w gm. Stoszowice	% udział w pow. gminy
grunty zabudowane i zurbanizowane	2,79
tereny komunikacji i infrastruktury	3,39
lasy	32,42
grunty zadrzewione i zakrzewione	0,52
łąki, pastwiska i nieużytki rolnicze	10,19
grunty orne	49,06
sady	0,36
wody powierzchniowe	1,27
suma	100,00

Źródło: EGIB, Starostwo Powiatowe w Ząbkowicach Śląskich

Ryc. 10. Użytkowanie gruntów w gminie Stoszowice (źródło: opracowanie własne)

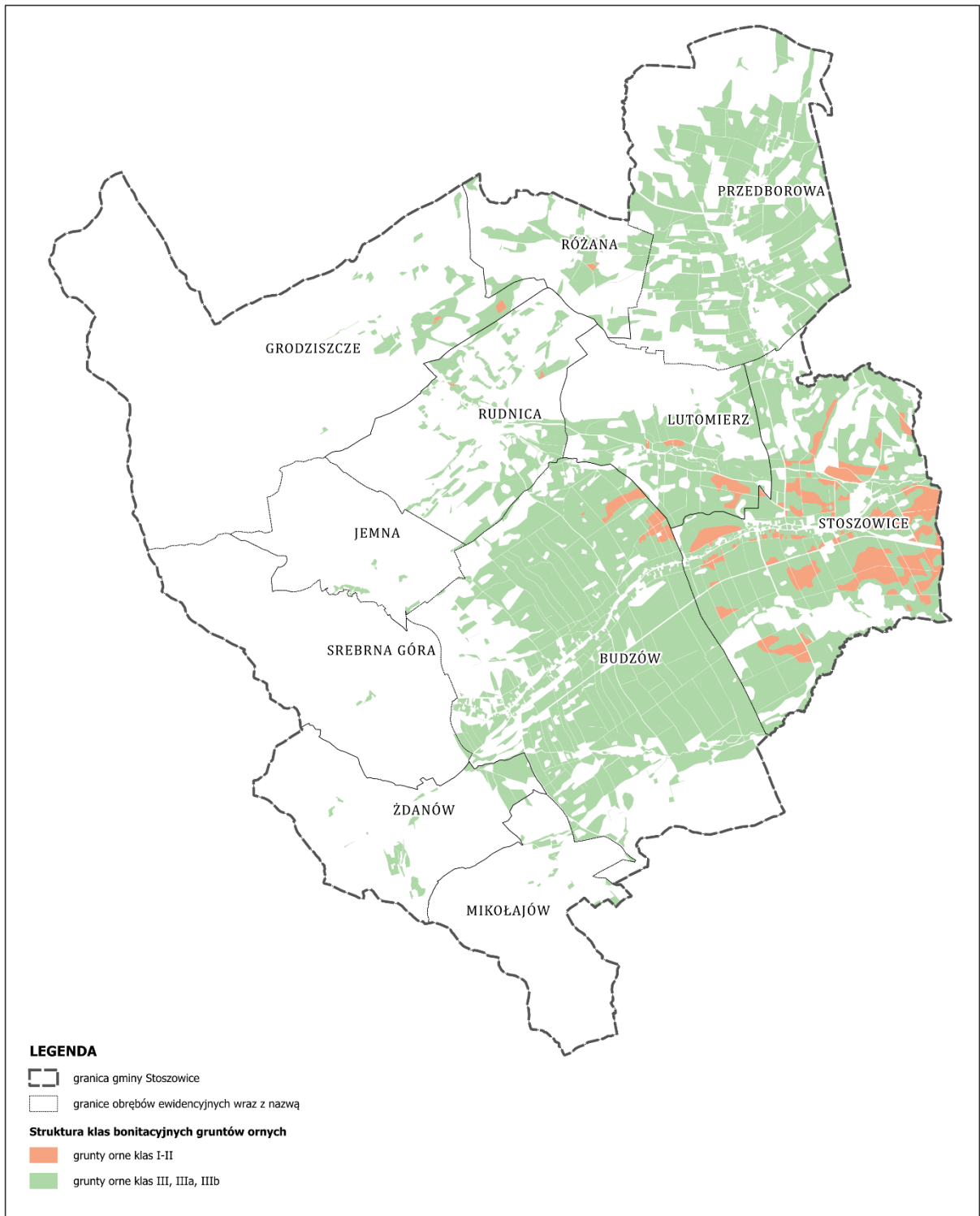
4.4. Gleby

Rodzaj pokrywy glebowej pozostaje w ścisłym związku z budową geologiczną. Warunki glebowe w gminie Stoszowice można uznać za dobre. W gminie przeważają gleby bielicowe oraz pseudobielicowe kompleksu pszennego dobrego, które występują w niemalże całym obszarze opracowania, za wyjątkiem obrębu Jemna i Grodziszczce. Miejscami w rejonie opracowania można spotkać gleby z kompleksu pszennego bardzo dobrego, które znajdują się w trójkącie: Lutomierz, Budzów, Stoszowice oraz na południe i wschód od Stoszowic. W obrębie Jemna dominuje kompleks żytni dobry lub bardzo dobry na piasku gliniastym mocno pylastym i glinach lekkich pylastych. W okolicach miejscowości Grodziszczce występuje kompleks pszenny dobry śródgórski i podgórski na glebach bielicowych i pseudobielicowych oraz brunatnych wyługowanych i brunatnych kwaśnych, natomiast na południe od tej miejscowości występuje kompleks żytni słaby. Podobne kompleksy występują w okolicach Rudnicy oraz na wschód od Lutomierza. Strukturę klas bonitacyjnych gruntów ornych przedstawiono w tabeli nr 3, a rozmieszczenie klas bonitacyjnych wysokich gleb gruntów ornych przedstawia rycina 11.

Tab. 3. Struktura klas bonitacyjnych gruntów ornych w gminie Stoszowice

Klasy bonitacyjne gruntów ornych	% udział gruntów orny
I	0,11
II	3,35
III	7,47
IIIa	21,13
IIIb	17,79
IV, IVa, IVb	36,96
V	11,56
VI	1,63
suma	100,00

Źródło: EGiB, Starostwo Powiatowe w Ząbkowicach Śląskich

Ryc. 11. Struktura klas bonitacyjnych wysokich gleb gruntów ornych w gminie Stoszewice (źródło: opracowanie własne)

4.5. Warunki hydrologiczne

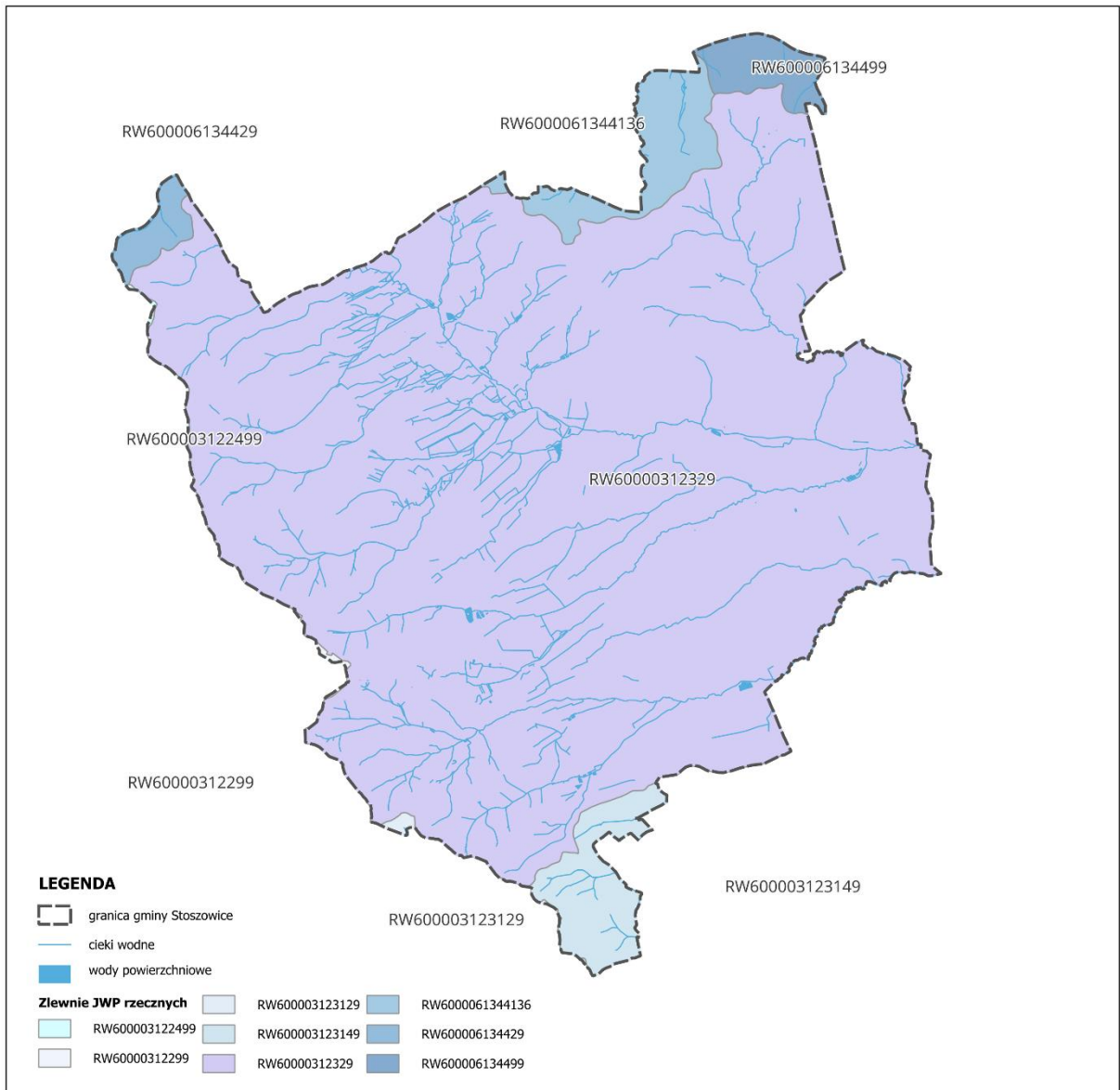
4.5.1. Wody powierzchniowe

Sieć cieków wodnych w gminie Stoszowice ma charakter typowy dla obszarów górskich i przedgórskich. Gmina Stoszowice położona jest w zlewni rzeki Budzówka, będącej lewym dopływem Nysy Kłodzkiej. Obszar gminy jest odwadniany głównie przez rzekę Budzówkę, która stanowi podstawowy ciek odprowadzający wody z tego terenu. Do większych cieków płynących przez teren gminy i stanowiących dopływy Budzówki, należy zaliczyć ciek Jadkowa odprowadzający wodę m.in. z obrębu Grodziszcz oraz ciek Wełna odprowadzający wodę z obrębu Mikołajów. Ciek Węża, który jest dopływem Jadowej odwadnia obręb Srebrna Góra, natomiast ciek Piwoda odprowadza wodę z obrębu Przedborowa. Zbiorniki wodne, zarówno naturalne, jak i antropogeniczne, nie stanowią istotnego elementu hydrograficznej sieci gminy.

Zgodnie z podziałem na jednolite części wód powierzchniowych (JCWP) w granicach obszaru opracowania zlokalizowane jest 8 jednostek:

- RW600006134499 - JCWP Piława,
- RW600006134429 - JCWP Bielawica,
- RW6000061344136 - JCWP Rogoźnica,
- RW60000312329 - JCWP Budzówka,
- RW600003123149 - JCWP Studew,
- RW600003123129 - JCWP Wilcza, fragmentarycznie przy granicy gminy (obręb Zdanów),
- RW60000312299 - JCWP Ścinawka od Bożanowskiego Potoku do ujścia, fragmentarycznie przy granicy gminy (obręb Zdanów i Srebrne Góra),
- RW600003122499 - JCWP Włodzica, fragmentarycznie przy granicy gminy (obręb Grodziszcz);

Niemalże całą gminę Stoszowice zajmuje JCWP Budzówka, stanowiąc największą część obszaru opracowania. JCWP Studew znajduje się południowo wschodniej części obrębu Mikołajów, a JCWP Bielawica w północno zachodniej części obrębu Grodziszcz. Północ obrębu Różana zlokalizowana jest w JCWP Rogoźnica, a północ Przedborowej w JCWP Piława. Rozmieszczenie jednolitych części wód powierzchniowych na terenie gminy Stoszowice przedstawia rycina 12.

Ryc. 12. Położenie gminy Stoszowice względem jednolitych części wód powierzchniowych (źródło: opracowanie własne)

Ryc. 13. Miejscowość Grodziszcze i rzeka Jadkowa (źródło: materiały własne)

4.5.2. Wody podziemne

Według podziału na regiony wodne obszar gminy Stoszowice zaliczany jest do Regionu Środkowej Odry. Zgodnie z obowiązującym podziałem kraju na 174 jednolite części wód podziemnych (JCWPd), gmina położona jest obszarze czterech jednostek:

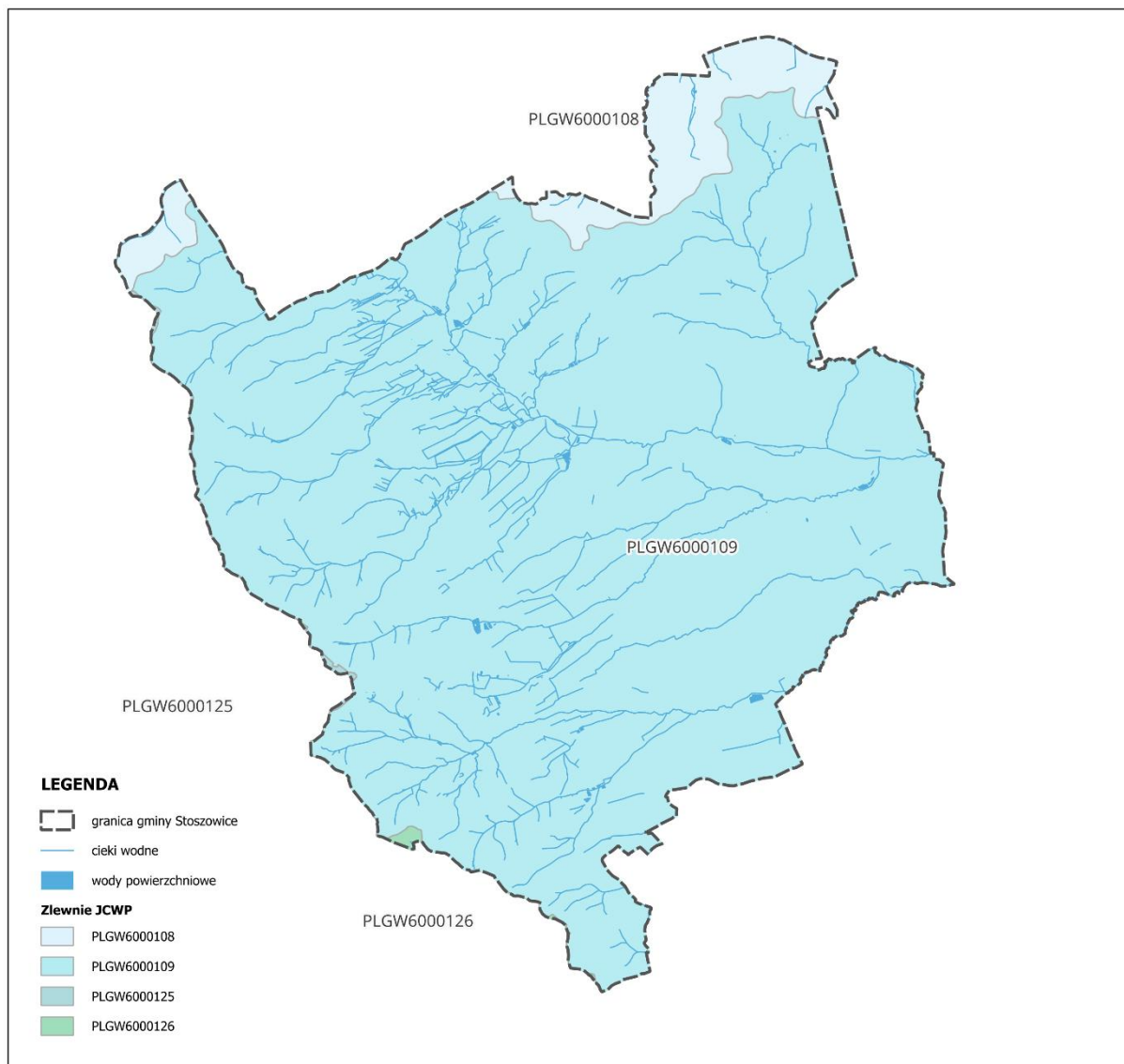
- PLGW6000109 (109),
- PLGW6000108 (108),
- PLGW6000125 (125),
- PLGW6000126 (126);

Zdecydowana większość obszaru opracowania położona jest w obrębie JCWPd nr 109. Jednostka ta ma powierzchnię 4258,3 km² i obejmuje trzy piętra wodonośne:

- piętro triasowe, gdzie występują piaskowce i wapień,
- piętro neogeńskie, utworzone przez piaski,
- piętro czwartorzędowe, warstwę wodonośną piętra czwartorzędowego tworzą piaski. Zwierciadło wody ma charakter częściowo napięty, a głębokość występowania warstw wodonośnych wynosi od 0 do 50 m;

Północno-zachodnia część obrębu Grodziszcze oraz północne fragmenty obrębów Różana i Przedborowa znajdują się w zasięgu JCWPd nr 108. Jednostka ta ma powierzchnię 2753,8 km² i obejmuje cztery piętra wodonośne: paleozoiczno-proterozoiczne (występujące w części sudeckiej oraz lokalnie na bloku przedsudeckim), triasowe (obecne w północno-wschodniej części JCWPd), neogeńskie oraz czwartorzędowe. Warstwę wodonośną piętra czwartorzędowego tworzą piaski i żwiry, zwierciadło wody ma charakter swobodny, a głębokość występowania warstw wodonośnych waha się od 0,1 do 80 m. JCWPd nr 125 oraz 126 występują jedynie fragmentarycznie przy zachodniej i

południowej granicy gminy Stoszowice. Rozmieszczenie jednolitych części wód podziemnych na terenie gminy Stoszowice przedstawia rycina 14.

Ryc. 14. Położenie gminy Stoszowice względem jednolitych części wód podziemnych (źródło: opracowanie własne)

Użytkowe wody podziemne są zasilane głównie przez bezpośrednią infiltrację opadów atmosferycznych. Na terenie gminy nie odnotowano występowania głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP).

4.6. Klimat

Klimat gminy, analogicznie do klimatu Polski, jest przejściowy, o typie kontynentalno-morskim, uformowany przez okresowy napływ mas powietrza z Atlantyku bądź z obszarów wschodniej Europy i Azji. Na poziomie krajowym, wg W. Okołowicza, gmina Stoszowice zalicza się do regionu klimatycznego sudeckiego, ze średnim wpływem górskich formacji i wzniesień. Lokalny klimat kształtowany jest przez wiele czynników, w tym ukształtowanie terenu i jego zagospodarowanie, obecność zbiorników wodnych, rodzaj podłoża oraz roślinność.

W ciągu ostatnich 10 lat (2015-2025) niektóre średnie wartości wskaźników klimatycznych uległy zmianie. W 2025 roku nasłonecznienie wynosiło około 1800 – 1900 godzin. Obszarowa średnia roczna temperatura powietrza w 2025 roku wyniosła 8,6 °C, podczas gdy 10 lat wcześniej była na poziomie 9,3°C. W okresie 2015–2025 maksymalne dobowe temperatury, które występują z prawdopodobieństwem 5%, spadły o 2°C, natomiast minimalne dobowe temperatury o tym samym prawdopodobieństwie zmalały 3°C. Roczna suma opadów w 2025 r. była znacznie większa niż 10 lat wcześniej.

Tab. 4. Wskaźniki klimatyczne dla okolic Stoszowic na podstawie danych Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej

Wskaźnik	rok 2015	rok 2025
Usłonecznienie	1900 do 2000 h	1800 do 1900 h
Średnia obszarowa temperatura powietrza	9,3°C	8,6 °C
Maksymalna dobowa temperatura powietrza o prawdopodobieństwie wystąpienia 5%	29 do 30 °C	27 do 28 °C
Minimalna dobowa temperatura powietrza o prawdopodobieństwie wystąpienia 5%	- 5 do -4 °C	-8 do -7 °C
Roczne sumy opadów atmosferycznych	400 do 450 mm	800 do 900 mm

Źródło: Biuletyn monitoringu klimatu Polski – rok 2015 oraz 2025, <https://klimat.imgw.pl/pl/biuletyn-monitoring>

4.7. Walory krajobrazowe

Gmina Stoszowice charakteryzuje się bardzo urozmaiconym krajobrazem, wynikającym z położenia na styku kilku wyraźnie różnych jednostek terenowych. Zachodnią część gminy wyznaczają pasma Gór Sowich i Gór Bardzkich, które nadają całemu obszarowi bardziej górski i malowniczy charakter. Z kolei północna część gminy, zwłaszcza na północ od Lutomerza, ma bardziej pagórkowatą rzeźbę terenu. Występują tam wzgórza oddzielone licznymi obniżeniami i przełęczami, które nie tworzą jednolitych masywów ani wyraźnych pasm. Taki układ sprawia, że krajobraz gminy jest różnorodny i atrakcyjny wizualnie. Na terenie gminy Stoszowice wyznaczono dwa obszary objęte siecią Natura 2000. Jest to obszar „Góry Bardzkie” na południu gminy w okolicach obrębu Żdanów i Mikołajów oraz obszar „Ostoja nietoperzy Gór Sowich”, który znajduje się w zachodnich częściach obrębów Srebrna Góra, Jemna i Grodziszczce. Oba te obszary są częścią Obszaru Chronionego Krajobrazu Gór Bardzkich i Sowich, który znajduje się w zachodniej części gminy. Zachodnia część gminy Stoszowice zlokalizowana jest również w graniach korytarza ekologicznego Góry Złote - Góry Sowie. Dodatkowo, północno zachodnia część obrębu Grodziszczce znajduje się w obszarze Parku Krajobrazowego Gór Sowich. Na terenie gminy znajduje się również rezerwat przyrody Cisowa Góra, zlokalizowany w obrębie Mikołajów. W wiejskich i dworskich parkach znajdują się okazy drzewostanu, które są objęte ochroną prawną w postaci pomników przyrody. Obecność na terenie gminy Stoszowice obszarów chronionego krajobrazu, rezerwatów przyrody, korytarzy ekologicznych oraz innych form ochrony przyrody ma duże znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej. Tereny te sprzyjają ochronie cennych siedlisk, gatunków roślin i zwierząt oraz wspierają prawidłowe funkcjonowanie lokalnych ekosystemów. Jednocześnie stanowią one istotny element krajobrazu gminy, podnosząc jej walory przyrodnicze, przestrzenne i turystyczne. Obecność form ochrony przyrody sprzyja także rozwojowi turystyki i rekreacji, zwłaszcza w formie pieszych wędrówek, wycieczek krajobrazowych oraz wypoczynku na łonie natury.

Twierdza Srebrna Góra stanowi jeden z najbardziej rozpoznawalnych elementów krajobrazu w okolicy i wyraźnie wzbogaca walory widokowe gminy. Jej położenie na wyniesieniu oraz monumentalna forma sprawiają, że jest ona silnym akcentem przestrzennym, dobrze widocznym z dalszej odległości. Obiekt ten nie tylko podnosi atrakcyjność krajobrazowo regionu, ale również nadaje mu historyczny i turystyczny charakter.

Przez gminę przebiega wiele malowniczych tras rowerowych, z których wyróżnić można m.in. trasę EuroVelo9 na odcinku od Pieszyc do Srebrnej Góry, „Wokół Ostrogu” rozpoczynająca się na Małej Przełęczy Srebrnej, czy trasę Dziewięć Buków w okolicach Srebrnej Góry.

Elementy infrastruktury technicznej, takie jak napowietrzna linia energetyczna wysokiego napięcia 110 kV Ząbkowice – Nowa Ruda i linia najwyższego napięcia 220 kV Świebodzice - Ząbkowice, wywierają niekorzystny wpływ na krajobraz gminy Stoszowice. W polityce przestrzennej gminy należy dożyć do unikania wprowadzania do krajobrazu dominujących elementów infrastruktury technicznej, takich jak słupy elektroenergetyczne, wieże transmisyjne czy elektrownie wiatrowe, które mogą znacząco zaburzać charakter i ciągłość walorów krajobrazowych.

Ryc. 15. Górski krajobraz gminy Stoszowice (źródło: materiały własne)

Ryc. 16. Krajobraz gminy Stoszowice od strony Srebrnej Góry (źródło: materiały własne)

4.8. Zabytki

Zabytki gminy Stoszowice obejmują przede wszystkim obiekty związane z historią pogranicza śląsko-czeskiego, dawnymi majątkami ziemskimi oraz unikatowymi fortyfikacjami Srebrnej Góry. Gmina wyróżnia się bogatym dziedzictwem kulturowym, na które składają się zarówno monumentalne budowle militarne, jak i liczne zabytki sakralne oraz tradycyjna zabudowa wiejska. Najważniejszym obiektem jest Twierdza Srebrna Góra czyli największa górską fortecą w Europie i pomnik historii o wyjątkowej wartości architektonicznej. W krajobrazie gminy istotną rolę odgrywają także zabytkowe kościoły, m.in. barokowy kościół św. Barbary w Stoszowicach, kościół św. Michała Archanioła w Srebrnej Górze oraz gotycko-barokowy kościół św. Jadwigi w Grodziszczu. Cennym elementem dziedzictwa są dawne dwory i założenia folwarczne, dokumentujące rozwój lokalnych majątków ziemskich. W wielu wsiach zachowała się tradycyjna zabudowa z XVIII i XIX wieku, w tym domy murowane, stodoły oraz kapliczki przydrożne. Na terenie gminy znajdują się również zabytki techniki, takie jak XIX-wieczne wiadukty kolejowe w Srebrnej Górze. Całość uzupełniają historyczne układy ruralistyczne, aleje drzew oraz relikty dawnego górnictwa, tworzące spójny krajobraz kulturowy.

Na obszarze opracowania znajduje się 85 zabytków wpisanych do Krajowego Rejestru Zabytków oraz 109 ujętych w Krajowej Ewidencji Zabytków. Wśród zabytków gminy można wyróżnić:

- Zamek w Stoszowicach ma średniowieczny rodowód, jednak jego obecny wygląd ukształtowały przede wszystkim przebudowy z początku XVII wieku, kiedy nadano mu renesansowy charakter. W kolejnych latach obiekt był dalej rozbudowywany i modernizowany. Do dziś zachował się jako rozległe, historyczne założenie z dziedzińcem oraz obronnym układem zabudowy.
- Twierdza Srebrna Góra została wzniesiona w latach 1765–1777 jako nowożytna warownia górską. To rozległy kompleks obronny z kamienia i cegły, o masywnych murach, bastionach i potężnych umocnieniach, które nadają mu surowy, monumentalny wygląd. Szczególnie

charakterystyczny jest dominujący donżon oraz układ budowli rozciągniętych na wzgórzach, dzięki czemu twierdza wyraźnie wyróżnia się w krajobrazie.

- Kościół pw. św. Barbary w Stoszowicach zabytkowa świątynia o długiej historii, której początki sięgają XIII wieku. Obecny budynek wzniesiono w XVIII wieku, a jego wnętrze zachowało cenne elementy wyposażenia z tego okresu oraz starsze, gotyckie detale. Do dziś przy kościele można dostrzec także fragmenty dawnego muru obronnego, co podkreśla jego historyczny charakter.
- Pałac w Przedborowej to XIX-wieczna rezydencja o dwukondygnacyjnej, prostokątnej bryle, nakryta dachem mansardowym. Główne wejście umieszczono centralnie, w niewielkim ganku, nad którym znajduje się balkon i ozdobny szczyt. Budynek stanowi część większego zespołu pałacowo-folwarcznego, w którego skład wchodzi także zabudowania gospodarcze, mieszkalne oraz park.

Wykaz zabytków nieruchomości wpisanych do Krajowego Rejestru Zabytków przedstawiono w tabeli nr 5, natomiast wykaz zabytków nieruchomości wpisanych do Krajowej Ewidencji Zabytków przedstawiono w tabeli nr 6.

Ryc. 17. Zamek w Stoszowicach (źródło: materiały własne)

Ryc. 18. Widok na twierdzę Srebrna Góra z panoramą miejscowości Srebrna Góra (źródło: materiały własne)

Ryc. 19. Kościół pw. św. Barbary w Stoszowicach (źródło: materiały własne)

Ryc. 20. Pałac w Przedborowej (źródło: materiały własne)

Tab. 5. Wykaz zabytków nieruchomości wpisanych do Krajowego Rejestru Zabytków

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Datowanie	Rejestr zabytków
1	Srebrna Góra	pozostałości koszar	data nieznana	decyzja o wpisie do rejestru nr A/6057 z 2017-10-12
2	Srebrna Góra	koszary podłużne	1771 - 1780	decyzja o wpisie do rejestru nr A/6057 z 2017-10-12
3	Srebrna Góra	koszary podłużne	1771 - 1780	decyzja o wpisie do rejestru nr A/6057 z 2017-10-12
4	Srebrna Góra	koszary podłużne	1771 - 1780	decyzja o wpisie do rejestru nr A/6057 z 2017-10-12
5	Grodziszczce	ruina pawilonu parkowego z wieżą widokową	2. poł. XIX w.	decyzja o wpisie do rejestru nr A/5275 z 2011-07-06
6	Mikołajów	kościół filialny pw. św. Jana Nepomucena	1853 r.	decyzja o wpisie do rejestru nr A/6231 z 2023-01-23
7	Mikołajów	budynek d. szkoły	2. poł. XIX w.	decyzja o wpisie do rejestru nr A/6231 z 2023-01-23
8	Grodziszczce	owczarnia	2. poł. XIX w.	decyzja o wpisie do rejestru nr A/6273 z 2024-05-16
9	Lutomierz	kościół filialny pw. Matki Boskiej	XIV w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 1846 z 1966-10-08; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/1886/1846 z 2010-03-29
10	Budzów	kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca	XIV w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 717 z 1960-09-01; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/1731/717 z 2010-03-16
11	Budzów	pałac	XVIII w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 1832 z 1966-10-08; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/3591/1832 z 2010-09-07
12	Grodziszczce	kościół filialny pw. Matki Boskiej Częstochowskiej	XV w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 1838 z 1966-10-08; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/1884/1838 z 2010-03-29
13	Rudnica	kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła	XVIII w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 725 z 1960-09-03; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/1721/725 z 2010-03-12

14	Rudnica	pałac	XVI - XVIII	decyzja o wpisie do rejestru nr 726 z 1960-09-05; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4573/726 z 2010-12-07
15	Mikołajów	gospoda, ob. dom	1. poł. XVIII w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 1379/Wł z 1992-10-13; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4426/1379/Wł z 2010-11-18
16	Różana	kościół ewangelicki, ob. rzymskokatolicki pw. Matki Boskiej Ostrobramskiej	XVI w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 724 z 1960-09-03; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/1722/724 z 2010-03-12
17	Srebrna Góra	kościół parafialny pw. św.św. Piotra i Pawła	1729 - 1731	decyzja o wpisie do rejestru nr 1866 z 1966-10-11; decyzja o wpisie do rejestru nr 788/Wł z 1981-05-15; ude - uchylenie decyzji nr brak numeru z 1995-01-09; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/1872/1866 z 2010-03-29
18	Srebrna Góra	plebania	1730 - 1740	decyzja o wpisie do rejestru nr 807/Wł z 1981-05-14; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4709/807/Wł z 2010-12-15
19	Srebrna Góra	kościół ewangelicki	1592 r.	decyzja o wpisie do rejestru nr 1865 z 1966-10-11; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4710/1865 z 2010-12-15
20	Srebrna Góra	schronisko Srebrna Góra	przełom XIX/XX w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 1634/Wł z 1998-11-23; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4711/1634/Wł z 2010-12-15
21	Srebrna Góra	dom	data nieznaną	decyzja o wpisie do rejestru nr 1867 z 1966-10-11; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4712/1867 z 2010-12-15
22	Przedborowa	kościół parafialny pw. św. Jadwigi	XIV w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 1856 z 1966-10-11; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/1885/1856 z 2010-03-29
23	Przedborowa	pałac, ob. szkoła podstawowa	1830 r.	decyzja o wpisie do rejestru nr 1409/Wł z 1994-08-15; ude - uchylenie decyzji nr brak numeru z 2005-12-29; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4484/1409/Wł z 2010-11-22
24	Stoszowice	kościół parafialny pw. św. Barbary	XV w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 1869 z 1966-10-11; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/1875/1869 z 2010-03-29
25	Stoszowice	zamek	XVII w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 728 z 1960-09-05; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4722/728 z 2010-12-17
26	Stoszowice	stajnia z wozownią	koniec XVIII w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 65/A/01/1-5 z 2001-11-26
27	Stoszowice	budynek inwentarski I	koniec XVIII w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 65/A/01/1-5 z 2001-11-26
28	Stoszowice	obora	koniec XIX w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 65/A/01/1-5 z 2001-11-26
29	Stoszowice	stodoła z chlewem	koniec XIX w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 65/A/01/1-5 z 2001-11-26
30	Stoszowice	budynek inwentarski II	koniec XIX w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 65/A/01/1-5 z 2001-11-26
31	Żdanów	kaplica pw. św. Sebastiana	1722 r.	decyzja o wpisie do rejestru nr 1037/Wł z 1984-09-10; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/1932/1037 z 2010-03-31

32	Mikołajów	fort nr 10	1813 r.	decyzja o wpisie do rejestru nr 399/Arch z 1968-11-30
33	Srebrna Góra	fort główny z Donżonem	1764 - 1777	decyzja o wpisie do rejestru nr 861 z 1961-04-13; wde - wyjaśnienie decyzji o wpisie do rejestru nr brak numeru z 2001-11-27; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4708/861 z 2010-12-15
34	Srebrna Góra	krajobraz kulturowy z relikdami d. koszar	1771 - 1780	decyzja o wpisie do rejestru nr A/6057 z 2017-10-12
35	Srebrna Góra	krajobraz kulturowy szlaku dawnej kolei Sowiogórskiej	1899 - 1902	decyzja o wpisie do rejestru nr A/6233 z 2021-05-18; odm - decyzja odmawiająca skreślenia z rejestru nr brak numeru z 2022-03-21
36	Srebrna Góra	miasto i teren twierdzy	1536 r.	decyzja o wpisie do rejestru nr 625 z 1959-09-01; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/2574/625 z 2010-07-22; wde - wyjaśnienie decyzji o wpisie do rejestru nr brak numeru z 2011-03-16
37	Stoszowice	folwark	XIX w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 65/A/01/1-5 z 2001-11-26
38	Srebrna Góra	historyczny zespół budowlany dawnych koszar w Srebrnej Górze	1771 - 1780	decyzja o wpisie do rejestru nr A/6057 z 2017-10-12
39	Srebrna Góra	Twierdza Srebrna Góra	XVIII w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 861 z 1961-04-13; wde - wyjaśnienie decyzji o wpisie do rejestru nr brak numeru z 2001-11-27; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4708/861 z 2010-12-15
40	Przedborowa	park	2. poł. XIX w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 853/Wł z 1981-09-18; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4483/853/Wł z 2010-11-22
41	Rudnica	park	1. poł. XVIII w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 845/Wł z 1981-09-18; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4574/845/Wł z 2010-12-07
42	Stoszowice	park	1. poł. XIX w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 749/Wł z 1980-11-08; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4724/749/Wł z 2010-12-17
43	Budzów	park	XVIII w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 855/Wł z 1981-09-18; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/3592/855/Wł z 2010-09-07
44	Grodziszczce	park	data nieznaną	decyzja o wpisie do rejestru nr 854/Wł z 1981-09-18; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4184/854/Wł z 2010-11-10
45	Srebrna Góra	wiadukt Srebrnogórski	1901 r.	decyzja o wpisie do rejestru nr A/971 z 2006-09-11; spd - sprostowanie decyzji nr brak numeru z 2007-01-17
46	Srebrna Góra	wiadukt Żdanowski	1901 r.	decyzja o wpisie do rejestru nr A/971 z 2006-09-11; spd - sprostowanie decyzji nr brak numeru z 2007-01-17
47	Srebrna Góra	most wiszący	1903 r.	decyzja o wpisie do rejestru nr A/971 z 2006-09-11; spd - sprostowanie decyzji nr brak numeru z 2007-01-17
48	Stoszowice	mur obronny	2. poł. XVI w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 1036/Wł z 1984-09-10; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4723/1036/Wł z 2010-12-17
49	Srebrna Góra	mur oporowy	data nieznaną	decyzja o wpisie do rejestru nr A/6057 z 2017-10-12
50	Srebrna Góra	stok bojowy	data nieznaną	decyzja o wpisie do rejestru nr A/6057 z 2017-10-12

51	Srebrna Góra	latryna	1771 - 1780	decyzja o wpisie do rejestru nr A/6057 z 2017-10-12
52	Srebrna Góra	pozostałości piekarni	data nieznana	decyzja o wpisie do rejestru nr A/6057 z 2017-10-12
53	Srebrna Góra	pozostałości d. Wartowni Górnej	data nieznana	decyzja o wpisie do rejestru nr A/6057 z 2017-10-12
54	Srebrna Góra	pozostałości d. Wartowni Dolnej	data nieznana	decyzja o wpisie do rejestru nr A/6057 z 2017-10-12
55	Srebrna Góra	latryna	1771 - 1780	decyzja o wpisie do rejestru nr A/6057 z 2017-10-12
56	Srebrna Góra	latryna	1771 - 1780	decyzja o wpisie do rejestru nr A/6057 z 2017-10-12
57	Srebrna Góra	latryna	1771 - 1780	decyzja o wpisie do rejestru nr A/6057 z 2017-10-12
58	Srebrna Góra	pozostałości studni	data nieznana	decyzja o wpisie do rejestru nr A/6057 z 2017-10-12
59	Srebrna Góra	sztolnia nr 2 w kopalni srebra	XVI w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 537/Arch/71 z 1971-02-15
60	Srebrna Góra	reduta skrzydłowa Chochół Wielki	XVIII w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 861 z 1961-04-13; wde - wyjaśnienie decyzji o wpisie do rejestru nr brak numeru z 2001-11-27; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4708/861 z 2010-12-15
61	Srebrna Góra	Most Lisi z blokhauzem	1764 - 1777	decyzja o wpisie do rejestru nr 861 z 1961-04-13; wde - wyjaśnienie decyzji o wpisie do rejestru nr brak numeru z 2001-11-27; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4708/861 z 2010-12-15
62	Srebrna Góra	fosa osłaniająca zespół Chochółów	XVIII w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 861 z 1961-04-13; wde - wyjaśnienie decyzji o wpisie do rejestru nr brak numeru z 2001-11-27; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4708/861 z 2010-12-15
63	Srebrna Góra	bateria kazamatowa Chochół Wielki	XVIII w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 861 z 1961-04-13; wde - wyjaśnienie decyzji o wpisie do rejestru nr brak numeru z 2001-11-27; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4708/861 z 2010-12-15
64	Srebrna Góra	Kazamata Studzienna	1764 - 1777	decyzja o wpisie do rejestru nr 861 z 1961-04-13; wde - wyjaśnienie decyzji o wpisie do rejestru nr brak numeru z 2001-11-27; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4708/861 z 2010-12-15
65	Srebrna Góra	blokhauz	XVIII w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 861 z 1961-04-13; wde - wyjaśnienie decyzji o wpisie do rejestru nr brak numeru z 2001-11-27; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4708/861 z 2010-12-15
66	Srebrna Góra	blokhauz	XVIII w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 861 z 1961-04-13; wde - wyjaśnienie decyzji o wpisie do rejestru nr brak numeru z 2001-11-27
67	Srebrna Góra	bateria tarasowa Chochół Średni	XVIII w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 861 z 1961-04-13; wde - wyjaśnienie decyzji o wpisie do rejestru nr brak numeru z 2001-11-27; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4708/861 z 2010-12-15
68	Srebrna Góra	fort Chochół Mały	XVIII w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 861 z 1961-04-13; wde - wyjaśnienie decyzji o wpisie do rejestru nr brak numeru z 2001-11-27; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4708/861 z 2010-12-15
69	Srebrna Góra	Luneta Chochół Mały	XVIII w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 861 z 1961-04-13; wde - wyjaśnienie decyzji o wpisie do rejestru nr brak numeru z 2001-11-27; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4708/861 z 2010-12-15

70	Srebrna Góra	schron Brama Polowej	XVIII w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 861 z 1961-04-13; wde - wyjaśnienie decyzji o wpisie do rejestru nr brak numeru z 2001-11-27; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4708/861 z 2010-12-15
71	Srebrna Góra	fort rogowy I	XVIII w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 861 z 1961-04-13; wde - wyjaśnienie decyzji o wpisie do rejestru nr brak numeru z 2001-11-27; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4708/861 z 2010-12-15
72	Srebrna Góra	rawelin	XVIII w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 861 z 1961-04-13; wde - wyjaśnienie decyzji o wpisie do rejestru nr brak numeru z 2001-11-27; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4708/861 z 2010-12-15
73	Srebrna Góra	flesz	XVIII w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 861 z 1961-04-13; wde - wyjaśnienie decyzji o wpisie do rejestru nr brak numeru z 2001-11-27; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4708/861 z 2010-12-15
74	Srebrna Góra	Esplanada Fortu Rogowego	XVIII w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 861 z 1961-04-13; wde - wyjaśnienie decyzji o wpisie do rejestru nr brak numeru z 2001-11-27; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4708/861 z 2010-12-15
75	Srebrna Góra	odcinki rowów osłonowych	XVIII w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 861 z 1961-04-13; wde - wyjaśnienie decyzji o wpisie do rejestru nr brak numeru z 2001-11-27; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4708/861 z 2010-12-15
76	Srebrna Góra	Trzon Twierdzy z Donżonem i wieńcem detaszowanych bastionów	XVIII w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 861 z 1961-04-13; wde - wyjaśnienie decyzji o wpisie do rejestru nr brak numeru z 2001-11-27; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4708/861 z 2010-12-15
77	Srebrna Góra	Bastion Dolny	XVIII w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 861 z 1961-04-13; wde - wyjaśnienie decyzji o wpisie do rejestru nr brak numeru z 2001-11-27; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4708/861 z 2010-12-15
78	Srebrna Góra	Bastion Miejski	XVIII w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 861 z 1961-04-13; wde - wyjaśnienie decyzji o wpisie do rejestru nr brak numeru z 2001-11-27; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4708/861 z 2010-12-15
79	Srebrna Góra	Rawelin Bastionu Miejskiego	XVIII w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 861 z 1961-04-13; wde - wyjaśnienie decyzji o wpisie do rejestru nr brak numeru z 2001-11-27; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4708/861 z 2010-12-15
80	Srebrna Góra	kawaler	XVIII w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 861 z 1961-04-13; wde - wyjaśnienie decyzji o wpisie do rejestru nr brak numeru z 2001-11-27; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4708/861 z 2010-12-15
81	Srebrna Góra	Bastion Nowowiejski	XVIII w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 861 z 1961-04-13; wde - wyjaśnienie decyzji o wpisie do rejestru nr brak numeru z 2001-11-27; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4708/861 z 2010-12-15
82	Srebrna Góra	Bastion Górny	XVIII w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 861 z 1961-04-13; wde - wyjaśnienie decyzji o wpisie do rejestru nr brak numeru z 2001-11-27; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4708/861 z 2010-12-15

83	Srebrna Góra	Fort Wysoka Skała	XVIII w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 861 z 1961-04-13; wde - wyjaśnienie decyzji o wpisie do rejestru nr brak numeru z 2001-11-27; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4708/861 z 2010-12-15
84	Srebrna Góra	Esplanada Fortu Wysoka Skała	XVIII w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 861 z 1961-04-13; wde - wyjaśnienie decyzji o wpisie do rejestru nr brak numeru z 2001-11-27; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4708/861 z 2010-12-15
85	Srebrna Góra	Fort Ostróg	XVIII w.	decyzja o wpisie do rejestru nr 861 z 1961-04-13; wde - wyjaśnienie decyzji o wpisie do rejestru nr brak numeru z 2001-11-27; znr - zmiana nr rejestru decyzji nr A/4708/861 z 2010-12-15

Źródło: Dane Narodowego Instytutu Dziedzictwa

Tab. 6. Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do Krajowej Ewidencji Zabytków

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Datowanie	Data wpisu
1	Grodziszczce	wieża widokowa	1900 r.	1.02.2008
2	Srebrna Góra	fort Ostróg	1768 - 1771	
3	Srebrna Góra	trzon twierdzy z donżonem i wieńcem detaszowanych bastionów	1765 - 1768	
4	Mikołajów	gospoda (nr 5)	1732 r.	20.09.1992
5	Przedborowa	oficyna (nr 64)	przełom XVIII/XIX w.	
6	Rudnica	kościół par. pw. św. Michała Archanioła	1780 - 1787	1.01.1965
7	Srebrna Góra	dom	XVIII w.	1.01.1964
8	Lutomierz	kościół pomocniczy pw. Matki Boskiej	XIV w.	1.11.1959
9	Srebrna Góra	dom z częścią gospodarczą	XVIII w.	15.11.1959
10	Srebrna Góra	schronisko "Pod Fortami"	przełom XIX/XX w.	1.03.1995
11	Srebrna Góra	dom	XIX w.	15.11.1959
12	Stoszowice	kościół par. pw. św. Barbary	1763 - 1781	1.11.1959
13	Srebrna Góra	dom	XIX w.	15.11.1959
14	Srebrna Góra	dom	XIX - XX w.	15.11.1959
15	Rudnica	plebania	1888 r.	1.11.1959
16	Srebrna Góra	dom	1745 r.	1.01.1964
17	Srebrna Góra	dom	1777 r.	15.11.1959
18	Srebrna Góra	dom	XIX w.	15.11.1959
19	Srebrna Góra	kościół ewangelicki	1592 r.	1.01.1964
20	Srebrna Góra	dom	1802 r.	15.11.1959
21	Srebrna Góra	plebania i schody do kościoła	XVIII w.	
22	Srebrna Góra	dom	XIX w.	15.11.1959

23	Przedborowa	kościół par. pw. św. Jadwigi	XIV w.	1.11.1959
24	Przedborowa	pałac (nr 100)	1830 r.	1.06.1994
25	Srebrna Góra	dom	XVIII w.	15.11.1959
26	Srebrna Góra	dom	1752 r.	1.01.1964
27	Srebrna Góra	dom	przełom XVIII/XIX w.	15.11.1959
28	Srebrna Góra	dom	XVIII w.	15.11.1959
29	Srebrna Góra	dom	XIX w.	15.11.1959
30	Budzów	pałac (nr 108)	1700 r.	
31	Srebrna Góra	dom	1764 r.	1.01.1964
32	Srebrna Góra	dom	XIX w.	15.11.1959
33	Srebrna Góra	dom	XIX w.	15.11.1959
34	Srebrna Góra	dom	1785 r.	15.11.1959
35	Srebrna Góra	dom	przełom XVIII/XIX w.	15.11.1959
36	Różana	kościół ewangelicki, ob. rzym.-kat. pw. św. Marii Magdaleny	XVI w.	1.11.1959
37	Srebrna Góra	dom	XIX w.	15.11.1959
38	Budzów	kościół par. pw. św. Wawrzyńca	2. poł. XIII w.	1.11.1959
39	Srebrna Góra	dom	XIX w.	15.11.1959
40	Srebrna Góra	dom	przełom XVIII/XIX w.	15.11.1959
41	Srebrna Góra	dom	XIX w.	15.11.1959
42	Srebrna Góra	dom	1777 r.	1.01.1964
43	Srebrna Góra	dom	XIX w.	15.11.1959
44	Grodziszczce	kościół fil. pw. św. Maksymiliana Kolbe (d. MB Częstochowskiej)	1497 r.	1.01.1965
45	Lutomierz	budynek dworski	XVIII w.	1.11.1959
46	Srebrna Góra	dom	XIX w.	15.11.1959
47	Srebrna Góra	dom	XIX w.	15.11.1959
48	Srebrna Góra	dom	przełom XVIII/XIX w.	1.01.1964
49	Stoszowice	dwór	1600 r.	
50	Rudnica	pałac (ruina) nr 27	1550 - 1560	
51	Srebrna Góra	dom	XIX w.	15.11.1959
52	Żdanów	kaplica pw. św. Sebastiana	1772 r.	6.10.1965
53	Srebrna Góra	dom	XIX w.	15.11.1959
54	Srebrna Góra	dom	1777 r.	15.11.1959

55	Srebrna Góra	dom	XIX w.	15.11.1959
56	Srebrna Góra	dom	XVIII - XIX w.	15.11.1959
57	Srebrna Góra	dom	XIX w.	15.11.1959
58	Srebrna Góra	dom	XIX w.	15.11.1959
59	Srebrna Góra	kościół par. pw. św. św. Piotra i Pawła	1731 r.	1.01.1964
60	Srebrna Góra	cmentarz ewangelicki	pocz. XIX w.	1.10.1995
61	Stoszowice	cmentarz ewangelicki, ob. rzymskokatolicki przykościelny	XV - XVIII w.	1.09.1995
62	Budzów	cmentarz rzymskokatolicki przykościelny	XIV - XVIII w.	1.07.1994
63	Budzów	cmentarz rzymskokatolicki	pocz. XX w.	1.07.1994
64	Grodziszczce	cmentarz ewangelicki, ob. rzymskokatolicki przykościelny	koniec XV w.	7.07.1994
65	Różana	cmentarz rzymskokatolicki przykościelny	XVI - XVIII w.	1.07.1994
66	Różana	cmentarz wyznaniowy, ob. komunalny	pocz. XIX w.	1.09.1995
67	Rudnica	cmentarz rzymskokatolicki przykościelny	koniec XIX w.	1.09.1995
68	Przedborowa	cmentarz ewangelicki, ob. rzymskokatolicki przykościelny	1536 - 1652	1.07.1994
69	Grodziszczce	cmentarz rzymskokatolicki, ob. komunalny	2. poł. XIX w.	1.07.1994
70	Lutomierz	cmentarz rzymskokatolicki	pocz. XX w.	1.07.1994
71	Lutomierz	cmentarz wyznaniowy, ob. rzymskokatolicki	XIV - XVIII w.	1.07.1994
72	Przedborowa	cmentarz rzymskokatolicki	pocz. XX w.	7.06.1994
73	Srebrna Góra	cmentarz rzymskokatolicki przykościelny	poł. XVIII w.	1.09.1995
74	Stoszowice	zespół dworsko-folwarczny (nr 72)	1. poł. XIII w.	1.03.2000
75	Srebrna Góra	Twierdza Srebrna Góra	1765 - 1777	
76	Przedborowa	park	XVIII w.	20.08.1979
77	Budzów	park	XVIII w.	20.08.1979
78	Stoszowice	park dworski	XVII w.	6.12.1978
79	Rudnica	park dworski	XVI w.	20.08.1979
80	Grodziszczce	park	XVI w.	20.08.1979
81	Srebrna Góra	fort rogowy II Wysoka Skała z esplanadą	1768 - 1771	
82	Mikołajów	szpaler drzew	data nieznana	
83	Stoszowice	szpaler kasztanowo-świerkowy	2. poł. XIX w.	1.01.1975
84	Srebrna Góra	luneta na Chochole Małym	1770 - 1777	
85	Srebrna Góra	bateria tarasowa na Chochole Średnim	1770 - 1777	
86	Srebrna Góra	reduca skrzydłowa na Chochole Wielkim	1770 - 1777	
87	Srebrna Góra	bateria kazamatowa na Chochole Wielkim	1770 - 1777	
88	Srebrna Góra	schron bramy polowej (szaniec)	1785 r.	
89	Srebrna Góra	fort Chochoł Mały	1770 - 1777	
90	Srebrna Góra	fort rogowy I	1768 - 1771	

91	Srebrna Góra	dom	przełom XVIII/XIX w.	15.11.1959
92	Srebrna Góra	dom	1881 r.	15.11.1959
93	Srebrna Góra	dom	XVIII w.	15.11.1959
94	Srebrna Góra	dom	pocz. XIX w.	15.11.1959
95	Srebrna Góra	dom	1785 r.	15.11.1959
96	Srebrna Góra	dom	XIX w.	15.11.1959
97	Srebrna Góra	dom	przełom XVIII/XIX w.	15.11.1959
98	Srebrna Góra	dom	XIX w.	15.11.1959
99	Srebrna Góra	dom	1759 r.	15.11.1959
100	Srebrna Góra	dom	1800 r.	1.01.1964
101	Srebrna Góra	dom	XIX w.	15.11.1959
102	Srebrna Góra	dom	XIX w.	15.11.1959
103	Srebrna Góra	dom	XIX w.	15.11.1959
104	Srebrna Góra	dom	1802 r.	15.11.1959
105	Srebrna Góra	dom	1764 r.	15.11.1959
106	Srebrna Góra	dom	XVIII w.	15.11.1959
107	Grodziszczce	zespół pałacowo-folwarczny (nr 5)	poł. XVI w.	1.08.2004
108	Stoszowice	aleja kasztanowa jednorzędowa	pocz. XIX w.	1.01.1975
109	Stoszowice	aleja kasztanowo-lipowa jednorzędowa	2. poł. XVII w.	1.01.1975

Źródło: Dane Narodowego Instytutu Dziedzictwa

W gminie Stoszowice znajdują się 4 stanowiska archeologiczne ujęte w Krajowej Rejestrze Zabytków oraz 71 stanowiska wpisane do Krajowej Ewidencji Zabytków.

4.9. Różnorodność biologiczna

4.9.1. Szata roślinna

Według podziału geobotanicznego Polski Matuszkiewicza (2008) zachodnia część gminy Stoszowice (jej górską i podgórska część) położona jest w podprowincji Hercyńsko-Czeskiej, w dziale Sudeckim:

- Kraina Sudetów:
 - Podkraina Zachodniosudecka,
 - Okręg Zewnętrznych Pasm Sudetów Środkowych:
 - Podokręg Gór Sowich,
 - Podokręg Gór Bardzkich Zachodnich.

Pozostała część gminy, na wschód od terenów górskich położona jest w Krainie Przedgórze Sudeckiego, w Okręgu Strzegomsko-Strzelińskim, w podokręgu Wzgórz Niemczańskich.

Potencjalną roślinność naturalną wg Matuszkiewicza w gminie Stoszowice stanowią:

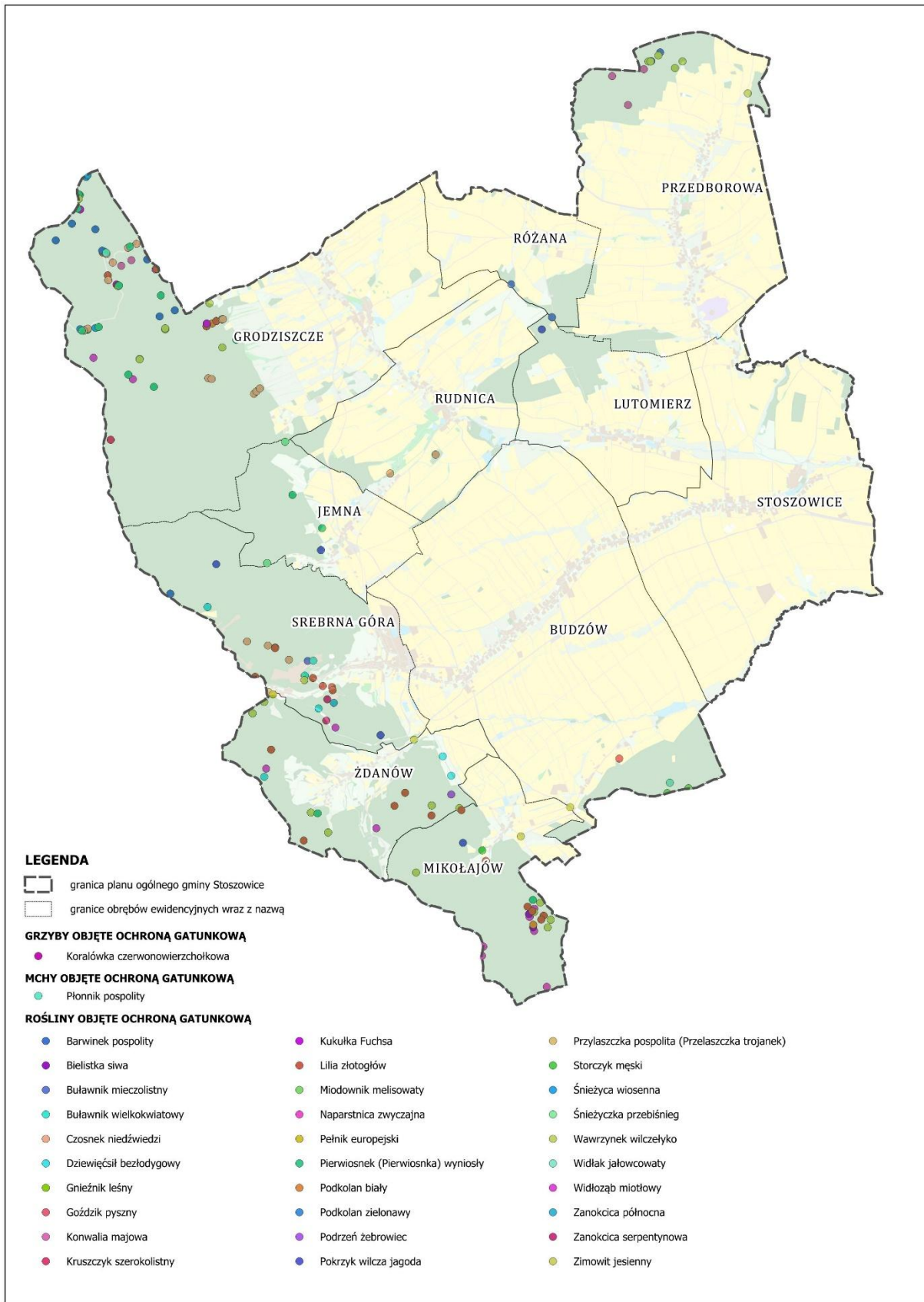
- Grąd środkowoeuropejski, odmiana śląsko-wielkopolska, forma podgórska, seria uboga,
- Acydofilny podgórski las dębowy,
- Uboga buczyna górską,
- Zboczowe lasy jaworowe,
- Podgórski łąg jesionowy,
- Żyzna buczyna sudecka, forma reglowa,
- Podgórski las klonowo-lipowy,
- Niżowy łąg wiązowo-dębowy,
- Nadrzeczny łąg jesionowo-wiązowy,
- Grąd środkowoeuropejski, odmiana śląsko-wielkopolska, forma niżowa, seria żyzna,
- Świetlista dąbrowa, postać wyżynna,
- Grąd środkowoeuropejski, odmiana śląsko-wielkopolska, forma niżowa, seria uboga.

Według informacji przekazanych przez Lasy Państwowe, na obszarze gminy można znaleźć siedliska przyrodnicze charakterystyczne dla takich gatunków jak:

- Wapienne ściany skalne ze zbiorowiskami *Potentilletalia caulescentis*,
- Kwaśne buczyny,
- Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe,
- Żyzne buczyny,
- Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny,
- Kwaśne dąbrowy,
- Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach,
- Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie,
- Ciepłolubne dąbrowy,
- Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*)
- Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z *Androsacion vandellii*.

Lasy w gminie Stoszowice zajmują ok. 32%. Kompleksy leśne znajdujące się na terenach górskich, od obrębu Grodziszcz po obręb Mikołajów to w większości lasy o funkcji ochronnej, wodochronnej i glebochronnej. Niektóre kompleksy wykazują oznaki degradacji spowodowanej działalnością człowieka, w szczególności przemysłem oraz innymi formami działalności produkcyjnej. Kompleksy leśne na północ od Lutomerza pełnią funkcję ochronną, wodochronną, jednak w tym rejonie znajdują się też lasy o funkcji gospodarczej. To lasy mieszane wyżynne świeże.

Z informacji przekazanych przez Regionalną Dyрекcyję Ochrony Środowiska we Wrocławiu, na terenie opracowania znajduje się szereg roślin objętych ścisłą ochroną gatunkową. Większość z nich znajduje się w górskich rejonach gminy oraz na północy obrębu Przedborowa. Na terenie gminy znajdują się również mchy i grzyby objęte ścisłą ochroną gatunkową. Rozmieszczenie flory objętej ścisłą ochroną gatunkową na terenie gminy Stoszowice przedstawia rycina 21.

Ryc. 21. Grzyby, mchy i rośliny objęte ochroną gatunkową w gminie Stoszowice (źródło: opracowanie własne)

4.9.2. Fauna

Fauna gminy Stoszowice, dzięki zróżnicowanemu ukształtowaniu terenu oraz dużym powierzchniom lasów i zadrzewień, charakteryzuje się wysoką różnorodnością gatunkową i znaczną liczebnością wielu grup zwierząt. Na obszarze gminy stwierdzono występowanie m.in.:

- Nietoperzy objętych ścisłą ochroną gatunkową – np. mopek, nocek duży, nocek Bechsteina, nocek otrzęsiony;
- Ssaków objętych ścisłą ochroną gatunkową – wilk szary, popielica, wydra;
- Ptaków objętych ścisłą ochroną gatunkową – np. orzeł Bielki, pustułka, bocian, zimorodek;
- Gadów i płazów objętych ścisłą ochroną gatunkową – np. jaszczurka, padalec, żmija.

Nietoperze objęte ścisłą ochroną gatunkową

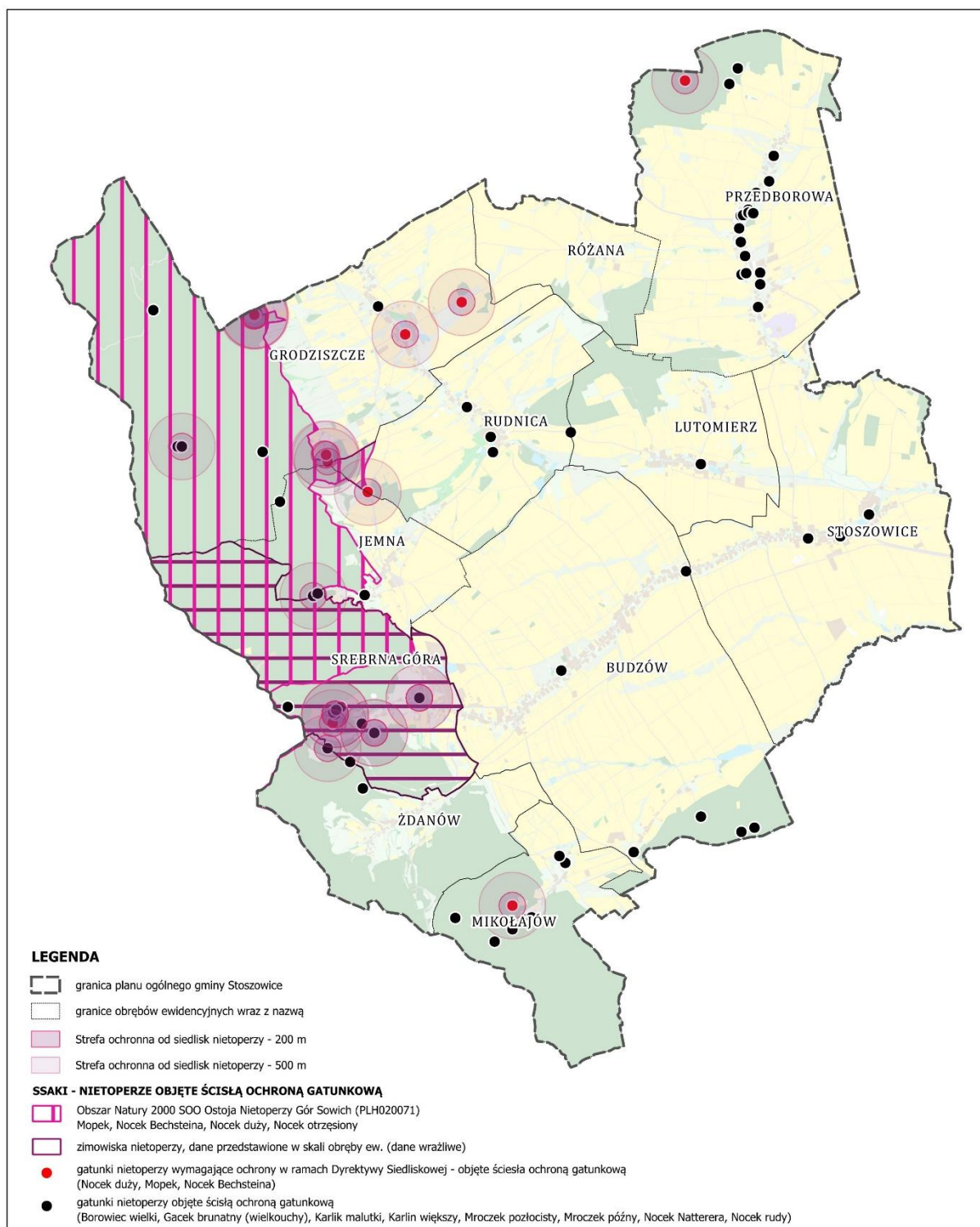
W okolicach Srebrnej Góry oraz na północ w obrębie Grodziszczce znajduje się obszar Natura2000 - Ostoja Nietoperzy Gór Sowich. To ważny obszar chroniony, utworzony przede wszystkim dla ochrony cennych gatunków nietoperzy, takich jak mopek, nocek duży i nocek Bechsteina oraz nocek otrzęsiony. Znajdują się tu liczne miejsca ich zimowania i rozrodu, głównie w sztolniach, kompleksach podziemnych oraz wybranych fragmentach lasów. Obszar ten ma duże znaczenie dla zachowania populacji nietoperzy zarówno w Sudetach, jak i w skali kraju. Plan Zadań Ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071, określa kluczowe cele ochrony gatunków zimujących w podziemiach Gór Sowich. Priorytetem jest utrzymanie stabilnych warunków zimowisk oraz zapewnienie możliwości bezpiecznego funkcjonowania populacji w okresie letnim. Najważniejsze cele ochronne Planu Zadań Ochronnych przyjętego Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu, z dn. 23 września 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natury 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071, opublikowany w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego, dn. 24 września 2014 r. poz. 3941:

- Utrzymanie zimowisk w stanie co najmniej nie pogorszone (U1) – dotyczy wszystkich gatunków objętych ochroną w ostoi,
- Utrzymanie lub wzrost liczby hibernujących osobników – szczególnie dla mopka (*Barbastella barbastellus*) i nocka dużego (*Myotis myotis*),
- Uzupełnienie wiedzy o populacjach letnich – lokalizacja kolonii rozrodczych, żerowisk i tras migracji,
- Identyfikacja zagrożeń – zarówno w zimowiskach (niepokojenie, zmiany mikroklimatu), jak i w krajobrazie (utrata żerowisk, presja leśna),
- Ocena stanu ochrony i formułowanie działań – m.in. zabezpieczanie wejść do podziemi, ochrona żerowisk, ograniczanie penetracji obiektów;

Na terenie gminy zinwentaryzowano łącznie 106 stanowisk nietoperzy. Ich liczebność i zagęszczenie różni się pomiędzy poszczególnymi obrębami ewidencyjnymi, a do najbogatszych pod względem występowania nietoperzy należą Przedborowa oraz Srebrna Góra. W obrębie Przedborowa stwierdzono 24 stanowiska, w których występują: mroczek pozłocisty, mroczek późny, nocek rudy, nocek Natterera oraz karlik malutki. Z kolei w obrębie Srebrna Góra zinwentaryzowano 28 stanowisk, gdzie odnotowano występowanie nocka Bechsteina, mopka, mroczka pozłocistego, gacka brunatnego, nocka rudego, nocka dużego, nocka Natterera, borowca wielkiego, karlika malutkiego oraz mroczka

późnego. Na terenie opracowania oznaczono wyznaczone strefy ochronne 200 i 500 m od siedlisk nietoperzy. Strefa 200 m wyznacza minimalną odległość od miejsc istotnych dla aktywności nietoperzy, takich jak krawędzie lasu, korytarze migracyjne czy żerowiska. Jej celem jest ograniczenie ryzyka kolizji oraz zakłóceń w przemieszczaniu się tych zwierząt. Strefa 500 m obejmuje obszary szczególnie wrażliwe, zwłaszcza zimowiska i kolonie rozrodcze, zapewniając nietoperzom spokój, ciszę i stabilny mikroklimat. Strefy te są wyznaczane także po to, by ograniczyć negatywny wpływ farm wiatrowych na nietoperze, które są szczególnie narażone na kolizje z turbinami i zakłócenia w trakcie lotów. Dzięki temu zmniejsza się ryzyko ingerencji w miejsca ich żerowania, przelotów oraz pobytu w pobliżu zimowisk i kolonii rozrodczych.

Nietoperze można spotkać na całym obszarze opracowania, w każdym obrębie ewidencyjnym. Oprócz wyżej wymienionych obszarów, w obrębie Mikołajów spotkamy nocka dużego, karlika malutkiego, karlika większego, mroczka pozłocistego i nocka rudego, w obrębie Budzów karlika malutkiego oraz nocka Natterera, w obrębie Stoszowice karlika malutkiego, mroczka późnego i nocka rudego. W obrębie Rudnica i Lutomierz zinwentaryzowano karlika malutkiego, karlika większego, nocka rudego oraz gacka brunatnego. Rozmieszczenie nietoperzy na terenie gminy Stoszowice przedstawia rycina 22.

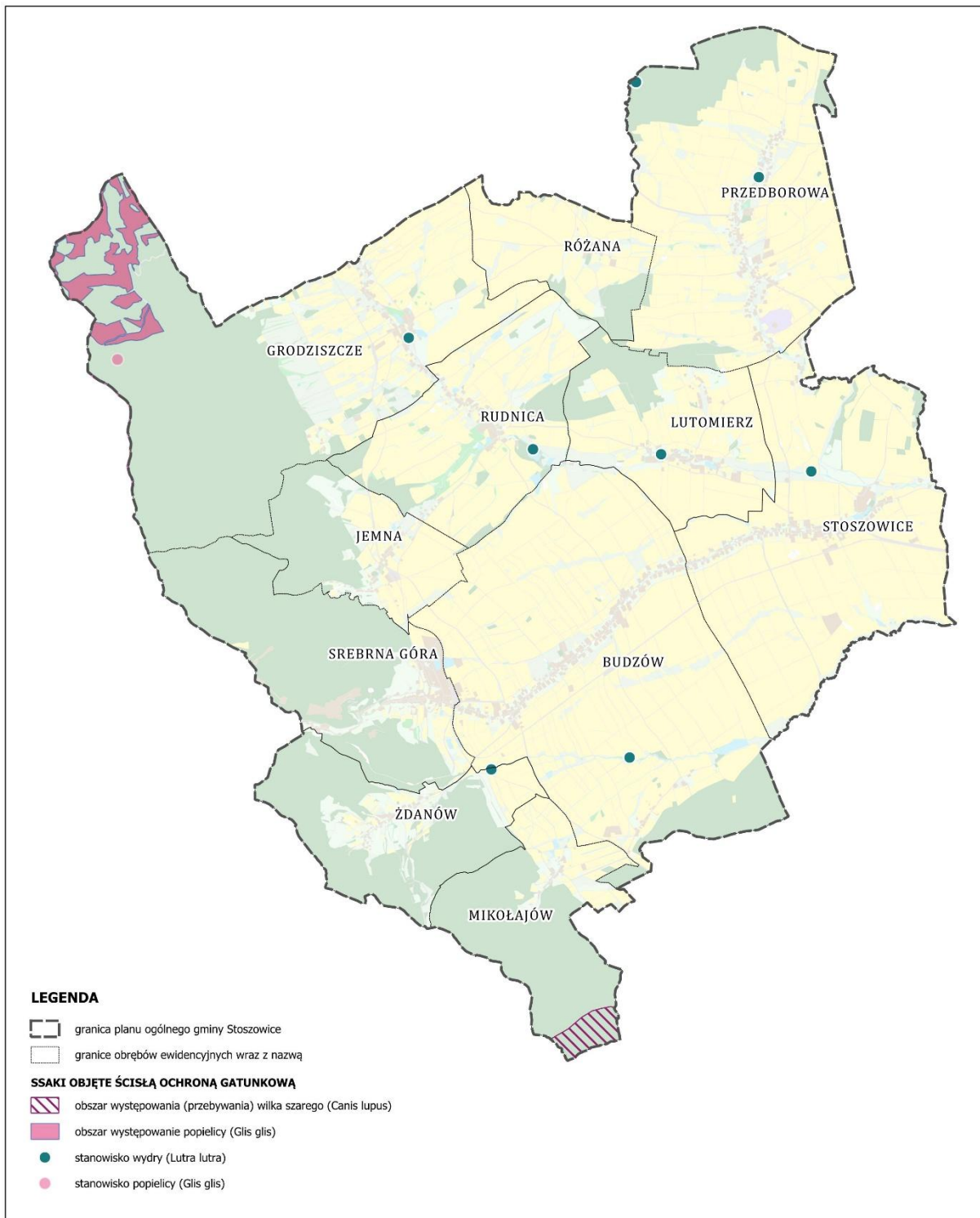

Ryc. 22. Nietoperze w gminie Stoszowice (źródło: opracowanie własne)

Ssaki objęte ścisłą ochroną gatunkową

Na terenie gminy zinwentaryzowano 8 stanowisk wydry, występujących w obrębach Budzów, Żdanów, Stoszowice, Lutomierz, Rudnica, Przedborowa i Grodziszcze. Wydra jest gatunkiem objętym ścisłą ochroną gatunkową, dlatego jej obecność ma szczególne znaczenie przy ocenie wartości przyrodniczej tych obszarów. Innymi ssakami objętymi ścisłą ochroną gatunkową jest wilk szary i

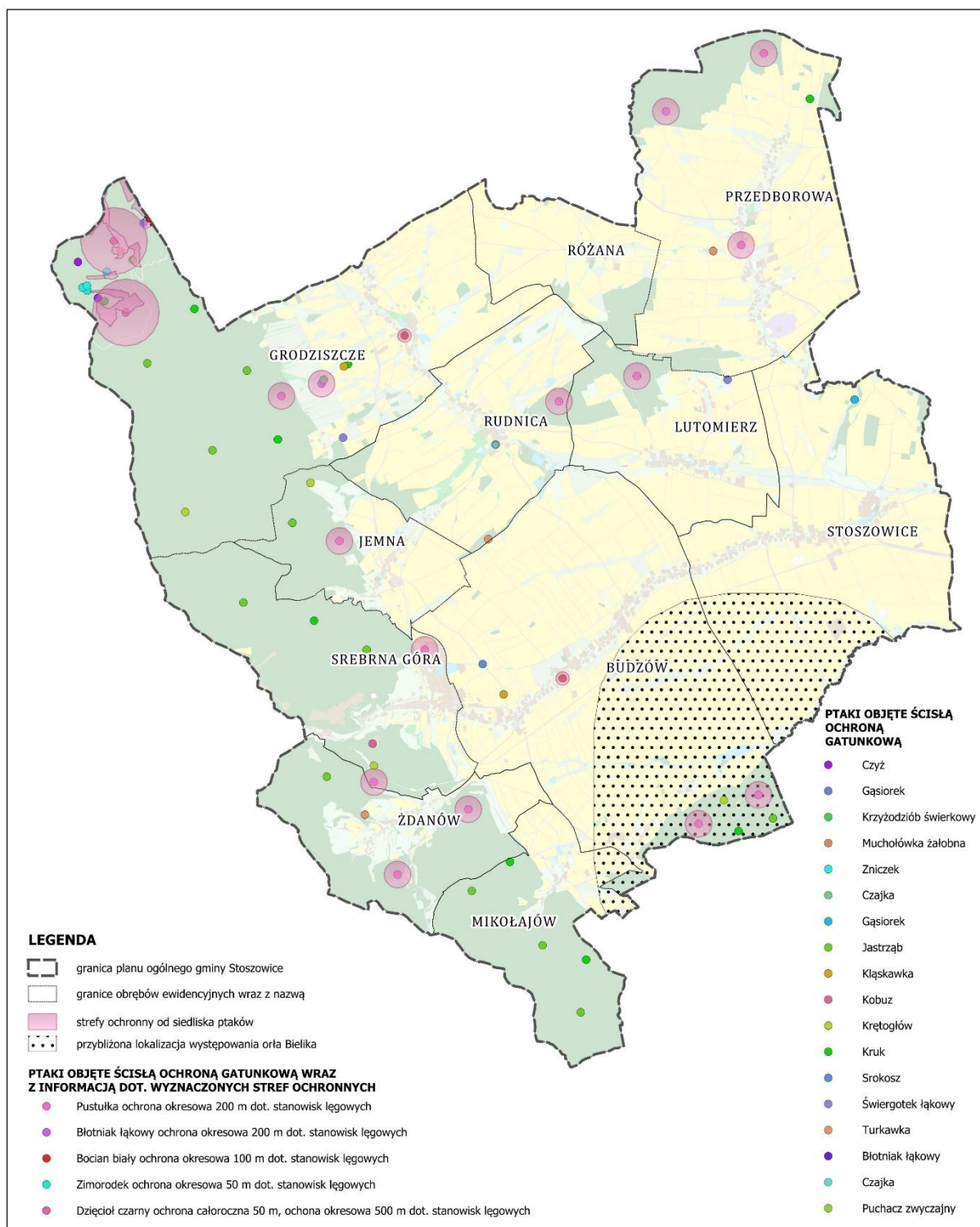
popielica. Wilk szary występuje w południowej części obrębu Mikołajów, w obszarze Natura2000 Góry Bardzkie, a popielica w północno-zachodniej części obrębu Grodziszcze, również w obszarze chronionym. W granicach gminy spotkać można także osobniki zwierzyny łownej, takie jak sarny, zajęce czy dziki.

Ryc. 23. Ssaki w gminie Stoszowice (źródło: opracowanie własne)

Ptaki objęte ścisłą ochroną gatunkową

Na terenie gminy Stoszowice występuje szereg ptaków, które są pod ścisłą ochroną gatunkową. Dla części z nich wyznaczono również strefy ochronne zgodnie z wytycznymi i praktykami Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska. Dla orła Bielika ze względu na wrażliwość danych, przedstawiono przybliżoną lokalizację występowania, w obrębie Budzów i Stoszowice. Na północy obrębu Grodziszczę znajdują się miejsca rozrodu dzięcioła czarnego oraz siniaka. Nieopodal zainwentaryzowano również gąsiorka, zniczka, muchołówkę żałobną, krzyżodzioba świerkowego i czyża zwyczajnego. W tym obrębie spotkać można także błotniaka łąkowego, bociana białego, czajkę, jastrzębia, pustułę, krętogłowa, klaskawkę, świergotka łąkowego czy kruka. W Przedborowej spotkamy pustułę i turkawkę, w Lutomierzu pustułę i świergotka łąkowego, w Stoszowicach gąsiorka, w Jemnej krętogłowa, pustułę i jastrzębia, a w Budzowie oprócz powyższych występuje również srokoż. W graniach gminy Stoszowice występują 23 gatunki ptaków objętych ścisłą ochroną gatunkową. Rozmieszczenie ptaków objętych ścisłą ochroną gatunkową przedstawia rycina 24.

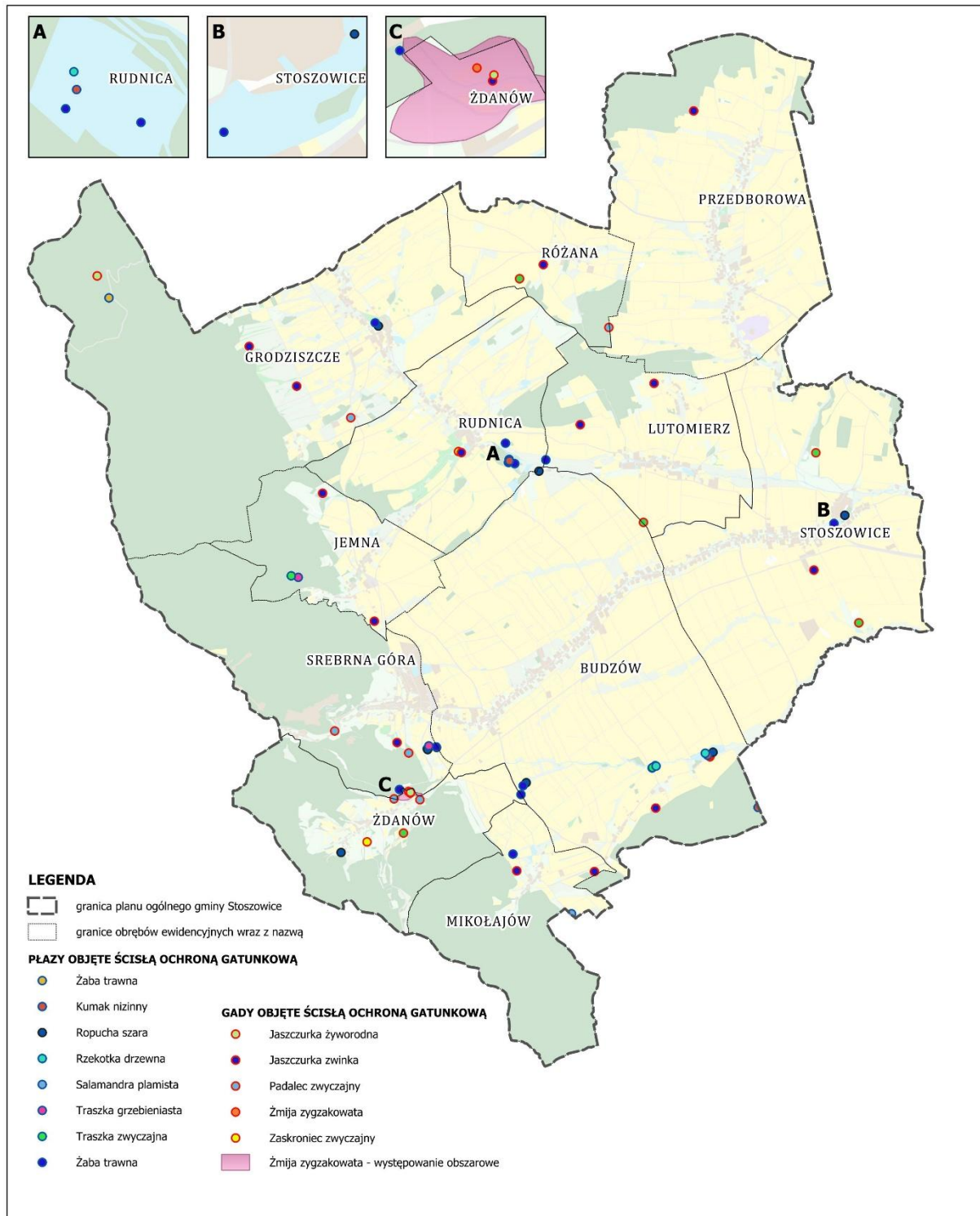

Ryc. 24. Ptaki w gminie Stoszowice (źródło: opracowanie własne)

Gady i płazy objęte ścisłą ochroną gatunkową

Na terenie gminy występują również gatunki gadów i płazów objęte ścisłą ochroną gatunkową. W centralnej części gminy, między Lutomierzem a Rudnicą występuje żaba trawna, ropucha szara, rzekotka drzewna oraz kumak nizinny. W obrębie Stoszowice spotkamy jaszczurkę żyworodną i zwinkę, w obrębie Żdanów występuje żmija zygzakowata, a w Mikołajowie jaszczurkę zwinną, żabę trawną oraz

salamandrę plamistą. Gady i płazy objęte ścisłą ochroną gatunkową występują w każdym obrębie ewidencyjnym gminy. Na rycinie poniżej przedstawiono rozmieszczenie płazów i gadów w gminie Stoszowice.

Ryc. 25. Gady i płazy w gminie Stoszowice (źródło: opracowanie własne)

W granicach gminy Stoszowice występuje 5 gatunków gadów oraz 8 gatunków płazów objętych ścisłą ochroną gatunkową.

4.10. Powiązania przyrodnicze analizowanych obszarów z otoczeniem

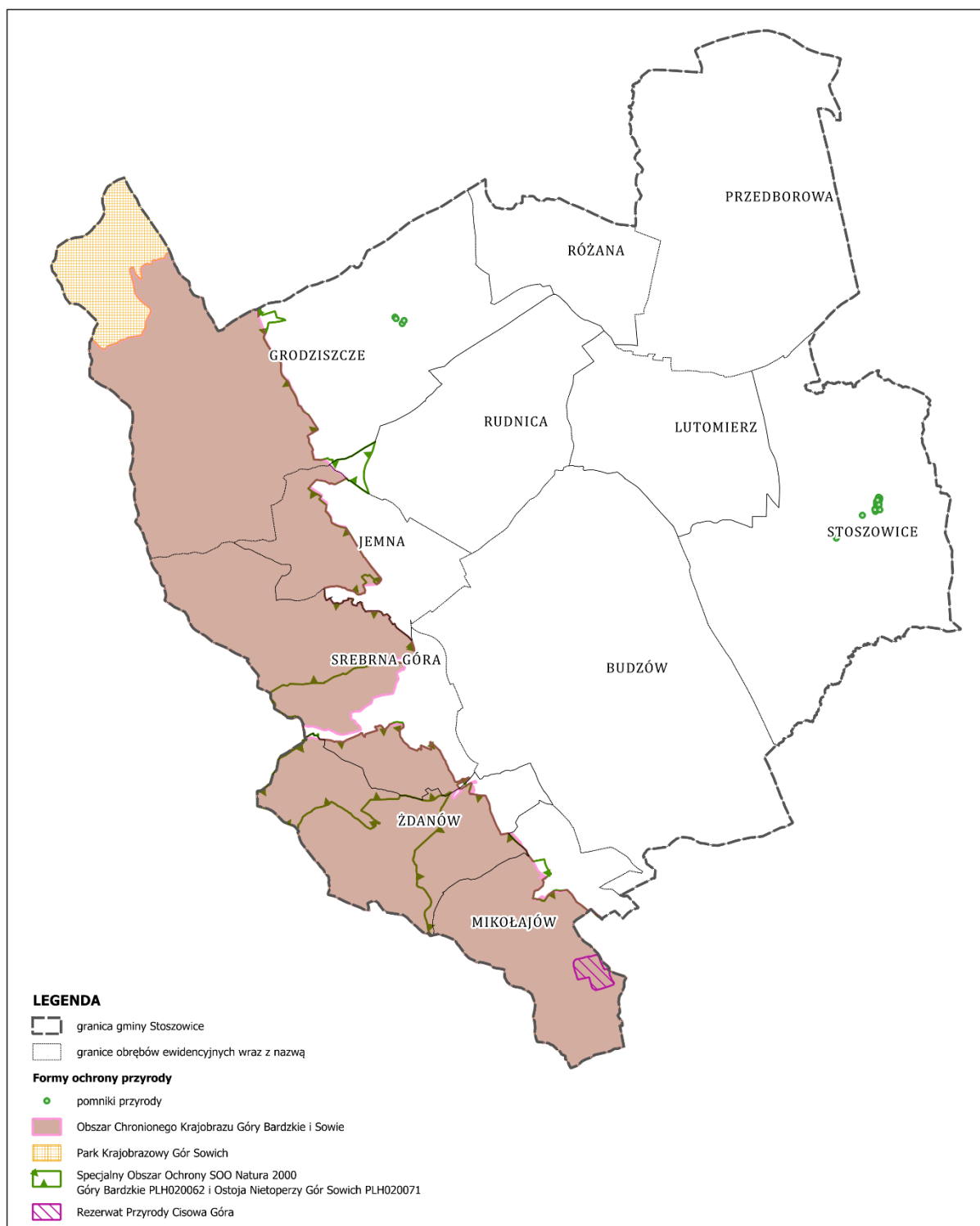
4.10.1. Obszary i obiekty przyrodnicze prawnie chronione

Na terenie gminy Stoszowice występują obszary i obiekty chronione prawnie na mocy ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Do form ochrony przyrody obecnych na obszarze gminy należą:

- Obszar Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich (PLH020071),
- Obszar Natura 2000 Góry Bardzkie (PLH020062),
- Obszar Chronionego Krajobrazu „Góry Bardzkie i Sowie”,
- Park Krajobrazowy Gór Sowich,
- Rezerwat przyrody Cisowa Góra,
- 27 pomników przyrody,

Dodatkowo w granicach gminy występują obszary chronione takie jak:

- Fragment głównego korytarza ekologicznego Góry Żłote – Góry Sowie (GKZ-7B),
- Fragment korytarza ekologicznego Góry Stołowe – wschód,
- Ustalona przez RDOŚ całoroczna i okresowa strefa ochrona dla orła bielika,
- Plan Zadań Ochronnych (PZO) dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich,
- Plan Zadań Ochronnych (PZO) dla obszaru Natura 2000 Góry Bardzkie.

Ryc. 26. Formy ochrony przyrody w gminie Stoszowice (źródło: opracowanie własne)

Obszar Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich

Ostoją Nietoperzy Gór Sowich to ważny obszar ochrony związany przede wszystkim z zimowaniem i rozrodem kilku cennych gatunków nietoperzy, m.in. mopka, nocka dużego i nocka Bechsteina. Najistotniejsze miejsca ich występowania to m.in. sztolnie i kompleksy podziemne, a także

wybrane fragmenty lasów, które stanowią dla nich schronienie i żerowiska. Obszar ten ma duże znaczenie dla zachowania populacji nietoperzy w Sudetach i w skali kraju.

Został zatwierdzony zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 23 września 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich PLH020071 (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2014 r. poz. 3941 ze zm.).

Obszar Natura 2000 Góry Bardzkie

Obszar Natura 2000 „Góry Bardzkie” obejmuje ważny fragment Sudetów Środkowych i wyróżnia się dużą różnorodnością przyrodniczą oraz urozmaiconą rzeźbą terenu. Jest istotny przede wszystkim dla ochrony cennych lasów, w tym jaworzyn miesięcznicowych i żyznych buczyn, a także siedlisk występujących na stromych stokach. Duże znaczenie ma również dla nietoperzy, ponieważ stwierdzono tu występowanie mopka, nocka dużego i nocka Bechsteina, które znajdują schronienie m.in. w fortach Srebrnej Góry.

Został zatwierdzony zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 29 września 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Góry Bardzkie PLH020062 (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2014 r. poz. 4022).

Obszar Chronionego Krajobrazu Góry Bardzkie i Sowie

Obejmuje on cenne przyrodniczo i krajobrazowo fragmenty Gór Bardzkich oraz Gór Sowich, pełniąc ważną funkcję ochronną jako otulina Parku Krajobrazowego Gór Sowich. Na tym obszarze występują rozległe kompleksy leśne, żyzne i kwaśne buczyny, lasy łęgowe oraz liczne formy urozmaiconej rzeźby terenu, takie jak przełęcz, jary, skałki i doliny potoków. Chronione są tu również wartościowe elementy przyrody nieożywionej i żywej, co podkreśla jego znaczenie dla zachowania walorów przyrodniczych regionu.

Obszar Chronionego Krajobrazu „Góry Bardzkie i Sowie” został ustanowiony w 1981 roku, na mocy Uchwały Nr 35/81 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Wałbrzychu z 28 października 1981 r.. Później podstawę prawną jego funkcjonowania określało Rozporządzenie Nr 18/98 Województwa Wałbrzyskiego z 17 grudnia 1998 r., a obecnie obowiązuje Rozporządzenie Nr 25 Wojewody Dolnośląskiego z 28 listopada 2008 r.

Park Krajobrazowy Gór Sowich

Na terenie opracowania występuje w północno zachodniej części obrębu Grodziszce. Park Krajobrazowy Gór Sowich to jedno z najbardziej malowniczych miejsc na Dolnym Śląsku, cenione za spokojny charakter, górski krajobraz oraz bogactwo przyrody. Jego walory wynikają nie tylko z ukształtowania terenu, lecz także z obecności cennych siedlisk, lasów oraz różnorodnej fauny i flory.

Park położony jest w Górach Sowich, w Sudetach Środkowych, na obszarze kilku dolnośląskich powiatów. Obejmuje najcenniejsze fragmenty tego pasma, w tym najwyższe i najbardziej atrakcyjne turystycznie szczyty, a także Masyw Włodarza.

Park Krajobrazowy Gór Sowich został utworzony w 1991 roku. Obecnie obowiązuje Rozporządzenie Wojewody Dolnośląskiego z dnia 15 maja 2006 roku w sprawie Parku Krajobrazowego Gór Sowich, zmienione Rozporządzeniem Nr 20 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 12 listopada 2008 roku.

Rezerwat przyrody Cisowa Góra

Rezerwat przyrody Cisowa Góra to leśny rezerwat utworzony w 1953 roku, powołany przede wszystkim w celu ochrony naturalnego stanowiska cisa pospolitego ze względów naukowych i dydaktycznych. Gatunek ten dziś coraz rzadziej występuje w lasach, choć dawniej stanowił ich stały składnik.

Pomniki przyrody

Na terenie gminy Stoszowice znajduje się 27 pomników przyrody, reprezentowanych przez pojedyncze drzewa oraz grupy drzew. Wśród nich dominuje buk pospolity. Zestawienie pomników przyrody przedstawiono w tabeli nr 7.

Tab. 7. Zestawienie pomników przyrody w gminie Stoszowice

Lp.	Podtyp	Obiekt	Gatunek
1	grupa drzew	drzewo	Buk pospolity (Buk zwyczajny) - <i>Fagus sylvatica</i>
2	grupa drzew	drzewo	Buk pospolity (Buk zwyczajny) - <i>Fagus sylvatica</i>
3	-	drzewo	Klon jawor (Jawor) - <i>Acer pseudoplatanus</i>
4	grupa drzew	drzewo	Buk pospolity (Buk zwyczajny) - <i>Fagus sylvatica</i>
5	grupa drzew	drzewo	Buk pospolity (Buk zwyczajny) - <i>Fagus sylvatica</i>
6	-	drzewo	Dąb szypułkowy - <i>Quercus robur</i>
7	grupa drzew	drzewo	Buk pospolity (Buk zwyczajny) - <i>Fagus sylvatica</i>
8	-	drzewo	Lipa drobnolistna - <i>Tilia cordata</i>
9	grupa drzew	drzewo	Buk pospolity (Buk zwyczajny) - <i>Fagus sylvatica</i>
10	grupa drzew	drzewo	Buk pospolity (Buk zwyczajny) - <i>Fagus sylvatica</i>
11	grupa drzew	drzewo	Buk pospolity (Buk zwyczajny) - <i>Fagus sylvatica</i>
12	grupa drzew	drzewo	Buk pospolity (Buk zwyczajny) - <i>Fagus sylvatica</i>
13	-	drzewo	Kasztanowiec zwyczajny (Kasztanowiec biały) - <i>Aesculus hippocastanum</i>
14	grupa drzew	drzewo	Buk pospolity (Buk zwyczajny) - <i>Fagus sylvatica</i>
15	grupa drzew	drzewo	Buk pospolity (Buk zwyczajny) - <i>Fagus sylvatica</i>
16	-	drzewo	Kasztanowiec zwyczajny (Kasztanowiec biały) - <i>Aesculus hippocastanum</i>
17	grupa drzew	drzewo	Buk pospolity (Buk zwyczajny) - <i>Fagus sylvatica</i>
18	grupa drzew	drzewo	Buk pospolity (Buk zwyczajny) - <i>Fagus sylvatica</i>
19	-	drzewo	Lipa drobnolistna - <i>Tilia cordata</i>
20	grupa drzew	drzewo	Buk pospolity (Buk zwyczajny) - <i>Fagus sylvatica</i>
21	grupa drzew	drzewo	Buk pospolity (Buk zwyczajny) - <i>Fagus sylvatica</i>
22	grupa drzew	drzewo	Buk pospolity (Buk zwyczajny) - <i>Fagus sylvatica</i>
23	grupa drzew	drzewo	Buk pospolity (Buk zwyczajny) - <i>Fagus sylvatica</i>
24	grupa drzew	drzewo	Buk pospolity (Buk zwyczajny) - <i>Fagus sylvatica</i>
25	grupa drzew	drzewo	Buk pospolity (Buk zwyczajny) - <i>Fagus sylvatica</i>
26	grupa drzew	drzewo	Buk pospolity (Buk zwyczajny) - <i>Fagus sylvatica</i>
27	grupa drzew	drzewo	Buk pospolity (Buk zwyczajny) - <i>Fagus sylvatica</i>

Źródło: Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska we Wrocławiu.

4.10.2. Korytarze ekologiczne

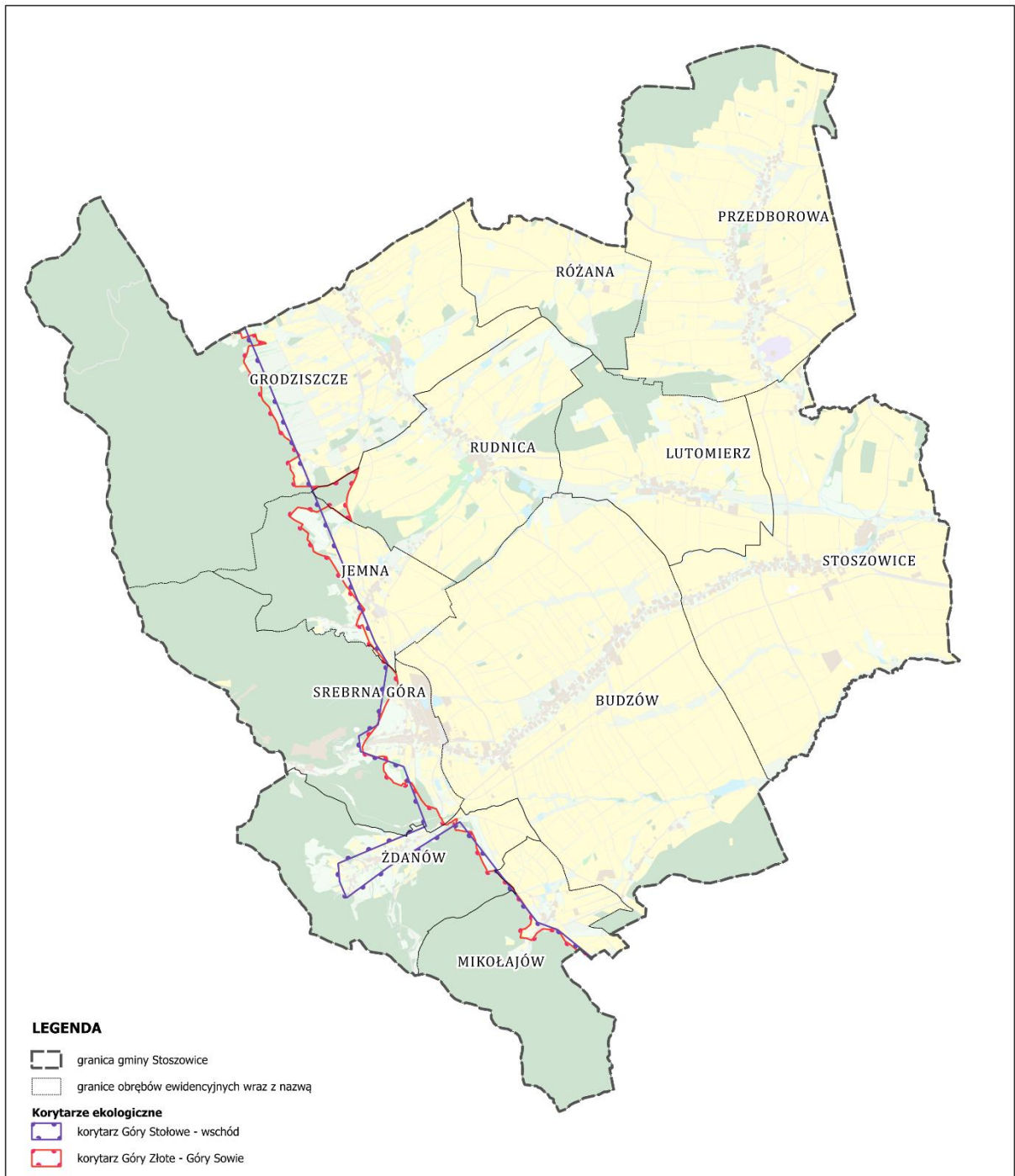
Korytarze ekologiczne mają za zadanie wspomagać rozprzestrzenianie się gatunków oraz przepływ materii, energii i informacji w ekosystemach. Zachowanie ich drożności jest kluczowe dla ochrony środowiska. Wiąże się to z przestrzeganiem określonych zasad użytkowania terenów:

- nie zwiększać ilości barier antropogenicznych, zarówno liniowych, jak i obszarowych,
- realizować zalesienia w sposób zwiększający zwartość istniejących kompleksów,
- utrzymywać proekologiczne formy gospodarki rolnej.

Mapa korytarzy ekologicznych w Polsce została stworzona przez Zakład Badania Ssaków PAN w Białowieży, obecnie znany jako Instytut Biologii Ssaków, pod kierunkiem prof. dr hab. Włodzimierza Jędrzejewskiego. Proces ten przebiegał w dwóch etapach:

- Etap pierwszy (2005 r.): Na zlecenie Ministerstwa Środowiska opracowano mapę sieci korytarzy dla obszarów Natura 2000, uwzględniając potrzeby ochrony kluczowych gatunków dużych ssaków.
- Etap drugi (2011 r.): We współpracy z Pracownią na rzecz Wszystkich Istot stworzono kompletną mapę korytarzy ważnych dla populacji dużych ssaków leśnych oraz spójności siedlisk leśnych i wodno-błotnych zarówno na poziomie krajowym, jak i kontynentalnym.

W granicach gminy Stoszowice przebiega fragment głównego korytarza ekologicznego Góry Złote – Góry Sowie (GKZ-7B) oraz fragment korytarza ekologicznego Góry Stołowe – wschód. Rozmieszczenie korytarzy ekologicznych na terenie gminy Stoszowice przedstawiono na rycinie 27.

Ryc. 27. Korytarze ekologiczne w gminie Stoszowice (źródło: opracowanie własne)

4.10.3. Oznaczenie systemu powiązań środowiskowych

System powiązań środowiskowych chroni najcenniejsze zasoby naturalne i umożliwia migrację oraz rozwój ekosystemów. Jego podstawowe elementy to doliny rzeczne, obszary węzłowe oraz sięgacze ekologiczne wspierające migrację organizmów.

Obszary węzłowe:

A – Kompleks leśny zlokalizowany w północno wschodniej części gminy, w obrębie Przedborowej, stanowi ważny element lokalnej sieci ekologicznej.

Za pomocą systemu sięgaczy ekologicznych łączy obszary węzłowe E i D, zapewniając ciągłość siedlisk oraz umożliwiając migrację gatunków.

B – Obszar węzłowy zlokalizowany przy południowej granicy gminy z gminą Bardo, połączony z obszarem węzłowym C za pośrednictwem lokalnych korytarzy ekologicznych tworzonych przez rzekę Wełnę oraz korytarz łącznikowy doliny rzeki Budzówka.

C – Kompleks leśny zlokalizowany w centralnej części gminy, w sąsiedztwie miejscowości Lutomierz i Rudnica, stanowi ważny element lokalnej sieci ekologicznej.

Za pomocą systemu sięgaczy ekologicznych łączy obszar węzłowy D położony w części zachodniej z obszarem węzłowym zlokalizowanym we wschodniej części gminy.

D i E – Obszary węzłowe, rozdzielone drogą wojewódzką nr 385 relacji Żąbkowice Śląskie – Srebrna Góra – Nowa Ruda, tworzą największy kompleks leśny gminy Stoszowice, zlokalizowany na stokach Gór Sowich i Bardzkich. Stanowią najważniejszy element systemu powiązań środowiskowych gminy, którego ciągłość utrzymuje się również poza jej granicami.

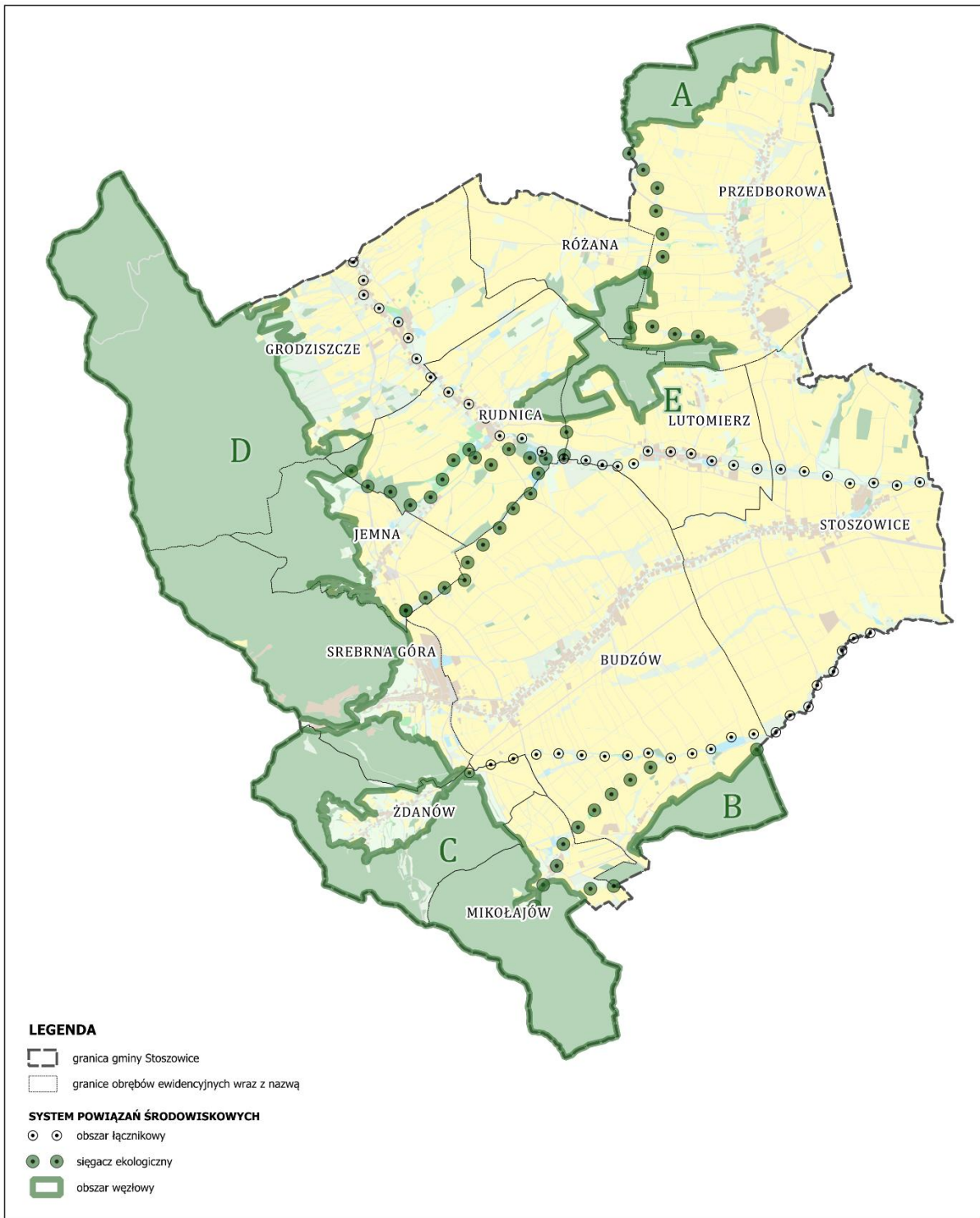
Obszary łącznikowe:

Dolina rzeki Budzówka – biegnąca wzdłuż południowej granicy gminy, pełni funkcję ważnego korytarza ekologicznego łączącego obszary węzłowe, głównie poprzez swoje dopływy, które tworzą sięgacze ekologiczne umożliwiające migrację fauny i flory. Przebieg rzeki wykracza poza granice opracowania. Dolina rzeki stanowi korytarz lokalny łączący obszary węzłowe B i C.

Rzeka Jadkowa (dopływ Budzówki) – lokalny korytarz ekologiczny przebiegający przez całą gminę z kierunku wschodniego na północny, stanowiący dopływ rzeki Budzówka. Przebieg rzeki wychodzi poza granice opracowania. Jadkowa stanowi istotne uzupełnienie systemu sięgaczy ekologicznych, łącząc obszary węzłowe A i E, zlokalizowane we wschodniej części gminy, z obszarami węzłowymi C i D położonymi w części zachodniej.

Sięgacze ekologiczne:

Zarośla, miedze, zadrzewienia, łąki, cieki stałe lub okresowe, rowy melioracyjne.

Ryc. 28. Oznaczenie systemu powiązań środowiskowych w gminie Stoszowice (źródło: opracowanie własne)

5. Diagnoza stanu i funkcjonowania środowiska

5.1. Ocena odporności środowiska na degradację oraz zdolność regeneracji

Na obszarze opracowania występują zróżnicowane ekosystemy, które charakteryzują się zmienną odpornością na degradację i zdolnością do regeneracji. Rzeźba terenu o ile nie podlega intensywnym naturalnym procesom geomorfologicznym, stanowi jeden z najtrwalszych elementów środowiska. Kluczowe działania związane ze środowiskiem przyrodniczym obejmują ograniczenie eksploatacji zasobów naturalnych do udokumentowanych złóż, rekultywację istniejących wyrobisk z uwzględnieniem warunków środowiskowych oraz zapobieganie powstawaniu dzikich wysypisk śmieci.

Wody powierzchniowe cechują się stosunkowo niską odpornością na degradację. W dolinach rzecznych wody gruntowe, wody powierzchniowe oraz obecna roślinność tworzą ściśle powiązany zespół, który jest podatny na degradację. Zakłócenie funkcjonowania jednego z tych elementów natychmiast prowadzi do niekorzystnych zmian w pozostałych. Aby temu zapobiec należy podjąć działania zmierzające do wyeliminowania wszystkich źródeł bezpośredniego zrzutu ścieków bytowych, gospodarczych i przemysłowych do wód oraz działania ograniczające spływy powierzchniowe z terenów rolnych.

Gmina Stoszowice charakteryzuje się niewielką ilością wód stojących, dlatego wszystkie zbiorniki wodne na jej terenie powinny być objęte ochroną. Dla poprawy stanu środowiska naturalnego korzystne byłoby zwiększenie powierzchni wód poprzez budowę małych zbiorników retencyjnych oraz stworzenie mniejszych zbiorników na ciekach wodnych, które oprócz magazynowania wody, mogłyby również wspierać rozwój rekreacji.

Następnym komponentem środowiska podatnym na degradację są wody podziemne. Szczególnie ważne w tym kontekście są tereny pozbawione naturalnej warstwy izolacyjnej w podłożu, co zwiększa ryzyko przenikania potencjalnych zanieczyszczeń w głąb ziemi. Na terenie gminy głównym poziomem wodonośnym jest poziom czwartorzędowy. Wody poziomów czwartorzędowych, których lustro stabilizuje się na niewielkiej głębokości, ze względu na słabą izolację są narażone na zanieczyszczenie. Źródłami zanieczyszczenia mogą być nieszczelne szamba, studnie wykorzystywane do gromadzenia ścieków bytowych i nieczystości, niewłaściwe gospodarowanie środkami chemicznymi w rolnictwie oraz wysypiska śmieci w wyrobiskach poeksploatacyjnych. Zanieczyszczenie wód czwartorzędowych może spowodować przeniknięcie zanieczyszczeń do wód w głębszych poziomach. W związku z powyższym wszystkie źródła zagrożenia powinny zostać niezwłocznie zlikwidowane ponieważ regeneracja tego elementu środowiska odbywa się w zdecydowanie dłuższym czasie niż w przypadku wód powierzchniowych. Mieszkańcy gminy są zaopatrywani w wodę z ujęć w Budzów, Jemna i Lutomerz.

Blisko 50% powierzchni gminy zajmują grunty orne z czego połowa to gleby klasy I-III, które powinny stanowić podstawę produkcji rolniczej w regionie. Ekologiczne formy rolnictwa są tu szczególnie preferowane. Jeśli te tereny miałyby być przeznaczone na inne cele, powinno to być uzasadnione lepszym wykorzystaniem zasobów. Gleby marginalne, które nie są używane ani do produkcji rolnej, ani do innych celów, powinny zostać przekształcone na nowe obszary leśne.

Na podstawie analizy struktury przyrodniczej można stwierdzić, że dotychczasowe zagospodarowanie gminy nie powoduje jeszcze znaczących przekształceń środowiska biologicznego. Zdolność tego środowiska do regeneracji sprawia, że wiele gatunków może funkcjonować tak długo, jak zachowane są odpowiednie siedliska. Szczególnej ochronie podlegają tu zwłaszcza chronione nietoperze, ssaki, ptaki, gady i płazy, dla których utrzymanie naturalnych warunków życia ma kluczowe

znaczenie. Zachowanie siedlisk i procesów przyrodniczych jest więc niezbędne dla ochrony różnorodności biologicznej, a ich zniekształcenie (np. naruszanie powietrznych korytarzy ssaków i ptaków przez elektrownie wiatrowe czy uciążliwości spowodowane funkcjonowaniem zakładów produkcyjnych) mogłoby poważnie ograniczyć możliwości przetrwania bardziej wrażliwych gatunków.

Głównym źródłem zanieczyszczeń powietrza w gminie Stoszowice jest emisja niska w obszarach mieszkalnych. Jakość powietrza w gminie jest również obciążona emisją spowodowaną ruchem drogowym wewnątrz gminy oraz zanieczyszczeniami generowanymi przez drogę wojewódzką. Powietrze ma zdolność do samooczyszczania i jest to szybki proces. Infrastruktura grzewcza w budynkach mieszkalnych i jej emisja są jednak szczególnie problematyczne, ponieważ mają miejsce w pobliżu zamieszkania ludzi, a zanieczyszczenia osiadają w przyziemnej warstwie powietrza. Ten rodzaj emisji ma wyraźny charakter sezonowy, osiągając szczyt w okresie zimowym, zwłaszcza w dolinach rzecznych, gdzie często występują inwersje termiczne. Aby poprawić jakość powietrza, konieczna jest wymiana tradycyjnych źródeł węglowych na nowoczesne urządzenia lub alternatywne paliwa. Powietrze ma zdolność do szybkiej regeneracji po ustaniu emisji zanieczyszczeń, a kluczowe znaczenie w utrzymaniu jego wysokiej jakości ma ograniczenie emisji zanieczyszczeń.

5.2. Ocena stanu ochrony i użytkowania zasobów przyrodniczych, w tym różnorodności biologicznej oraz walorów krajobrazowych i możliwości ich kształtowania

Na terenie gminy znajdują się obszary chronione zgodnie z przepisami o ochronie przyrody. Szczególnie wartościowe przyrodniczo obszary można znaleźć w okolicach zachodniej części gminy wzdłuż pasma górskiego. Są tam zarówno park krajobrazowy, obszar chronionego krajobrazu, obszary Natura2000 jak i rezerwat przyrody czy pomniki przyrody. W rozległych terenach leśnych i dolinach rzecznych występują chronione gatunki roślin i zwierząt oraz cenne siedliska przyrodnicze. Szczególne znaczenie mają tu także nietoperze, dla których wyznaczono Obszar Natura 2000 „Ostoja Nietoperzy Gór Sowich”.

Geologiczne i geograficzne warunki mają istotny wpływ na strukturę zagospodarowania gminy oraz sposób użytkowania poszczególnych terenów. Obszary rolnicze znajdują się na rozległych płaskich i falistych terenach. Na terenie gminy skupiska leśne zajmują ok. 32% powierzchni gminy. Taki schemat użytkowania terenu nie stanowi istotnego zagrożenia dla środowiska geograficznego. W gminie nie ma tendencji do znaczącej zmiany tej struktury użytkowania.

Gmina Stoszowice jest w dużej mierze wyposażona w sieć wodociągową, przy czym tylko niewielki odsetek mieszkańców korzysta z indywidualnych studni. Gmina jest słabo skanalizowana, a sieć kanalizacyjna występuje głównie w większych skupiskach zabudowy.

5.3. Ocena zgodności dotychczasowego użytkowania i zagospodarowania obszaru z cechami i uwarunkowaniami przyrodniczymi

Aktualne użytkowanie gminy jest kształtowane przez istniejące tereny rolne, wynikające z warunków glebowych i ukształtowania terenu oraz pokrycie dużej części opracowania obszarami leśnymi. Pomimo gospodarczego rozwoju i urbanizacji, udało się zachować użytkowanie terenu zgodne z przyrodniczymi warunkami tego obszaru.

5.4. Ocena charakteru i intensywności zmian zachodzących w środowisku

Dane GUS za ostatnie kilka lat pokazują względnie stabilny poziom ludności w gminie, a co za tym idzie nie występuje znacząca presja ze strony budownictwa mieszkaniowego ani innych branż przemysłu, co pozwala przewidywać, że w tych dziedzinach nie będą zachodzić intensywne przekształcenia.

5.5. Ocena stanu oraz zagrożeń środowiska oraz możliwości ich ograniczania

5.5.1. Stan wód powierzchniowych

Główny Inspektorat Ochrony Środowiska monitoruje czystość wód powierzchniowych na terenie gminy zgodnie z przepisami ustawy Prawo Wodne. Badania te mają na celu zebranie informacji o stanie wód, które są potrzebne do planowania zarządzania zasobami wodnymi oraz oceny realizacji celów środowiskowych.

Zgodnie z projektem *Opracowanie II aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy wraz z dokumentami planistycznymi stanowiącymi podstawę do ich opracowania (2016-2021)* w 8 jednolitych częściach wód powierzchniowych na obszarze gminy, stan ogólny określany był jako zły. Mają one również status zagrożony w kwestii nieosiągnięcia celów środowiskowych. Stan ekologiczny JCWP Budzówka określa się jako umiarkowany. Ocenę stanu wszystkich JCWP na terenie gminy przedstawiono w tabeli poniżej.

Tab. 8. Ogólna ocena stanu JCWP na terenie gminy Stoszowice

Numer	Nazwa	Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Stan ogólny
RW60000312329	Budzówka	umiarkowany	-	zagrożona	zły
RW600003123149	Studew	brak badań biologicznych w JCWP	dobry	zagrożona	-
RW600006134499	Piława	umiarkowany	poniżej dobrego	zagrożona	zły
RW600006134429	Bielawica	zły	poniżej dobrego	zagrożona	zły
RW6000061344136	Rogoźnica	zły	poniżej dobrego	zagrożona	zły
RW600003123129	Wilcza	brak badań biologicznych w JCWP	dobry	zagrożona	-
RW60000312299	Ścinawka od Bożanowskiego Potoku do ujścia	umiarkowany	poniżej dobrego	zagrożona	zły
RW600003122499	Włodzica	umiarkowany	poniżej dobrego	zagrożona	zły

Źródło: *Opracowanie II aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy wraz z dokumentami planistycznymi stanowiącymi podstawę do ich opracowania; Wody Polskie*

5.5.2. Stan wód podziemnych

Obszar gminy Stoszowice należy do Regionu Środkowej Odry w podziale na regiony wodne. W ramach obowiązującego podziału kraju na 174 jednolite części wód podziemnych (JCWPd) gmina Stoszowice znajduje się na obszarze czterech jednostek: PLGW6000109 (109), PLGW6000108 (108), PLGW6000125 (125), PLGW6000126 (126). Przeważająca część analizowanego terenu znajduje się w obrębie JCWPd nr 109. Północno-zachodnia część obrębu Grodziszczce oraz północne fragmenty obrębów Różana i Przedborowa znajdują się w zasięgu JCWPd nr 108. Stan JCWPd PLGW6000109 oceniono jako dobry ze względu na stan ilościowy. Stan chemiczny również określany jest jako dobry. Jednostka PLGW6000108 charakteryzuje się dobrym stanem chemicznym i ilościowym oraz nie jest zagrożona nieosiągnięciem celów środowiskowych. JCWPd nr 125 oraz 126 występują jedynie fragmentarycznie przy zachodniej i południowej granicy gminy Stoszowice. Na terenie gminy nie odnotowano występowania głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP).

Gmina Stoszowice znajduje się w regionie, w którym piętra wodonośne występują w utworach triasowych, neogeńskich i czwartorzędowych. Ich głębokość zależy od rzeźby terenu. Najpłytsze poziomy wód gruntowych są narażone na zanieczyszczenia z opadów, które odprowadzają nadmiar wody przez cieki i rowy melioracyjne.

Wody podziemne, głównie z piasków, stanowią główne źródło wody dla ujęć zlokalizowanych na terenie gminy. Te wody są narażone na zanieczyszczenia związane z działalnością człowieka, taką jak składowiska odpadów, rolnictwo i przemysł. Wody podziemne spływają do naturalnych i sztucznych stref drenażu, takich jak rzeki, cieki i studnie.

Utrzymanie i poprawa stanu chemicznego wód wymaga skutecznego zarządzania gospodarką wodno-kanalizacyjną, w tym ograniczenie zabudowy na terenach, gdzie rozbudowa sieci kanalizacyjnej jest nieopłacalna lub niewykonalna. Ze względu na wysoki udział gruntów rolnych w gminie istotne pozostaje również odpowiednie stosowanie nawozów i środków ochrony roślin w rolnictwie, szczególnie na obszarach bez izolacji wód podziemnych.

5.5.3. Gospodarka wodno-kanalizacyjna

Długość czynnej sieci wodociągowej w gminie Stoszowice wynosi 80,8 km (dane GUS za 2024 r.). Do sieci wodociągowej podłączone są 1 033 budynki mieszkalne.

Gmina Stoszowice zaopatrywana jest w wodę z ujęć Budzów, Jemna i Lutomierz. W gminie znajdują się ujęcia wód podziemnych, które są wykorzystywane do zaopatrywania ludności w wodę.

Tab. 9. Eksploatacja sieci wodociągowej – wody podziemne gmina Stoszowice w latach 2020 - 2024

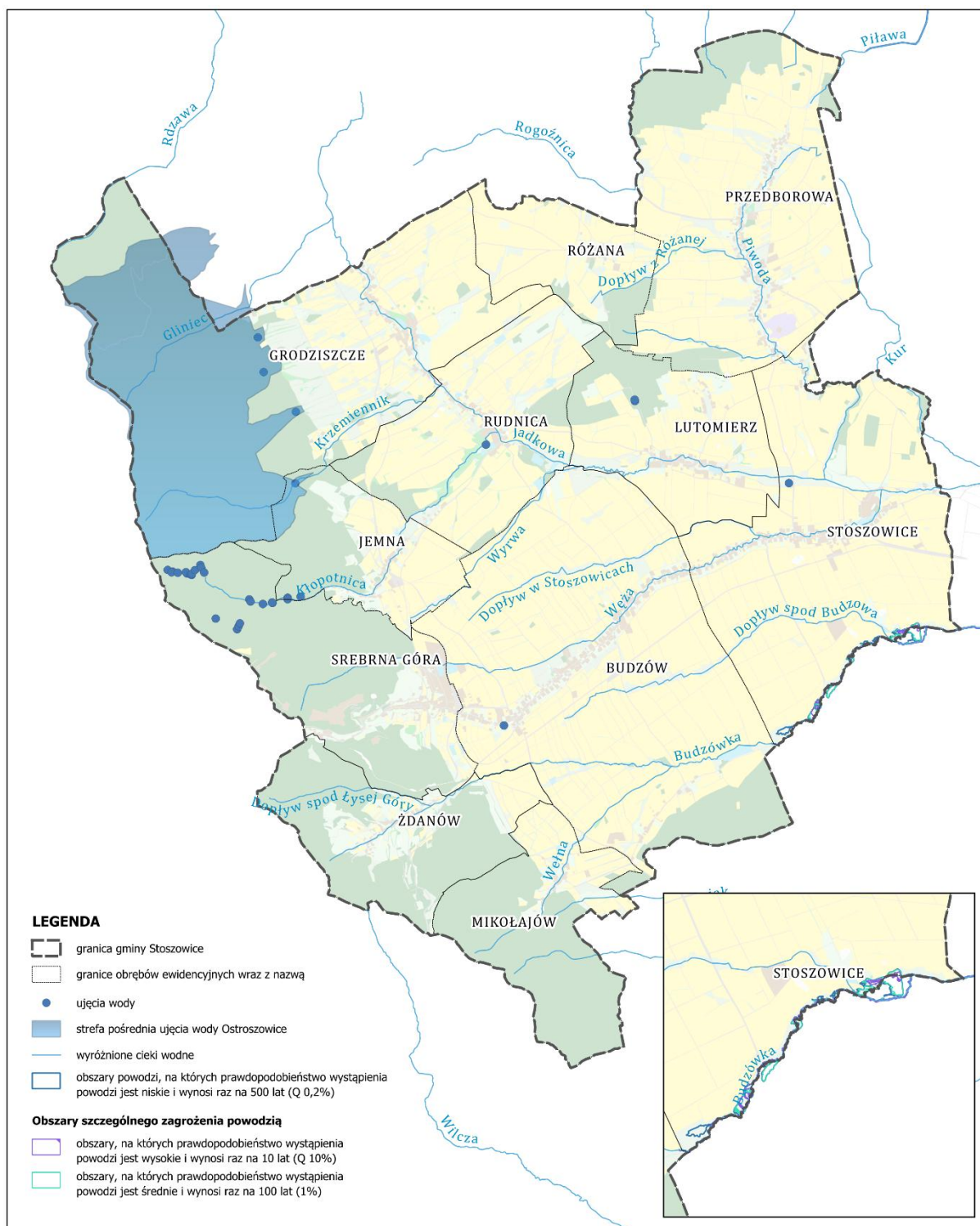
Rok	2020	2021	2022	2023	2024
w dam3	113,3	111,7	109	123,2	124

Źródło: Bank danych lokalnych GUS

Wg danych GUS w 2024 r. długość sieci kanalizacyjnej w gminie Stoszowice wynosi 7,3 km. Do sieci kanalizacyjnej przyłączonych jest 179 budynków mieszkalnych, a z sieci kanalizacji korzysta 26,2% ogółu ludności w gminie. Na podstawie tych danych należy stwierdzić, że sieć kanalizacyjna jest wyjątkowo słabo rozwinięta, zarówno pod względem długości infrastruktury, jak i stopnia skanalizowania mieszkańców.

5.5.4. Zagrożenie powodziowe

Dla obszaru gminy Stoszowice sporządzone zostały mapy zagrożenia i ryzyka powodziowego w ramach programu ISOK (Informatyczny System Osłony Kraju) opracowanych przez Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej. Gmina Stoszowice znajduje się w obszarze szczególnego zagrożenia powodzią związanym z doliną rzeki Budzówka, zlokalizowanym w rejonie południowej granicy obrębu Stoszowice. Zgodnie z mapami zagrożenia powodziowego obszar ten obejmuje tereny, dla których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi o charakterze wezbraniowym wynosi odpowiednio 1% (tzw. woda stuletnia) oraz 10% (tzw. woda dziesięcioletnia). Oznacza to, że w analizowanym fragmencie doliny Budzówki istnieje zarówno średnie, jak i wysokie ryzyko powodziowe, co przedstawiono na rycinie poniżej. Dodatkowo na terenie opracowania występują obszary zagrożenia powodziowego dla rzek, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi rzecznej jest niskie i wynosi 0,2%. Rozmieszczenie obszarów powodziowych na terenie gminy Stoszowice przedstawia ryc. 29.

Ryc. 29. Obszary powodziowe w gminie Stoszowice (źródło: opracowanie własne)

5.5.5. Stan powietrza atmosferycznego i źródła jego zanieczyszczeń

W raporcie za 2025 rok Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska we Wrocławiu opublikował wyniki monitoringu stężenia substancji mających wpływ na stan powietrza. Zgodnie z przyjętą metodyką województwo dolnośląskie zostało podzielone na 4 strefy: aglomeracja wrocławska, miasto Legnica, miasto Wałbrzych i strefa dolnośląska. Teren

gminy Stoszowice znalazł się w granicach strefy dolnośląskiej. W wyniku przeprowadzonego monitoringu oraz analizy zebranych danych, w strefie dolnośląskiej istnieją obszary z poziomem zanieczyszczenia, który wymaga podjęcia działań na rzecz poprawy jakości powietrza. Klasę C uzyskały stężenia pyłu PM10, ozonu (również w celu długoterminowym), arsenu oraz benzo(a)pirenu.

Tab. 10. Ocena jakości powietrza w strefie dolnośląskiej za rok 2025 – kryterium ochrony zdrowia ludzi

Nazwa strefy	Kod strefy	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy												
		SO ₂	NO ₂	PM10	Pb	C ₆ H ₆	CO	O ₃	O ₃ cel długoterminowy	As	Cd	Ni	BaP	PM2,5
Strefa dolnośląska	PL0204	A	A	C	A	A	A	C	D2	C	A	A	C	A1

Źródło: GIOŚ 2026, Ocena jakości powietrza w województwie dolnośląskim za 2025 r.

Wartości ozonu mają silny związek z nasłonecznieniem oraz kierunkiem napływu mas powietrza, w tym ich stopnia zanieczyszczenia ozonem oraz substancjami będącymi tzw. prekursorami ozonu. W roku 2025 poziom alarmowy dla ozonu w województwie dolnośląskim nie został przekroczony.

Pył PM10 a wraz z nim benzo(a)pirenu pochodzi z różnych źródeł, lecz w województwie dolnośląskim jego głównym emitentem jest sektor bytowo-komunalny, obejmujący systemy ogrzewania budynków. Zanieczyszczenia z indywidualnych instalacji grzewczych trafiają do atmosfery głównie poprzez niskie emitory na terenach mieszkalnych. W sezonie grzewczym stężenia benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10 były znacznie wyższe niż poza sezonem grzewczym – przeciętnie o 89%.

Stężenie arsenu w powietrzu nie wykazuje wyraźnych zmian sezonowych, a podwyższone wartości występują zarówno latem, jak i zimą. Wskazuje to na dominujący wpływ emisji ze źródeł przemysłowych na jego poziom.

W strefie dolnośląskiej przeprowadzono dodatkową ocenę jakości powietrza pod kątem ochrony roślin. Nie stwierdzono przekroczeń norm dla monitorowanych substancji takich jak dwutlenek siarki, tlenki azotu i ozon. Niemniej jednak, dla ozonu odnotowano poziom celu długoterminowego w klasie D2.

Tab. 11. Ocena jakości powietrza w strefie dolnośląskiej za rok 2025 – kryterium ochrony roślin

Nazwa strefy	Kod strefy	Klasa strefy dla poszczególnych zanieczyszczeń			Klasa celu długoterminowego
		SO ₂	NO _x	O ₃	O ₃
Strefa dolnośląska	PL0204	A	A	A	D2

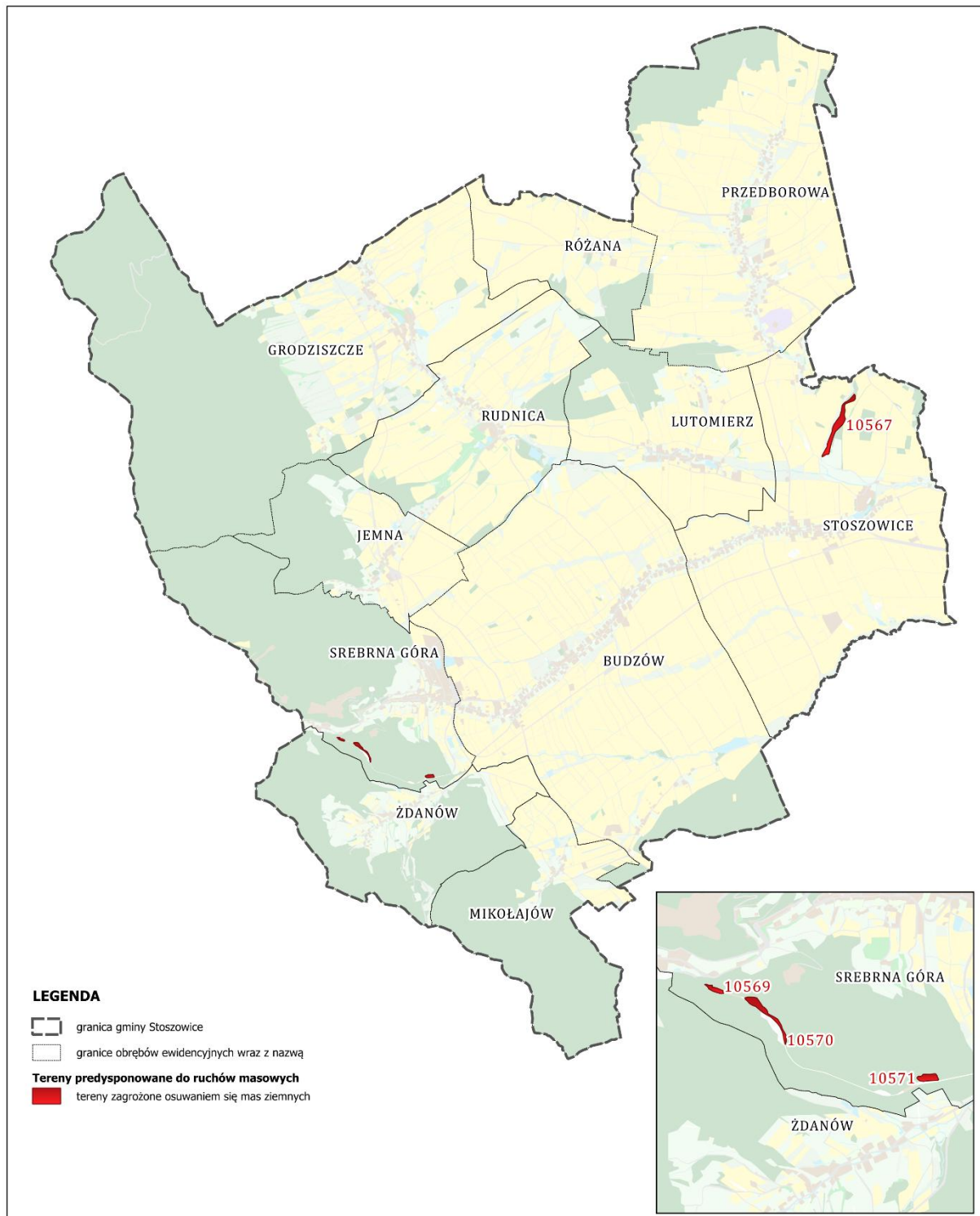
Źródło: GIOŚ 2026, Ocena jakości powietrza w województwie dolnośląskim za 2025 r.

Największym źródłem zanieczyszczeń powietrza w gminie Stoszowice jest emisja niska na terenach mieszkalnych. Dodatkowy i negatywny wpływ na jakość powietrza ma ruch drogowy w granicach gminy.

5.5.6. Zagrożenie osuwiskowe

Teren gminy Stoszowice znajduje się w bazie Systemu Osłony Przeciwosuwiskowej, którego celem jest rozpoznanie i udokumentowanie wszystkich osuwisk oraz terenów zagrożonych ruchami

masowymi w Polsce. Tereny o numerach 10569, 10570 i 10571 zlokalizowane są w południowej części obrębu Srebrna Góra, natomiast obszar 10567 znajduje się w północnej części obrębu Stoszowice. Wszystkie te lokalizacje zostały ujęte w rejestrze osuwisk jako obszary predysponowane do występowania ruchów masowych ziemi. W związku z tym wymagają one szczególnego podejścia w procesach planistycznych i inwestycyjnych. Rozmieszczenie terenów zagrożonych osuwaniem się mas ziemnych w gminie Stoszowice przedstawiono na rycinie 30.

Ryc. 30. Tereny zagrożone osuwaniem się mas ziemnych w gminie Stoszowice (źródło: opracowanie własne)

5.5.7. Hałas

Na klimat akustyczny gminy Stoszowice wpływają takie czynniki jak natężenie ruchu samochodowego i jakość sieci drogowej. W mniejszym stopniu wpływ mają ilość i zagęszczenie zabudowy oraz obecność zakładów usługowych czy gospodarstw rolnych. Główne źródło hałasu w gminie stanowi ruch samochodowy emitowany przez drogę wojewódzką, drogi powiatowe i gminne.

5.5.8. Gospodarka odpadami

Podmiotem odpowiedzialnym za funkcjonowanie systemu gospodarki odpadami jest gmina Stoszowice, organizując przetarg na odbiór i transport odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości zamieszkałych z terenu gminy Stoszowice. Zadanie realizowane jest przez firmę wybraną w trybie tego przetargu. Z nieruchomości odbierane są takie odpady jak: niesegregowane odpady komunalne, papier, szkło, metale i tworzywa sztuczne, tekstylia, bioodpady.

W 2024 roku (dane GUS) gospodarstwa domowe na terenie gminy wytworzyły 584,55 t odpadów komunalnych, w tym:

- papier i tektura 39,38 t,
- szkło 107745 t,
- tworzywa sztuczne 0 t,
- metale 0 t,
- tekstylia 0 t,
- niebezpieczne 0 t,
- zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne (w tym niebezpieczne) 5,32 t,
- wielkogabarytowe 70,24 t,
- biodegradowalne 221,06 t,
- baterie i akumulatory 0 t,
- opakowania wielomateriałowe 0 t,
- zmieszane odpady opakowaniowe 140,81 t,
- pozostałe 0 t.

5.5.9. Bariery antropogeniczne dla powiązań ekologicznych

Głównymi barierami antropogenicznymi dla powiązań ekologicznych na terenie gminy jest sieć drogowa, rewitalizowana linia kolejowa i duże gospodarstwa rolne. Dla flory i fauny zagrożenie stanowią zanieczyszczenia powietrza, wód oraz gleby. Aby zminimalizować te zagrożenia, priorytetem jest zachowanie drożności niezabudowanych korytarzy ekologicznych. Ważne jest także ograniczenie budowy obiektów na terenach leśnych oraz niekontrolowane rozpraszanie zabudowy na łąkach, pastwiskach i gruntach ornych klas I-III. Ze względu na liczne występowanie prawnie chronionych nietoperzy w gminie Stoszowice, wskazane jest ograniczenie budowy farm wiatrowych na terenie opracowania, ponieważ mogą one powodować kolizje z turbinami oraz śmierć nietoperzy wskutek gwałtownych zmian ciśnienia.

6. Wstępna prognoza dalszych zmian zachodzących w środowisku

Ze względu na względnie stabilną liczbę mieszkańców w gminie, nie przewiduje się zwiększenia presji budowlanej oraz innych branż przemysłu w gminie Stoszowice. Trwały wydaje się być także areal terenów leśnych, których jest ok. 32% powierzchni. Obecne użytkowanie gminy jest kształtowane przez istniejące tereny rolne, które wynikają z warunków glebowych i topografii. Pomimo gospodarczego rozwoju związanego z zabudową i rozwojem turystyki, udało się zachować użytkowanie terenów zgodnie z naturalnymi uwarunkowaniami obszaru. Planowana stopniowa rozbudowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej przyczyni się do poprawy warunków środowiskowych w gminie, skutecznie ograniczając zanieczyszczenie wód i gleby.

Na terenie gminy Stoszowice obowiązuje 19 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, z czego 8 uchwalonych zostało po 2003 roku. Definiują one sposób użytkowania terenów i zgodnie z nimi będzie postępował rozwój przestrzenny, uwzględniając określone funkcje. W pozostałych obszarach rozwój zabudowy będzie rozwijał się w myśl obowiązującego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Stoszowice z 2014 roku (do 31 sierpnia 2026 r.) i zależał od wydanych decyzji o warunkach zabudowy. Na przestrzeni ostatnich 5 lat średnio wydaje się ok. 67 decyzji rocznie. Dalsze zmiany w środowisku będą determinowane m.in. możliwościami prawnymi w zakresie zagospodarowania terenów.

7. Ekofizjograficzne uwarunkowania dla zagospodarowania przestrzennego

7.1. Strefy przyrodnicze

Sieć rzeczna gminy Stoszowice, tworzą dopływy Nysy Kłodzkiej oraz liczne ciekі spływające z Gór Sowich i Przedgórze Sudeckiego, stanowiące podstawę lokalnych korytarzy ekologicznych i obszarów łącznikowych. Doliny rzeczne pełnią kluczową rolę, umożliwiającą migrację zwierząt, rozwój roślinności terenów podmokłych oraz utrzymanie wysokiej różnorodności biologicznej. Rzeki wpływają również na poziom wód gruntowych, stabilizując warunki siedliskowe i wspierając naturalne procesy retencyjne. Ich obecność ma także znaczenie krajobrazowe i klimatyczne. Doliny rzeczne sprzyjają przewietrzaniu terenów zabudowanych, ograniczają hałas i zanieczyszczenia, a jednocześnie tworzą naturalne ciągi zieleni.

Ważnym elementem krajobrazu gminy są również zadrzewienia, które pełnią funkcje biocenotyczne oraz przestrzenno - krajobrazowe, a także tworzą lokalne sięgacze ekologiczne. Stanowiąc ostoję bioróżnorodności, miejsca bytowania ptaków, nietoperzy i owadów, ponadto poprawiając mikroklimat, zwiększają retencję wody i wzbogacają strukturę przestrzenną krajobrazu. Ich ochrona jest niezbędna dla zachowania ciągłości siedlisk oraz stabilności ekosystemów, zwłaszcza na terenach rolniczych i w pobliżu zabudowy.

Gmina Stoszowice położona jest na styku Gór Sowich i Przedgórze Sudeckiego, co nadaje jej lasom szczególne znaczenie przyrodnicze. Lasy te chronią gleby na stromych zboczach, stabilizują stosunki wodne, zwiększają retencję oraz stanowią kluczowe siedliska dla wielu gatunków chronionych, pełniąc jednocześnie funkcję obszarów węzłowych w strukturze ekologicznej regionu. Kompleksy leśne zamieszkują m.in. gatunki objęte ścisłą ochroną, takie jak nietoperze: nocek duży, mopek czy nocek Bechsteina, a także wilk szary, popielica, orzeł bielik, żmija zygzakowata, traszka,

salamandra, zimorodek, dzięcioł czarny czy pustułka. Obecność tak licznych i wymagających gatunków potwierdza wyjątkową i wysoką wartość przyrodniczą tych terenów.

Formy ochrony przyrody w gminie stanowią Obszar Chronionego Krajobrazu Bardzkich, Park Krajobrazowy Gór Sowich, rezerwat przyrody Cisowa Góra oraz obszary Natura 2000, obejmujące przeważającą część obszarów leśnych. Chronią one zarówno cenne siedliska, jak i unikatowe gatunki, a także krajobraz o wyjątkowych walorach przyrodniczych i kulturowych. Lasy pełnią również funkcję rekreacyjną, stanowiąc zaplecze turystyczne dla Srebrnej Góry i okolic fortecznych.

Znaczna część lasów na terenie gminy znajduje się w zarządzie Lasów Państwowych i podlega Nadleśnictwu Bardo Śląskie oraz Nadleśnictwu Świdnica, które prowadzą gospodarkę leśną zgodnie z planami urzędzenia lasu oraz zasadami ochrony przyrody. W warunkach gminy Stoszowice szczególnie istotne jest, aby funkcje ochronne lasów dominowały nad funkcją produkcyjną, a same lasy były dostosowane do potrzeb rekreacyjnych i edukacyjnych mieszkańców oraz odwiedzających gminę turystów.

7.2. Strefa rolnicza

W gminie Stoszowice uprawia się typowe dla Przedgórze Sudeckiego rośliny polowe. Jest to region rolniczy o mieszanym charakterze, z wyraźną przewagą upraw zbóż i rzepaku, ale także z dużym udziałem łąk i pastwisk, które odgrywają istotną rolę przyrodniczą i krajobrazową. Gmina ma charakter rozproszonych gospodarstw indywidualnych, typowych dla obszarów podgórskich, gdzie struktura agrarna jest drobna, a użytkowanie ziemi zróżnicowane.

Użytki rolne zajmują około 6592 ha, co stanowi blisko 60% powierzchni gminy, z czego około 50% to gleby klasy III i wyższej, charakteryzujące się wysokim potencjałem produkcyjnym. Dbanie o strefę rolniczą wymaga zrównoważonego podejścia, uwzględniającego ochronę gleby, wody, przyrody oraz krajobrazu, zwłaszcza w kontekście sąsiedztwa obszarów cennych przyrodniczo.

W miejscowości Budzów działa inkubator przedsiębiorczości dla rolników, który wspiera lokalnych producentów, w tym sadowników, pszczelarzy i serowarów. Edukacja oraz współpraca z rolnikami i lokalnymi społecznościami są kluczowe dla zrównoważonego rozwoju rolnictwa i utrzymania wysokiej jakości środowiska.

Na terenie gminy brak dużych gospodarstw rolnych, w tym ferm przemysłowych czy zakładów hodowlanych. Struktura rolnictwa opiera się na gospodarstwach rodzinnych, prowadzących produkcję w sposób ekstensywny lub półintensywny. Obecnie w gminie prowadzone jest postępowanie dotyczące planowanej budowy biogazowni rolniczej o mocy 499 kW w Przedborowej, na działce nr 955.

W celu ochrony wartościowych ekosystemów przed potencjalnymi negatywnymi oddziaływaniami działalności rolniczej konieczne jest wdrażanie działań takich jak:

- Ochrona cieków wodnych i potoków, w tym doliny Budzówki oraz potoków w Jemnej, Grodziszczu i Przedborowej, które pełnią funkcję lokalnych korytarzy ekologicznych.
- Ochrona łąk i pastwisk, stanowiących kluczowe siedliska owadów, będących bazą pokarmową dla ptaków i nietoperzy.
- Zachowanie zadrzewień śródpolnych i miedz, szczególnie licznych w Stoszowicach i Przedborowej, które pełnią rolę mikrorefugiów dla ptaków, nietoperzy i owadów.
- Ochrona obszarów cennych przyrodniczo, w tym terenów objętych formami ochrony przyrody.

- Wzmacnianie retencji i przeciwdziałanie erozji, m.in. poprzez ograniczanie spływów powierzchniowych, stosowanie upraw poprzecznych do spadku terenu oraz ochronę elementów małej retencji, takich jak oczka wodne i rowy melioracyjne..

7.3. Warunki lokalizacji zabudowy

Strefy przeznaczone pod zabudowę określa się na podstawie warunków geologiczno-inżynierskich, rodzaju gruntów, ukształtowania terenu, głębokości wód podziemnych oraz warunków przyrodniczych. Tereny pod zabudowę mieszkaniową i usługową rekomenduje się lokalizować w pobliżu istniejących zabudowań na gruntach spełniających wymagania geologiczne, z wyłączeniem obszarów chronionych. Tereny z ograniczoną możliwością lokalizacji zabudowy znajdują się również w dolinach rzecznych Budzówka, zwłaszcza w strefach zagrożonych powodzią. Rozwój zabudowy w gminie ogranicza również obecność terenów o wysokiej wartości bonitacyjnej, zwłaszcza gleby klasy I-II. W przypadku funkcji produkcyjnych i usługowych mogących powodować uciążliwości, zaleca się stosowanie zieleni izolacyjnej oraz ograniczenie negatywnego wpływu na obszary zabudowy.

Na obszarze gminy występują strefy, które zostały wyłączone z zabudowy. Obejmują one tereny przylegające do linii kolejowej (rewitalizowanej), a także pasy technologiczne przeznaczone do obsługi technicznej dla linii elektroenergetycznych, tereny zagrożone osuwaniem się mas ziemnych oraz obszary chronione w tym strefy ochronne siedlisk nietoperzy oraz strefy ochronne siedlisk ptaków.

Układ przestrzenny wsi gminy Stoszowice charakteryzuje się tradycyjną, wiejską strukturą osadniczą, wynikającą z historycznego rozwoju osadnictwa u podnóża Gór Sowich oraz wzdłuż dolin cieków wodnych. Poszczególne miejscowości zachowują czytelny, często wielowiekowy układ ruralistyczny, w którym dominują układy ulicowe, łańcuchowe oraz rozproszone, takie jak :

- układ ulicowo-wielodrożny wsi Stoszowice,,
- układ tarasowy i górski dla miejscowość Srebrna Góra,
- układ łańcuchowy wieś Przedborowa,
- układy rozproszone i ulicowe dla wsi Grodziszczce, Lutomierz i Jemna,
- układ owalnicowy z elementami ulicowymi wsi Różana.

Układy przestrzenne wsi gminy Stoszowice cechują się wysoką czytelnością i stabilnością, wynikającą z ich historycznego charakteru oraz powiązań z ukształtowaniem terenu. Wymagają one ochrony przed chaotyczną i przypadkową zabudową, która mogłaby zaburzyć ich tradycyjny układ oraz wartości krajobrazowe. Rozwój przestrzenny poszczególnych miejscowości powinien następować przede wszystkim wzdłuż istniejących osi komunikacyjnych, zgodnie z utrwalonym kierunkiem rozbudowy, co pozwoli zachować spójność kompozycyjną i uniknąć rozpraszania zabudowy.

Istotne jest również zachowanie otwartych panoram oraz powiązań widokowych z Górami Sowimi, które stanowią kluczowy element tożsamości krajobrazowej gminy. W Srebrnej Górze szczególnej ochrony wymaga historyczny układ przestrzenny miejscowości oraz ekspozycja Twierdzy Srebrnogórskiej, będącej dominantą krajobrazową o znaczeniu ponadlokalnym. W przypadku wsi o układach łańcuchowych i ulicowych konieczne jest unikanie nadmiernego dogęszczania zabudowy w głębi działek, aby nie zatracić ich linearnego charakteru i nie doprowadzić do powstawania nieuporządkowanych struktur przestrzennych.

7.4. Strefy turystyczne

Turystyka w gminie Stoszowice koncentruje się na wykorzystaniu zasobów dziedzictwa kulturowego i krajobrazowego, w szczególności zespołu obiektów obronnych, walorów pasm górskich oraz historycznej zabudowy Srebrnej Góry. Istotnym elementem potencjału turystycznego są również spokojne obszary wiejskie, sprzyjające rozwojowi form turystyki zrównoważonej oraz rekreacji o niskiej presji na środowisko. Gmina dysponuje jednymi z najbardziej rozpoznawalnych i atrakcyjnych zasobów turystycznych Dolnego Śląska, koncentrujących się przede wszystkim w Srebrnej Górze i jej najbliższym otoczeniu. Profil funkcjonalny gminy w zakresie turystyki opiera się na dziedzictwie militarnym, walorach krajobrazowych oraz aktywnej turystyce górskiej.

Najważniejsze atrakcje turystyczne gminy Stoszowice obejmują:

- Twierdzę Srebrna Góra, największą górką twierdzę w Europie, stanowiącą kluczowy element dziedzictwa militarnego regionu;
- Fort Spitzberg–Ostróg, będący mniejszym, lecz dobrze zachowanym elementem systemu obronnego;
- Wioskę Indiańską, pełniącą funkcję rodzinnej atrakcji edukacyjno-rekreacyjnej;
- Srebrną Górę miejscowość stanowiącą punkt widokowy i węzeł szlaków, oferującą panoramy oraz liczne trasy piesze i rowerowe;
- Kamień Trzech Granic, miejsce o znaczeniu historyczno-geograficznym, wyznaczające dawny styk granic pruskiej, austriackiej i czeskiej.

Srebrna Góra jako miejscowość stanowi historyczne górskie miasteczko o wyjątkowym charakterze, którego rozwój determinowało dawne górnictwo, budowa pruskiej twierdzy oraz ulokowanie na stromych stokach Gór Sowich i Bardzkich. Układ urbanistyczny miejscowości jest typowy dla górskich osad Dolnego Śląska, charakteryzuje się wąskimi stromymi uliczkami, zwartymi pierzejami kamienic oraz zabudową dostosowaną do ukształtowania terenu. W centrum miejscowości zachowały się murowane 2–3-kondygnacyjne kamienice z XVIII i XIX wieku, o prostych fasadach i skromnym detalu architektonicznym. Często posiadają podcienia lub sklepione sienie, a ich usytuowanie wzdłuż głównej drogi prowadzącej do twierdzy podkreśla historyczną funkcję miejscowości jako zaplecza garnizonowego.

Centralnym punktem turystycznym gminy pozostaje Twierdza Srebrna Góra, obejmująca m.in. Donjon, bastiony, rozbudowany system obronny oraz liczne obiekty towarzyszące. Obiekt oferuje bogaty program udostępniania, obejmujący rekonstrukcje historyczne, trasy zwiedzania dziennego i nocnego oraz wydarzenia masowe, takie jak Dni Twierdzy. Twierdza jest unikatowym zabytkiem architektury militarnej w skali europejskiej, jedyną górką fortecą na terenie Polski. Jej znaczenie podkreślają działania związane z ochroną ekspozycji fortecznego parku kulturowego, w tym ustanowienie stref ochrony ekspozycji dalekiej i bliskiej, a także włączenie obiektu do kandydatury na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO, przyjętej przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego i przekazanej do Centrum Światowego Dziedzictwa UNESCO w Paryżu. W ramach ochrony krajobrazowej twierdza została również wskazana jako propozycja krajobrazu priorytetowy w Audycie Krajobrazowym Dolnego Śląska, z uwzględnieniem kluczowych elementów kompozycji widokowej, takich jak osie, ciągi i punkty widokowe o pełnej panoramie.

Oferta turystyczna gminy jest uzupełniana przez liczne formy aktywności, w tym Srebrnogórski Park Linowy oraz Strefę MTB Sudety, jedną z najważniejszych w Polsce destynacji dla kolarstwa górskiego. Na terenie gminy znajdują się wejścia na szlaki prowadzące m.in. do Przełęczy Srebrnej,

Woliborskiej i Jugowskiej, a także do fortów i punktów widokowych, co czyni obszar atrakcyjnym dla turystyki pieszej i rowerowej.

W rezultacie gmina Stoszowice, a zwłaszcza Srebrna Góra, tworzą spójny krajobraz kulturowo-turystyczny, w którym dziedzictwo militarne, historyczna zabudowa, walory krajobrazowe i oferta aktywnego wypoczynku wzajemnie się uzupełniają, budując silną i rozpoznawalną markę turystyczną regionu.

7.5. Przemysł i usługi

W gminie Stoszowice nie funkcjonują duże zakłady przemysłowe, a lokalna gospodarka opiera się na działalności małoskalowej, rozproszonej i silnie powiązanej z zasobami środowiskowymi oraz tradycjami regionu. Przemysł ma charakter lokalny i obejmuje przede wszystkim tartaki, zakłady stolarskie, produkcję elementów drewnianych, firmy budowlane oraz zakłady zajmujące się produkcją i obróbką kamienia. Na terenie gminy działają również podmioty zajmujące się obróbką metali, m.in. Kordas sp. z o.o. oraz JBJ Spółka Jawna (B. Frankowski, J. Ejfler) i należą do największych zakładów produkcyjnych.

Sektor usług publicznych jest dobrze rozwinięty i obejmuje kluczowe instytucje obsługujące mieszkańców: Urząd Gminy w Stoszowicach, szkoły podstawowe, ośrodki zdrowia, biblioteki, jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych, a także usługi handlowe, gastronomiczne i turystyczne. Ich rozmieszczenie odzwierciedla strukturę osadniczą gminy oraz pełnione funkcje lokalnych centrów.

Obszary przeznaczone pod działalność przemysłową i usługową mogą być zagospodarowywane pod warunkiem spełnienia wymogów środowiskowych oraz technicznych, w szczególności dotyczących wpływu inwestycji na otoczenie. Każdorazowo konieczna jest analiza oddziaływania planowanej działalności na środowisko, układ komunikacyjny oraz sąsiednią zabudowę.

W strukturze gospodarczej gminy istotną rolę odgrywają również odnawialne źródła energii. Farmy fotowoltaiczne lokalizowane są głównie w obrębie Stoszowic, gdzie warunki terenowe i dostępność infrastruktury sprzyjają ich rozwojowi. Ważnym elementem lokalnej gospodarki jest także Kopalnia Sjenitu w Przedborowej, stanowiąca jedno z większych przedsiębiorstw działających na terenie gminy.

7.6. Komunikacja

System komunikacyjny gminy opiera się przede wszystkim na drodze wojewódzkiej DW 385 relacji Ząbkowice Śląskie – Srebrna Góra – Nowa Ruda, pełniącej funkcję głównej osi transportowej o znaczeniu ponadlokalnym. Uzupełnia ją sieć dróg powiatowych nr 3149D, 3150D, 3151D, 3152D, 3153D i 3154D, zapewniających powiązania pomiędzy miejscowościami gminy oraz z jednostkami sąsiednimi. Układ ten dopełniają drogi gminne i wewnętrzne, obsługujące ruch lokalny i zapewniające dostępność do rozproszonej zabudowy.

Obecna sieć drogową na obszarze objętym opracowaniem zaspokaja podstawowe potrzeby komunikacyjne mieszkańców i posiada również znaczenie regionalne. W przypadku rozwoju terenów mieszkaniowych przewiduje się możliwość budowy nowych dróg o charakterze lokalnym lub dojazdowym, w tym zapewniających dostęp do nowych posesji. Zaleca się także prowadzenie regularnych przeglądów technicznych oraz remontów istniejących dróg publicznych, co pozwoli ograniczać hałas i poprawiać bezpieczeństwo ruchu.

Na terenie gminy Stoszowice nie funkcjonuje obecnie komunikacja kolejowa. Znajduje się tu jednak nieczynna linia kolejowa nr 318, stanowiąca historyczne połączenie Bielawa Zachodnia – Srebrna Góra. Po zawieszeniu ruchu w 1977 r. linia pozostawała nieużytkowana przez blisko pół wieku. Obecnie trwa jej kompleksowa rewitalizacja, której celem jest przywrócenie regularnych przewozów pasażerskich oraz stworzenie jednej z najbardziej malowniczych tras kolejowych na Dolnym Śląsku. Reaktywacja linii przyczyni się do zwiększenia ruchu turystycznego w miejscowościach gminy oraz poprawy dostępności komunikacyjnej regionu.

8. Wnioski i wytyczne do dokumentów planistycznych

I. WSKAZANIA W ZAKRESIE OCHRONY I KSZTAŁTOWANIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO, W TYM OCHRONY BIORÓŻNORODNOŚCI

Na obszarach o wysokiej wartości przyrodniczej, gdzie priorytetem jest ochrona przyrody, konieczne jest ograniczanie wszelkich zagrożeń oraz dbanie o cenne obiekty i struktury przyrodnicze. W związku z tym przyjmuje się następujące główne kierunki ochrony środowiska przyrodniczego:

- Przestrzeganie zakazów wynikających z aktów prawnych dotyczących ochrony przyrody;
- Chronienie obszarów kluczowych, lokalnych korytarzy ekologicznych oraz ich odnóg przed zabudową;
- Zakaz użytkowania terenu w sposób zagrażający funkcjom ekologicznym;
- Ochrona cennych siedlisk ssaków, w tym stref siedliskowych nietoperzy oraz miejsc ich zimowania;
- Ochrona stref siedliskowych ptaków, w tym stanowisk orła bielika;
- Ochrona cennych siedlisk i zbiorowisk roślinnych;
- Kształtowanie i ochrona różnorodnych siedlisk, wspierających ochronę bioróżnorodności;
- Użytkowanie obszarów chronionych (w tym w okolicach pomników przyrody) w sposób ograniczony, sprzyjający zachowaniu ich wartości przyrodniczych;
- Ustalenie wysokiego udziału powierzchni biologicznie czynnej na terenach o najcenniejszych walorach przyrodniczych;
- Ochrona lasów przed zmianą sposobu ich użytkowania.
- Działania mające na celu ochronę rzadkich gatunków roślin i zwierząt oraz wzbogacenie różnorodności flory i fauny.

Ponadto, aby przeciwdziałać zagrożeniom dla środowiska naturalnego, należy podjąć działania obejmujące:

- Redukcję lokalnej emisji pyłów, gazów i ścieków.
- Ustanowienie odpowiedniej organizacji różnych form turystyki.
- Monitorowanie zanieczyszczeń powietrza i wód w celu identyfikacji źródeł zagrożeń oraz oceny skuteczności działań ochronnych.
- Ochronę i zachowanie trwałości lasów.
- Szczególna ochrona i troska o zachowanie gatunku cisu pospolitego.

II. WSKAZANIA W ZAKRESIE OCHRONY POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO

- Wskazane jest stosowanie kotłowni wykorzystujących paliwa ekologiczne oraz urządzeń charakteryzujących się wysoką efektywnością i niską emisją. Ponadto zaleca się korzystanie z odnawialnych źródeł energii, takich jak energia słoneczna, wodna i wiatrowa.
- Zaleca się modernizację systemów grzewczych i docieplenie budynków, aby zmniejszyć zapotrzebowanie na energię cieplną.
- Wskazane jest sadzenie drzew i wysokiej roślinności wzdłuż ulic, aby skutecznie redukowały zanieczyszczenia powstające na skutek ruchu drogowego,
- Ochrona powietrznych korytarzy migracyjnych ptaków i nietoperzy objętych ścisłą ochroną gatunkową.

III. WSKAZANIA W ZAKRESIE OCHRONY PRZED HAŁASEM

- Modernizacja dróg publicznych i poprawa jakości nawierzchni.
- Utrzymanie istniejących oraz tworzenie nowych pasów zieleni izolacyjnej w pobliżu głównych tras komunikacyjnych, zarówno drogowych jak i rewitalizowanej linii kolejowej.
- Przestrzeganie norm hałasu na terenach produkcji rolniczej w celu ochrony sąsiednich obszarów
- Ochrona przed hałasem oraz przed płoszeniem w odniesieniu do siedlisk ptaków i nietoperzy objętych ścisłą ochroną gatunkową.

IV. WSKAZANIA W ZAKRESIE OCHRONY WÓD PODZIEMNYCH I POWIERZCHNIOWYCH ORAZ TERENÓW ZAGROŻONYCH POWODZIĄ

- Ze względu na ochronę wód podziemnych, nie należy odprowadzać nieoczyszczonych ścieków do wód powierzchniowych, gruntowych ani do gruntu.
- Zapobieganie degradacji oraz poprawa jakości wód.
- Zaleca się retencjonowanie czystych wód opadowych na terenach zabudowanych i ich wykorzystywanie do podlewania terenów zielonych.
- Zaleca się zachowanie ujęć wody w odpowiednim stanie technicznym.
- Zakaz składowania odpadów na terenach bez naturalnej warstwy izolacyjnej oraz w miejscach, które nie są do tego przeznaczone.
- Zaleca się unikanie zabudowy na terenach narażonych na powódzie.
- Ochrona jakości wód, kluczowa dla zachowania odpowiednich warunków siedliskowych wydry oraz utrzymania jej stabilnych populacji.

V. WSKAZANIA W ZAKRESIE OCHRONY GLEB

- Ochrona istniejących zadrzewień;
- Wdrażanie działań przeciwozyjnych na gruntach uprawnych, aby zapobiegać erozji wodnej i wietrznej;
- Promowanie ekologicznych praktyk rolniczych;
- Racjonalne stosowanie nawozów sztucznych oraz środków ochrony roślin na terenach rolnych oraz odpowiednie składowanie substancji wykorzystywanych w rolnictwie;
- Ograniczanie przeznaczanie gruntów klasy I -II i III na cele nierolnicze;

- Ograniczenie zabudowy do obszarów na których budowa i rozbudowa sieci kanalizacyjnej jest opłacalna i wykonalna;
- Wskazane jest przeznaczanie terenów o najniższej jakości gleby na zalesienia, aby zwiększyć powierzchnię zieleni i poprawić warunki środowiskowe.

VI. WSKAZANIA W ZAKRESIE OCHRONY ZASOBÓW SUROWCÓW MINERALNYCH I DZIAŁALNOŚCI WYDOBYWCZEJ

- Eksploatacja złóż powinna odbywać się zgodnie z obowiązującymi zasadami ochrony środowiska, zapewniając minimalizację negatywnego wpływu na ekosystem;
- Ścisłe przestrzeganie procedur związanych z uzyskaniem koncesji na wydobycie wszystkich surowców mineralnych;
- Ograniczenie oraz skuteczna kontrola działań związanych z nielegalnym wydobyciem surowców.

VII. WSKAZANIA W ZAKRESIE OCHRONY WALORÓW KRAJOBRAZOWYCH

- Ochrona obszaru przed rozpraszaniem zabudowy i lokalizacją obiektów nieharmonizujących z krajobrazem;
- Ochrona najcenniejszych elementów krajobrazu naturalnego;
- Ochrona zabytków, w tym obiektów wpisanych do rejestru zabytków;
- Wykorzystanie walorów środowiska kulturowego w celu zwiększenia atrakcyjności turystycznej gminy;
- Ochrona elementów kompozycji widokowej i krajobrazowej;
- Ochrona elementów urbanistycznym, kompozycyjnych oraz układów ruralistycznych miejscowości;
- Zachowanie otwartych panoram oraz powiązań widokowych wsi z Górami Sowimi;
- Ochrona strefy buforowej dalekiej i bliskiej ekspozycji Twierdzy Srebrna Góra (UNESCO).

Załączniki

1. Załącznik graficzny do opracowania ekofizjograficznego gminy Stoszowice – skala 1: 12 500

Dokumenty i materiały źródłowe

Akty prawne uwzględnione w opracowaniu

- Dyrektywa Ptasia (Dyrektywa Rady 2009/147/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa).
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. 2023 r. poz. 1094).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. 2014 poz. 1409).
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. 2023 r. poz. 1336 ze zm.).
- Ramowa Dyrektywa Wodna (Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej).
- Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz. U. UE L z dnia 220 grudnia 2000 r.) tzw. Ramową Dyrektywę Wodną.
- Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (t.j. Dz. U. 2023 r. poz. 537 ze zm.).
- Decyzja Komisji z dnia 13 listopada 2007 r. przyjmująca, na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG, pierwszy zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty, składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument C(2007)5043) (2008/25/WE) (Dz. Urz. Unii Europejskiej L 12 str.383).
- Ustawa z 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (t.j. Dz. U. 2024 r. poz. 82).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z 20 czerwca 2007 r. w sprawie informacji dotyczących ruchów masowych ziemi (Dz. U. 2007 Nr 121 poz. 840).
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. 2023 r. poz. 977 ze zm.).
- Ustawa z dnia 28 lipca 2005 o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz gminach uzdrowiskowych (t.j. Dz. U. 2023 r. poz. 151. ze zm.).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 września 2002 r. w sprawie opracowań ekofizjograficznych (Dz. U. 2002 nr 155 poz. 1298).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz. U. 2014 poz. 1408).
- Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. 2022 r. poz. 840 ze zm.).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 września 2016 r. w sprawie sposobu prowadzenia oceny zanieczyszczenia powierzchni ziemi (Dz. U. 2016 poz. 1395).

- Rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 11 października 2019 r. w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego oraz sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych, a także środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz. U. 2019, poz. 2149).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 listopada 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000 (Dz. U. 2014 poz. 1713).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. 2016 poz. 2183).
- Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (t.j. Dz. U. 2023 r. poz. 1478 ze zm.).
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 Prawo geologiczne i górnicze (t.j. Dz. U. 2023 r. poz. 633 ze zm.).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. 2019, poz. 1839).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. 2012, poz. 1031).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz.U. 2019 poz. 1839).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 października 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. 2014 poz. 112).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. 2019, poz. 1839).
- Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (t.j. Dz. U. 2024 r. poz. 105).
- Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu porządku i czystości w gminach (t.j. Dz. U. 2024 r. poz. 399).
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. 2024 poz. 54).
- Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (t.j. Dz. U. 2024 r. poz. 530).
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 roku w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścieków, a także przy odprowadzaniu wód opadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych (Dz.U. 2019 poz. 1311).
- Ramowa Konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu. Nowy Jork. 1992.05.09 (Dz. U. 1996, Nr 53, poz. 238).
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (t.j. Dz. U. 2023 r. poz. 1587 ze zm.).

Publikacje i pozostałe materiały źródłowe

- *Biuletyn monitoringu klimatu Polski – rok 2015 oraz 2025*, <https://klimat.imgw.pl/pl/biuletyn-monitoring>.
- *Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska. Geoserwis mapy*, <http://www.geoserwis.gdos.gov.pl..>
- *Bank Danych o Lasach*, <http://www.bdl.lasy.gov.pl..>
- *Szczegółowa Mapa Geologiczna Polski (wraz z objaśnieniami) skala 1: 50 000.*
- *Centralny rejestr form ochrony przyrody* <http://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/..>

- *Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry 2022.*
- *Solon J., Borzyszkowski J., Bidłasik M., Richling A.; Badora K., Balon J., Brzezińska-Wójcik T., Chabudziński Ł., Dobrowolski R., Grzegorzczak I., i in., 2018, Physico-geographical mesoregions of Poland: Verification and adjustment of boundaries on the basis of contemporary spatial data, Geographia Polonica, 91, 143–170.*
- *<https://mapy.geoportal.gov.pl/>*
- *Matuszkiewicz J. M., 2008: Regionalizacja geobotaniczna Polski, IGiPZ PAN, Warszawa.*
- *Lorenc H., 2005: Atlas klimatu Polski, IMGW Warszawa 2005.*
- *Państwowy Instytut Geologiczny [https://www.pgi.gov.pl.](https://www.pgi.gov.pl/)*
- *Jędrzejewski W., Nowak S., Stachura K., Skierczyński M., Mysłajek R. W., Niedziałkowski K., Jędrzejewska B., Wójcik J. M., Zalewska H., Pilot M., Górny M., Kurek R.T., Ślusarczyk R. Projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce. Zakład Badania Ssaków PAN, Białowieża 2011.*
- *Bank Danych Lokalnych, [https://bdl.stat.gov.pl/.](https://bdl.stat.gov.pl/)*
- *Roczna ocena jakości powietrza w województwie dolnośląskim – raport wojewódzki za rok 2025, GIOŚ.*
- *Informatyczny System Ochrony Kraju – ISOK, mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego, KZGW <http://www.isok.gov.pl.>*
- *Mapa Hydrogeologiczna Polski (wraz z objaśnieniami) skala 1: 50 000.*
- *Mapa Geośrodowiskowa Polski (wraz z objaśnieniami) skala 1: 50 000.*
- *Richling A., Solon J., Macias A., Balon J., Borzyszkowski J., Kistowski M. (red.) 2021. Regionalna Geografia fizyczna Polski. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.*
- *Starostwo Powiatowe w Ząbkowicach - Biuletyn Informacji Publicznej*
- *Biuletyn Informacji Publicznej Gminy Stoszowice*
- *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Stoszowice, 2014*

Spis rycin

Ryc. 1. Lokalizacja gminy Stoszowice na tle powiatów (źródło: opracowanie własne).....	9
Ryc. 2. Obręby ewidencyjne w granicach gminy Stoszowice (źródło: opracowanie własne)..	10
Ryc. 3. Panorama wisi Stoszowice (źródło: materiały własne)	11
Ryc. 4. Centralna część miejscowości Srebrna Góra (źródło: materiały własne)	11
Ryc. 5. Krajobraz miejscowości Rudnica (źródło: materiały własne)	12
Ryc. 6. Położenie gminy Stoszowice na tle mezoregionów (źródło: opracowanie własne)	13
Ryc. 7. Rzeźba terenu gminy Stoszowice (źródło: opracowanie własne)	14
Ryc. 8. Ocena warunków budowlanych na terenie gminy Stoszowice (źródło: opracowanie własne)	16
Ryc. 9. Kopalnia sjenitu w Przedborowej (źródło: materiały własne)	17
Ryc. 10. Użytkowanie gruntów w gminie Stoszowice (źródło: opracowanie własne).....	19
Ryc. 11. Struktura klas bonitacyjnych wysokich gleb gruntów ornych w gminie Stoszowice (źródło: opracowanie własne)	21
Ryc. 12. Położenie gminy Stoszowice względem jednolitych części wód powierzchniowych (źródło: opracowanie własne)	23
Ryc. 13. Miejscowość Grodziszcze i rzeka Jądkowa (źródło: materiały własne).....	24
Ryc. 14. Położenie gminy Stoszowice względem jednolitych części wód podziemnych (źródło: opracowanie własne)	25
Ryc. 15. Górski krajobraz gminy Stoszowice (źródło: materiały własne)	27
Ryc. 16. Krajobraz gminy Stoszowice od strony Srebrnej Góry (źródło: materiały własne)....	28
Ryc. 17. Zamek w Stoszowicach (źródło: materiały własne)	29
Ryc. 18. Widok na twierdzę Srebrna Góra z panoramą miejscowości Srebrna Góra (źródło: materiały własne)	30
Ryc. 19. Kościół pw. św. Barbary w Stoszowicach (źródło: materiały własne)	30
Ryc. 20. Pałac w Przedborowej (źródło: materiały własne).....	31
Ryc. 21. Grzyby, mchy i rośliny objęte ochroną gatunkową w gminie Stoszowice (źródło: opracowanie własne)	41
Ryc. 22. Nietoperze w gminie Stoszowice (źródło: opracowanie własne)	44
Ryc. 23. Ssaki w gminie Stoszowice (źródło: opracowanie własne)	45
Ryc. 24. Ptaki w gminie Stoszowice (źródło: opracowanie własne)	47
Ryc. 25. Gady i płazy w gminie Stoszowice (źródło: opracowanie własne)	48
Ryc. 26. Formy ochrony przyrody w gminie Stoszowice (źródło: opracowanie własne).....	50
Ryc. 27. Korytarze ekologiczne w gminie Stoszowice (źródło: opracowanie własne)	54
Ryc. 28. Oznaczenie systemu powiązań środowiskowych w gminie Stoszowice (źródło: opracowanie własne)	56
Ryc. 29. Obszary powodziowe w gminie Stoszowice (źródło: opracowanie własne).....	62
Ryc. 30. Tereny zagrożone osuwaniem się mas ziemnych w gminie Stoszowice (źródło: opracowanie własne)	64

Spis tabel

Tab. 1. Charakterystyka złóż na terenie gminy Stoszowice	17
Tab. 2. Użytkowanie gruntów w gminie Stoszowice	18
Tab. 3. Struktura klas bonitacyjnych gruntów ornych w gminie Stoszowice	20
Tab. 4. Wskaźniki klimatyczne dla okolic Stoszowic na podstawie danych Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej	26
Tab. 5. Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do Krajowego Rejestru Zabytków	31
Tab. 6. Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do Krajowej Ewidencji Zabytków	36
Tab. 7. Zestawienie pomników przyrody w gminie Stoszowice	52
Tab. 8. Ogólna ocena stanu JCWP na terenie gminy Stoszowice	59
Tab. 9. Eksploatacja sieci wodociągowej – wody podziemne gmina Stoszowice w latach 2020 - 2024	60
Tab. 10. Ocena jakości powietrza w strefie dolnośląskiej za rok 2025 – kryterium ochrony zdrowia ludzi	63
Tab. 11. Ocena jakości powietrza w strefie dolnośląskiej za rok 2025 – kryterium ochrony roślin	63